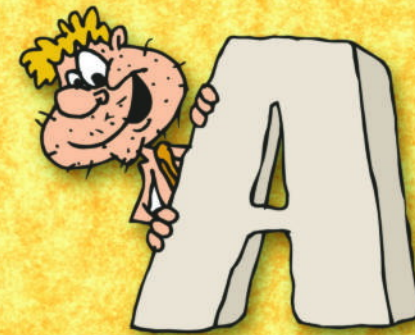

РОЗА ТАСЕВСКА

РОЗА ТАСЕВСКА
МАКЕДОНСКИ
СО
МАКА

МАКЕДОНСКИ ~~БЕЗ~~ МАКА *СО*

ISBN ????????????????????

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје
МЕЃУНАРОДЕН СЕМИНАР ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК,
ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА

За издавачот
проф. д-р Велимир Стојковски, ректор

Роза Тасевска
МАКЕДОНСКИ СО МАКА
(второ издание)

Рецензии:

Проф. д-р **Емилија Црвенковска**
Доц. д-р **Анета Дучевска**

Главен и одговорен уредник:

Емилија Црвенковска

Компјутерска обработка:

Владимир Тодоров

Тираж:
1000

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ – Скопје
МЕЃУНАРОДЕН СЕМИНАР ЗА МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК,
ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА

Роза Тасевска

МАКЕДОНСКИ СО МАКА

(второ издание)

КУРС ЗА ПОЧЕТНИЦИ
КУРС ДЛЯ НАЧИНАЮЩИХ
COURSE FOR BEGINNERS

Скопје,
2009

ПРЕДГОВОР

Збор-гба од авторката

Учебникот „Македонски со мака“ е наменет само за оние коишто очекуваат успех. Ако сте такви, можете да почнете со овој курс.

Насловот на учебникот ви дава право:

1. редовно да присуствувате на квалитетна настава
2. на лична упорна работа
3. право да грешите и да ве поправаат
4. да барате дополнителни објаснувања
5. право на поттик и поддршка од лекторот
6. право на лектор-оптимист.

Доколку ги користите доследно наведените права, многу брзо ќе го почувствувате успехот, односно ќе го совладате јазичниот минимум неопходен за првичните умења – да разбирате и да зборувате македонски, користејќи ги усвоените јазични средства и материјал.

Овој курс претставува основа за понатамошно изучување на македонскиот јазик, за развивање и продлабочување на говорните навики врз положен лексичко-граматички и текстуален материјал.

Пожелувајќи ви успех во учењето, ви ја претставувам екипата што се трудеше над овој учебник. Освен авторката, макотрпно работеа: пред сè, главниот редактор и рецензент, проф. д-р Емилија Црвенковска – главен „виновник“ и инспиративен поттикнувач за пишувањето на овој учебник, рецензентот, доц. д-р Анета Дучевска. Текстот на англиски го преведоа проф. д-р Елена Петроска и проф. д-р Пол Фостер. Тие го лекторираа и англискиот дел од речникот. Лектура на рускиот дел од текстот направи Олга Пањкина. **На сите ним им ја изразувам мојата огромна благодарност.**

Нешто повеќе од рецензиите

Учебникот „Македонски со мака“ од авторката Роза Тасевска има 200 страници компјутерски обработен текст. Материјалот е поделен на 20 лекции и речник. Во секоја лекција има граматички теми, лексички теми, вежби. Материјалот за усвојување е правилно распределен по лекции со одредени единици од сите подрачја. Во теоретскиот дел се опфатени сите содржини потребни за почетен курс, почнувајќи од азбуката, правописните правила, правоорот. Во граматиката е даден преглед на именските форми, на сите глаголски времиња, на сите менливи и неменливи зборови. Сите граматички содржини се објаснети преку правила и дефиниции, а за нив потоа се даваат соодветни вежби.

При изложувањето на граматичкиот материјал авторката се потрудила, според обрасци веќе користени во учебници за странци на други јазици, да ја осовремени методологијата и преку соодветни графички решенија. Граматичките наставки се прикажуваат во друга боја со што на студентите им се дава можност сами да ги воочат карактеристичните формообразувачки наставки и полесно да го формулираат граматичкото правило.

Овој учебник дава уште една новина што беше постојано сугерирана од слушателите на Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура: сите граматички правила се дадени прво на македонски, а потоа се преведени на руски и на англиски јазик.

Во лексичките теми е направен избор што на студентот му овозможува совладување на основните сфери потребни за комуникација, почнувајќи од дијалози за запознавање, професија, снаоѓање во одредени неопходни ситуации (во град, на пазар, во ресторан и сл.), па сè до лексиката што ја налага модерното време, односно глобализацијата и без која веќе не се може, а се однесува на комуникација преку интернет, употреба на мобилни телефони и сл. При тоа авторката се потрудила за одредени технички термини да најде македонски соодветници (пренослив компјутер; поврзан на интернет и сл.). Ваков вид на осовременување на лексичките содржини за првпат се среќава во еден учебник по македонски јазик за странци.

Текстовите приложени во учебникот се одбрани така што даваат добра слика за културата, историјата, обичаите во Македонија. Застапени се и текстови од народното творештво: песни, пословици, гатанки.

Вежбите се одбрани според соодветните граматички и лексички содржини и за секоја вежба се дава модел според којшто треба понатаму да се постапува. Збороформите во моделот што се предмет на вежбата се izdelуваат со друга боја што ја намалува можноста од забуна при работата. Преку соодветно одбраните содржини и вежби учебникот им дава можност на идните корисници да се стекнат постапно со потребните

јазични вештини (изговор, граматика, речник), како и со комуникативните вештини (читање, пишување, слушање и зборување). Во учебникот има повеќе илустрации. Тие се поместени помеѓу граматичките партии кои се најсложени за странците и на кои корисниците треба да посветат поголемо внимание. Илустрациите пред текстовите и пред лексичките теми ја најавуваат нивната содржина, со што се постигнува првична подготвеност за нивно полесно и побрзо разбирање и следење.

Посебен придонес во учебникот претставува речникот. Македонските зборови се објаснуваат со руска и со англиска паралела. Речникот е извонредно богат и во него е одбележан секој збор што се среќава во основниот дел, а тоа многу ќе им ја олесни работата на неговите идни корисници. Секој што ќе се зафати сам да учи ќе може одлично да се снаоѓа во материјата и без дополнителни речници.

Речникот е многу корисен и од аспект на морфологијата на формите бидејќи графички, со две вертикални црти е одделен делот од заглавниот збор што не се менува при формообразувањето, а потоа се даваат наставките при што:

– кај именките се означени границите на коренската морфема и додадена е наставката за множина *браџи//(-ка)*, *бро//ј(-еви)*, *бубре//џ(-зи)* што е корисно и од аспект на фонолошките промени, како и на множинските форми што имаат специфични образувања.

– кај глаголите се даваат во заграда и аористните наставки за 1 лице: *џосџиџн//е (-ав)*, *џочн//е (-ав)*, *ре//че (-ков)*, *соб//ере (-рав)* или за 1 л. едн. презент: *џосџо//и (-јам)*. Со ваквото претставување на глаголските форми во речникот ќе се надминат голем број проблеми што се јавуваат при усвојувањето на ова деликатно подрачје за странци – глаголскиот вид.

Речникот е корисен и за усвојување на акцентот зашто во него се одбележува акцентот кај сите примери што отстапуваат од правилата за акцентирање, а тоа се некои странски (*доминџра*) и домашни (*бидејќи*, *џодинџва*) зборови.

Речникот дава претстава и за зборовните состави, фразеолошките изрази, пословиците употребени во учебникот и ги надоврзува на заглавниот збор со ромб: *воз||ен* (од возење) ◇ *возен ред*; гледање ◇ *до џледање!*; загради ◇ *во заџради*; поврзан ◇ *џоврзан на инџиернеџи*; рани ◇ *кој рано рани две среќи џраби*; село ◇ *џиџанско село*. На ваков начин се претставени и зборовните состави што опфаќаат лингвистичка терминологија: општ (-а) ◇ *оџиџиџа именка*; заповед||ен (-на) ◇ *заџоведен начин*; збир||ен (-на) ◇ *збирна множина*; мож||ен (-на) ◇ *можен начин* и слично.

Во учебникот „Македонски со мака“ авторката Роза Тасевска направила сè да не важи овој ироничен наслов на книгата. Со оваа книга на студентот маките му се сведуваат на најмала можна мера, односно и

преку преводот на правилата, и со графичката претстава на наставките и со извонредно богатиот речник што ги содржи сите зборови употребени во книгата, а особено со начинот на којшто се предадени зборовите во речникот, со ознака на начинот на изведување на основните форми од речничката единица (множина, видски пар и сл.) корисниците на оваа книга без никаква дополнителна литература ќе можат со леснотија да го совладаат македонскиот јазик. „Маката“ ја истргала самата авторка.

Можеме со задоволство да кажеме дека Меѓународниот семинар за македонски јазик, литература и култура доби соодветен учебник во којшто се пренесени сите досегашни сознанија и нови методолошки пристапи што се резултат на едно долгогодишно искуство на авторката Тасевска. Нејзиното богато лекторско искуство во лекторатите по македонски јазик во светот (во 5 центри: Крајова, Прага, Хале, Виена, Москва), работата со слушатели со различен мајчин јазик (словенски и несловенски), искуството стекнато со над две децении работа на летната школа на Меѓународниот семинар, сега го гледаме оформено во една книга, учебник по македонски јазик за странци, што ќе им овозможи на сите идни генерации полесно да го совладуваат македонскиот јазик.

Важно е да се истакне дека корисници на оваа книга во иднина ќе бидат слушателите на летната школа на Меѓународниот семинар, сите студенти-македонисти во нашите лекторати во странство, како и странските студенти што се запишуваат на Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“.

Проф. д-р Емилија Црвенковска

Учебникот „Македонски со мака“ содржи предговор, дваесет лекции и речник. Ќе се осврнам одделно на секој од овие три дела.

Во предговорот авторката го дефинира нивото на курсот што би се постигнало со користењето на учебникот: совладување на јазичниот минимум, неопходен, пред сè, за јазичните вештини пишување, зборување и разбирање македонски во основната комуникација. Од друга страна, овој курс претставува солидна основа за понатамошно изучување на македонскиот јазик, како и за продлабочување на споменатите јазични вештини.

Самиот материјал на учебникот е поделен во дваесет лекции. Секоја лекција содржи граматички теми, вежби, текстови и дијалози. Во некои од лекциите дадени се и јазични игри, поговорки и гатанки. Што се однесува до граматичките теми, треба да се нагласи дека се тие многу рамномерно распределени меѓу првата и последната лекција. Рамномерноста се гледа како во редоследот на граматичките единици, така и

во опсегот во кои се тие предадени. Со други зборови, авторката успеала да го одреди точно потребниот минимум за овој курс во однос на целата граматичка проблематика. За одбележување се и јасно формулираните дефиниции и правила, кои се преведени на руски и на англиски јазик. Она што отсекогаш се бара од еден учебник (особено за почетен курс), како од страна на тие што учат, така и од страна на оние што подучуваат, се, секако, вежбите. Учебникот изобилува со соодветни вежби за секоја граматичка тема, добро обмислени и корисни. Посебна свежина на учебникот му дава изборот на текстовите и дијалозите. Тие се современи, функционални и истовремено информативни: опфаќаат теми од секојдневниот живот, типични за времето во кое живееме; содржат и разговорна лексика, изрази и фрази таму каде што е потребно; се однесуваат на позначајните природни и културни знаменитости на Македонија (градот Охрид, планината Галичица, Камениот мост во Скопје, и сл.). Исто така, авторката се потрудила текстот што го дава во лекцијата да соодветствува на односната граматичка тема: на пример, во лекцијата за сегашното време даден е текстот Мојот обичен ден (значи се вежбаат глаголи во сегашно време); во лекцијата за придавките го имаме текстот На пазар (се јавуваат голем број придавки), и така натаму. Ваквата постапка е за поздравување.

За квалитетот и корисноста на учебникот особен придонес дава речникот. Со него се опфатени сите зборови ште се јавуваат во текстовите и во дијалозите, потоа граматичките термини, како и фразеолошките изрази. Со ова во голема мера се олеснува работата со учебникот, т.е. на идните негови корисници им се намалува потребата од користење дополнителни речници. Инаку, речникот е тријазичен: македонски-руски-англиски. Информациите за граматичките својства на зборовите (зборовна група, род, вид и сл.) се дадени во македонската паралела. Технички, речникот е одлично осмислен и изработен.

Пред нас имаме еден долгоочекуван, многу потребен и баран учебник по македонски јазик за странци (почетен курс). Долгогодишното искуство на авторката Роза Тасевска како лектор по македонски јазик на странските универзитети, како и на Летната школа во рамките на Семинарот, го направило своето: сите нејзини акумулирани сознанија за начините на предавањето еден јазик како странски се конечно преточени во еден систематски, методолошки и функционално изработен учебник.

Доц. д-р Анеџа Дучевска

1 ПРВА ЛЕКЦИЈА

МАКЕДОНСКАТА АЗБУКА

Голема печайна буква	Мала печайна буква	Голема ракојисна буква	Мала ракојисна буква	Руски	Англиски
А	а	А	а	а	a
Б	б	Б	б	б	b
В	в	В	в	в	v
Г	г	Г	г	г	g
Д	д	Д	д	д	d
Ѓ	ѓ	Ѓ	ѓ	г'	gy
Е	е	Е	е	э, е	e
Ж	ж	Ж	ж	ж	zh
З	з	З	з	з	z
С	с	С	с	дз	dz
И	и	И	и	и	i
Ј	ј	Ј	ј	й	y
К	к	К	к	к	k
Л	л	Л	л	л	l
Љ	љ	Љ	љ	л'	lj
М	м	М	м	м	m
Н	н	Н	н	н	n
Њ	њ	Њ	њ	н'	nj
О	о	О	о	о	o
П	п	П	п	п	p
Р	р	Р	р	р	r
С	с	С	с	с	s
Т	т	Т	т	т	t
Ќ	ќ	Ќ	ќ	к'	ky
У	у	У	у	у	u
Ф	ф	Ф	ф	ф	f
Х	х	Х	х	х	h
Ц	ц	Ц	ц	ц	ts
Ч	ч	Ч	ч	ч	tch
Џ	џ	Џ	џ	дж	j
Ш	ш	Ш	ш	ш	sh

МАК

Ајде да учиме македонски!

РУС

Давайте изучать македонский!

ENG

Let's learn Macedonian!

ДА СЕ ЗАПОЗНАЕМЕ!

Како се викате? Од каде сте? Што работите? Каде живеете?

- Добро утро! Јас се викам Ана Трајковска. А вие? Како се викате Вие?
 Виктор: Јас се викам Виктор. Јас сум од Русија.
 Ана: Мило ми е! Кажете ми, Ве молам, што работите?
 Нада: Јас сум студентка, а Виктор е асистент.
 А како се викате Вие?
 Марта: Јас сум Марта. Јас сум од Полска. Јас сум библиотекарка. Јас живеам во Краков. А Вие?
 Лука: Јас сум Лука. Од Италија сум. Од градот Фиренца. Јас сум студент. Живеам во Скопје.
 Каде живеете овде?
 Јас живеам во хотел.

Како се викаш? Од каде си? Што работиш? Каде живееш?

- Здраво!
 Како се викаш?
 Јас се викам Ана. А ти?
 Јас се викам Марко.

- Здраво! Како се викаш?
 Здраво! Јас се викам Лука. А ти како се викаш?
 Јас се викам Марија. Од каде си, Лука?
 Јас сум од Фиренца.

- Здраво! Како се викаш?
 Здраво! Јас се викам Алексеј. А ти?
 Јас се викам Нина. Што работиш, Алексеј?
 Јас сум студент. А ти, Нина?
 Јас сум асистентка.

- Здраво! Како се викаш?
 Здраво! Јас сум Петар. А ти?

Јас сум Сашо. Петар, каде живееш?
Јас живеам во хотел во Виена.

Од која земја сте? Од кој град сте? Што сте по професија?

Јас сум од Германија. Од Бон сум. Јас сум историчар.
Јас сум од Италија. Од градот Неапол сум. Јас сум наставник.
Јас сум од Русија. Од Москва сум. Јас сум студентка.
Ние сме од Албанија. Од Тирана сме. И ние сме студентки.
Ние сме од Полска. Од Краков сме. Ние сме студенти.
Ние сме од Турција. Од Истанбул сме. Ние сме асистенти.
Од каде сте Вие?
Јас сум од Романија. Од Крајова сум. Јас сум професор.
А Вие?
Јас сум исто така од Романија. И јас сум професор.

Секојдневни зборови и изрази

Лексичко-граматички материјал

извинете	даде	град
се извинувам	земе	стан
простете	првпат	куќа
живее	Ве молам	зграда
знае	радо	улица
учи	мило ми е	булевар
пишува	со задоволство	телефон
чита	сè е во ред	број
се наоѓа	благодарам	електронска пошта
дава	држава	девојка
зема	земја	момче

Јордан: – Да се запознаеме. Јас се викам Јордан. Јас имам дваесет и три години. Јас сум студент на Филолошкиот факултет во Хале. Македонски јазик учам една година. Во Македонија сум првпат. А Вие?

Марија: – Мило ми е. Јас се викам Марија. Јас исто така сум студентка. Студирам историја на Филозофскиот факултет во Прага. И јас сум првпат во Македонија.

Јордан: – Живеете во Прага?

Марија: – Не, во Прага студирам. Живеам во Брно.

Јордан: – А тука живеете во хотелот или приватно?

- Марија: – Во хотелот.
 Јордан: – Во која соба сте? Ќе ми го кажете бројот, Ве молам?
 Марија: – Да, запишете. Соба број сто тريسет и два.
 Јордан: – Ви благодарам многу. До гледање!
 Марија: – Молам. До видување!

Кој е ова?
 Ова е Виктор.
 Што е Виктор?
 Виктор е асистент.
 Американец ли е Виктор?
 Не, тој е Русин.
 Кажете ми, Ве молам, кој е ова?
 Тоа е Нада.
 Што е Нада по професија?
 Таа е студентка.
 Од каде е Нада?
 Нада е од Хрватска.
 Од која земја е Марта?
 Марта е од Германија.
 Со што се занимава Марта?
 Таа е библиотекарка.
 А од каде е Лука?
 Лука е од Италија.
 Што работи Лука?
 Тој е студент.

Вежби

Модел: **Добар ден! Јас сум Јордан. А Вие?
 Јас се викам Марија.**

- Добар ден! Јас _____ Иван. А Вие?
 – Добар ден! Јас _____ .
- Добра вечер! Јас _____ Драган. А Вие?
 – Јас _____ Марија.

Пословица

Без мака нема наука.

2 ВТОРА ЛЕКЦИЈА

МАК

Македонската азбука е кирилична и има 31 буква. Од нив 5 се самогласки (вокали) и 26 согласки (консонанти). Во македонскиот правопис е застапен фонетскиот принцип. Има отстапувања кои се регулираат со правила.

Вокалите **а, е, и, о, у** се изговараат јасно и целосно и кога не се акцентирани, т.е. немаат редукција. Според положбата на јазикот тие се делат на вокали од преден ред и вокали од заден ред. Оваа поделба е важна заради правописното (ортографското) и правоговорното (ортоепското) однесување на некои консонанти пред вокалите.

РУС

В македонском языке используется кириллическая азбука. Македонский алфавит состоит из 31 буквы. В литературном языке имеется 5 гласных и 26 согласных фонем. В основу македонского правописания положен фонетический принцип. Случаи отступления от фонетического принципа регулируются орфографическими правилами.

Гласные звуки **а, е, и, о, у** в безударном положении не подвергаются редукции.

Гласные звуки в зависимости от места подъема языка классифицируются как звуки переднего и звуки заднего ряда.

ENG

Macedonian uses the Cyrillic alphabet and has 31 letters. There are 5 vowels and 26 consonants. The Macedonian orthography is phonetic. There are exceptions that are regulated by rules.

The vowels **а, е, и, о, у** are pronounced clearly and completely even when they are not accented, i.e. there is no reduction. Macedonian has both front and back vowels, according to the place of articulation. This distinction is important for the orthography and the pronunciation of some consonants that proceed vowels.

Вокали од преден ред

е, и

дете, лист

Вокали од заден ред

а, о, у

рака, нос, кум

МАК

Согласките (консонантите) според звучноста се делат на звучни, беззвучни и сонанти. Освен х, секоја звучна согласка има свој беззвучен пар.

РУС

Согласные звуки классифируются как звонкие, глухие и сонорные.

ENG

Based on the voiced/voiceless opposition there are voiced and voiceless consonants, and sonorants. Besides x, every voiced consonant has its voiceless pair.

Звучни = б в г д г' ж з з' ц
 Безвучни = п ф к т к' ш с ц ч х
 Сонанџи = м н њ р л љ ј

МАК

Во литературниот јазик вокална функција има и согласката **р**. И тоа: 1. кога е во позиција помеѓу два консонанта (крв), 2. во почетокот на зборот пред консонант ('рѓа) и 3. кога е во збор со префикс што завршува на вокал (за'рѓа). Во случаите под 2 и 3 се пишува апостроф пред р.

РУС

В корневых морфемах в определенных фонетических позициях — в начале корневого слога перед согласной, а также между двумя согласными фонема **р** выступает в слоговом (слоγοобразующем) варианте ('рѓа, крв). В первом случае перед р пишем апостроф.

ENG

In the Standard language **p** can function as a vowel: 1. between two vowels (крв); 2. in initial position preceding a consonant ('рѓа) and 3. in a word with a prefix that ends on a vowel (за'рѓа). In examples like 2 and 3 it is preceded in writing by apostrophe.

срце	'рти	за'рти
прв	'рѓа	за'рѓа
прст	'ржи	за'ржи
цврст	'рбет	

МАК

л, љ

Л пред вокалите од заден ред (а, о, у) се изговара тврдо: *ладно, лак, лошо, локум, лук, луксуз*.

Л пред вокалите од преден ред (е, и) и пред консонантот ј се изговара полумекко: *либе, лек, Лилјана, волја, фойшелја, релјеф, крилја, илјада, медалјон*.

Љ се пишува пред вокалите од заден ред и се изговара полумекко: *љубов, љуби, Љубе, Кољо, Иљо, фелџон, виљушка, Љубљана*.

РУС

л, љ

Перед гласными заднего ряда (а, о, у) произносится твердое **л**: *ладно, лак, лошо, локум, лук, луксуз*.

Перед гласными переднего ряда (е, и) и перед *ј* произносится полумягкое л: *либе, лек, Лилјана, волја, фошелја, релјеф, крилја, илјада, медалјон.*

Љ пишется перед гласными заднего ряда (а, о, у) и произносится полумягкое л: *љубов, љуби, Љубе, Кољо, Иљо, фелџон, виљушка, Љубљана.*

ENG

л, љ

л before back vowels (а,о,у) is pronounced as a velar, “hard” л : *ладно, лак, лошо, локум, лук, луксуз.*

л before front vowels (е,и) and before *ј* is pronounced as a palatalized, clear л : *либе, лек, Лилјана, волја, фошелја, релјеф, крилја, илјада, медалјон.*

The orthographic љ comes before the back vowels and is pronounced as a clear л : *љубов, љуби, Љубе, Кољо, Иљо, фелџон, виљушка, Љубљана.*

Тврдо л *п*ред а, о, уПолумекo л *п*ред е, и, јПолумекo љ *п*ред а, о, у

лав

леб

љубов

лак

лето

љубовник

лаком

лекар

љубезен

кола

личен

беља

лош

коли

рубља

лук

зелје

Кољо

лубеница

илјада

виљушка

МАК

Гласовите **ќ** и **ѓ** се разликуваат по изговор од к, г и пред вокалите од заден ред и пред вокалите од преден ред. Разликата се обележува и во правописот.

ENG

The sounds **ќ** and **ѓ** are distinguished in pronunciation from к, г before back and front vowels. These distinctions are reflected in the orthography.

лага

лаѓа

кука

куќа

лаги

лаѓи

куки

куќи

ноќ, ноќи, ноќева, ноќна, домаќин, домаќинка, ѓаќи, свеќа, свеќи, среќа, среќи, кебаџи, мусџаќи, синоќа, чиијаќи, веѓа, веѓи, џуѓ, џуѓа, џуѓина, луѓе, раѓа, охриѓанец, меѓа, ѓавол, заоѓа.

МАК

Гласот **с** во литературниот јазик се среќава доста ограничено: *сид, ѝпросирен, сиври, се ѝпросева, сирка, свезда, свер, своно, свони.*

ENG

The sound **s** in the literary language has limited range of use: *сид, ĩprosipen, сиври, се ĩпросева, сирка, ѕвезда, ѕвер, своно, свони.*

МАК

Гласот **ц** исто така има ограничена употреба. Редовно се среќава во наставката –ција, пред безвучни консонанти -чија (со именки што покажуваат занает, својство на лице): *чорбаџија, алџаџија, сааџиџија, кебаџиџија, филмаџија, комџиџиџија, кафеџија, фалџаџија, љубовџија, кавџаџија*; се среќава и во: *аџамија, џаџа, маџа, џеџ, џеџиџа, џун.*

ENG

The sound **ц** also has a limited range of use. It is regularly used in the suffix –џија, before voiceless consonants -чија, (*чорбаџија, алџаџија, сааџиџија, кебаџиџија, филмаџија, комџиџиџија, кафеџија, фалџаџија, љубовџија, кавџаџија, аџамија, џаџа, маџа, џеџ, џеџиџа, џун.*)

Секојдневни зборови и изрази

Лексичко-џрамаџички маџеријал

Добро утро!	Одлично.	Ќе се видиме!
Добар ден!	Не сум добро.	Се гледаме.
Добра вечер!	Лошо сум.	До утре!
Добровечер!	И вака и така.	Добра ноќ!
Здраво!	Нормално е.	Сè најдобро!
Како сте?	Сè е во ред.	Добар апетит!
Како си?	До гледање!	Пријатен ручек!
Благодарам, добро.	До видување!	Среќен пат!
Добро сум.	Пријатно!	На здравје!

Дијалози

- Здраво Виктор! Како си?
- Здраво! Благодарам, добро сум. Како си ти?
- Благодарам, исто така добро.
- Пријатно!
- До гледање!

- Здраво, Марија. Како си?
- Благодарам, нормално. А како си ти? Сè е во ред?
- Благодарам, сè е во ред.
- Се гледаме вечер.
- Сè најдобро. Се гледаме.

- Добар ден, Марта!
- Добар ден, Лука! Се радувам што те гледам.
- И јас. Како оди?
- И вака и така. А ти како си?
- Благодарам, одлично.
- Пријатно!
- Здраво!

- Добра вечер, професоре!
- Добровечер, Марта! Како сте?
- Ви благодарам, добро.
- До гледање!
- До видување!

Секојдневни зборови и изрази

Лексичко-граматички материјал

Седнете, Ве молам!	Зборувајте појасно!
Отворете ги книгите!	Имате ли прашања?
Затворете ги книгите!	Имам прашање.
Читајте, Ве молам!	Може ли да прашам?
Пишувајте!	Како се чита оваа буква?
Прочитајте го овој збор!	Што значи зборот...?
Прочитајте ја оваа реченица!	Објаснете ми, Ве молам!
Читајте полека!	Може ли да влезам?
Читајте гласно!	Може ли да излезам?
Зборувајте побавно!	Може ли да седнам?

Помошниот глагол **сум** во сегашно време

Еднина
 1л. јас **сум**
 2л. ти **си**
 3л. тој **е**
 3л. таа **е**
 3л. тоа **е**

Множина
 1л. ние **сме**
 2л. вие **сте**
 3л. тие **се**

Примери

Јас сум Италијанец.
 Ти си Италијанка.
 Вие сте Германец.

Вие сте Германка.
 Тој е Русин.
 Таа е Русинка.
 Ние сме Италијанци.
 Вие сте Германци.
 Тие се Руси.

Вежби

Модел: Јас _____ Лука.
Јас сум Лука.

Јас _____ Ана. Тие _____ другари.
 Тој _____ Антонио. Ние _____ колеги.
 Ти _____ студент. Вие _____ пријатели.

Модел: _____ сум лекар.
Јас сум лекар.

_____ е новинарка. _____ се другари.
 _____ сме студенти. _____ е ученик.
 _____ сум од Полска. _____ си дете.
 _____ сте семинаристи. _____ сме странци.

Примери

- Добро утро. Јас се викам Ана.
- Како се викаш ти?
- Здраво. Јас се викам Марко.
- Од каде си?
- Јас сум од Русија.
- Каде живееш?
- Јас живеам во Москва.
- На која улица живееш?
- Јас живеам на улица „Туристичка“.

- Каде живеете?
- Јас живеам во Германија. Во градот Бон.
- На која улица живеете?
- Јас живеам на улица „Првوماјска“, број 5.

- Што сте по професија?
- Јас сум медицинска сестра.

- Што работите?
- Јас сум студентка.
- Каде студирате?
- Јас студирам во Берлин.
- Каде работите?
- Јас работам на Универзитетот во Виена.
- Кои јазици ги знаете?
- Јас знам добро германски и руски.
- А македонски?
- Знаам да читам и малку разбираам.

Вежби

Модел: **Добар ден! Јас се викам Ана.**
Како се викаш ти?

Добар _____ . Јас _____ Јордан.
 Како _____ ти?
 Јас _____ Марија.

Модел: **Од каде си?**
Јас сум од Унгарија.

Од _____ си?
 Јас _____ од _____ .

Модел: **Каде живееш?**
Јас живеам во Будимпешта.

Каде _____ ?
 Јас _____ .

Модел: **На која улица живееш?**
Јас живеам на улицата „Илинденска“.

На која _____ ?
 Јас _____ на _____ „Први мај“.

Модел: **Здраво! Јас се викам Марија.**
Здраво! Јас се викам Зоран.
Зоран, како се вика колегата?
Тој се вика Иван.

Здраво! Јас _____ Марко.
 Здраво! Јас _____ Ана.
 Ана, како _____ колегата?
 Тој _____ Лука.

Модел: **Од каде е Лука?**
Тој е од Италија.
Каде живее тој?
Тој живее во студентски дом.

Од каде _____ Иван?
 Тој _____ од _____ .
 Каде _____ ?
 Тој _____ во студентски дом.

Модел: **Здраво, Јордан. Како се вика колешката?**
Таа се вика Нада.

_____ Марко. Како _____ колешката?
 Таа _____ Марија.

Модел: **Од каде е колешката?**
Таа е од Германија.

Од каде _____ ?
 Таа _____ .

Модел: **Каде живее колешката?**
Таа живее во приватна соба.

Каде _____ ?
 Таа _____ во хотелот.

Модел: **Здраво, Марко. Како се викаат колегите?**
Здраво. Таа се вика Татјана, а тој се вика Олег.

Здраво, Лука. Како _____ ?
 Таа _____ Ана, а тој _____ Јордан.

Модел: **Од каде се колегите?**
Тие се од Русија.

Од каде _____ ?
 Тие _____ Македонија.

Модел: **Каде живеат колегите?**
Тие исто така живеат во хотелот.

Каде _____?
Тие _____ во хотелот.

Модел: **Добар ден. Јас се викам Цон.**
Како се викате вие?
Јас се викам Лена, а таа се вика Ингрид.

Добар ден. Јас _____ Петре.
Како _____ вие?
Јас _____ Ана, а таа _____ Марија.

Модел: **Во која соба живеете?**
Ние живееме во соба број двесте и пет.

Во _____?
Ние _____ во соба број триста и три.

Модел: **Јас се викам Марко. Јас сум студент.**
Јас живеам во Љубљана.

Таа, Марија, новинарка, Париз, во.

Јас, Лена, студентка, во Хале.

Тој, Јордан, во, асистент, Берлин.

Ти, Петре, режисер, во, Скопје.

Јас, Ана, тој, Марко, ние, во, студенти, Белград.

Тие, Лука, тој, таа, Марија, во, етнологи, Москва.

Ти, Нада, тој, Никола, вие, професори, во, Варшава.

Тој, Карло, таа, Сања, тие, лектори, во, Загреб.

Ние, Нада, таа, Марко, јас, ученици, во, Прага.

3 ТРЕТА ЛЕКЦИЈА

Показни заменки **оба, тоа, она**

Примери

Ова е мојот пријател.
Тоа е мојата пријателка.
Она е моето дете.

Ова се моите пријатели.
Тоа се моите пријателки.
Она се моите деца.

Овој пријател е мој.
Оваа пријателка е моја.
Она дете е мое.

Овие пријатели се мои.
Тие пријателки се мои.
Оние деца се мои.

Вежби

Модел: – **Кој е ова?** – Тоа е Јордан.
– **Што е ова?** – Тоа е универзитет.

- _____ ова? Тоа е студент.
- _____ тоа? Ова е Ана.
- _____ она? Она е книга.
- _____ ова? Тоа е маса.

Модел: **Ова е Никола. Тој е студент.**

- Ова е Јордан. _____ студент.
- Ова е Ана. _____ студентка.
- Она е Марко. _____ ученик.
- Ова се Лука и Ана. _____ асистенти.

Модел: **Јас се викам Никола. Имам дваесет години.**

- Јас _____. Јас _____ осумнаесет години.
- Таа _____ Ана. Таа _____ дваесет години.
- Тој _____ Јордан. Тој _____ дваесет и пет години.

Таа се вика Ана. Таа има дваесет години.

- _____ се вика Никола. _____ има четириесет години.
- _____ се викам Марија. _____ имам триесет години.
- _____ се викаш Јордан. _____ имаш дваесет и две години.

Присвојно-прашални заменки **Чиј? Чија? Чие? Чии?**

Примери

Чија е книгава?
Книгата е моја.
А книгана што стои онаму?
Книгана е нејзина.

Чиј е моливот?
Моливот е негов.
А моливон?
Моливон е твој.

Чие е детево?
Детето е на мајка му.
А детено?
Детено е нивно.

Чии се децава?
Децата се мои.
А децана?
Децана се нејзини.

Чиј е речникот?
Речников е на колешката.
А речникон?
Речникон е на Марија.

Чија е блузата?
Блузава е на Марија.
А блузана?
Блузана е на Ана.

Чие е пенкалото?
 Пенкалово е на Кире.
 А пенкалоно?
 Пенкалоно е твое.

Чии се цигарите?
 Цигариве се на Мартин.
 А цигарине?
 Цигарине се нивни.

Чиј пријател е ова?
 Тоа е мој пријател.
 Чија пријателка е тоа?
 Ова е моја пријателка.
 Чие пенкало е она?
 Она е мое пенкало.
 Чии пријатели се тоа?
 Ова се мои пријатели.

Вежби

Модел: **Чија е оваа запалка? Таа запалка е моја.**

Чиј е овој чадор? _____ .

Чија е оваа книга? _____ .

Чие е тоа пенкало? _____ .

Чии се оние пријатели? _____ .

Модел: **Тоа е нејзин брат. Чиј брат е ова?**

Ова е твоја тетратка. _____ ?

Тоа е негов молив. _____ ?

Она се наши пријатели. _____ ?

Ова е ваша училница. _____ ?

Она е нивни другар. _____ ?

Лични заменки

Присвојни заменки

јас
ти
тој
таа
тоа
ние
вие
тие

мој, моја, мое, мои
твој, твоја, твоє, твои
негов, негова, негово, негови
нејзин, нејзина, нејзино, нејзини
негов, негова, негово, негови
наш, наша, наше, наши
ваш, ваша, ваше, ваши
нивни, нивна, нивно, нивни

Прочитајте ги речениците:

Ова е мојот колега. Тој е од Германија.
 Ова е мојата колешка. Таа е од Франција.
 Тоа е твојот пријател. Тој е од Унгарија.
 Тоа е твојата пријателка. Таа е од Полска.
 Она е наша студентка. Таа е од Германија.
 Она е ваш другар. Тој е од Русија.
 Тоа се мои пријатели. Тие се од Италија.
 Ова се твои колеги. Тие се од Јапонија.
 Она се наши соседи. Тие се од Србија.
 Овој колега е од Хрватска.
 Оваа колешка е од Бугарија.
 Тој студент е од Грција.
 Таа професорка е од Кина.
 Тоа дете е од Англија.
 Оној учесник е од Албанија.
 Онаа семинаристка е од Чешка.
 Овие студенти се од Словачка.
 Тие професори се од Финска.
 Оние колеги се од Швајцарија.

Показните (демонстративните) заменки во среден род (**ова, тоа, она**) кога се употребуваат самостојно важат за сите три рода и за множина.

Тоа е човек.
Тоа е жена.
Тоа е дете.
Тоа е молив.
Тоа е книга.
Тоа е ѓенкало.

Кога е именката во множина и помошниот глагол е во множина.

Тоа се луѓе.

Тоа се книги.

Тоа се деца.

Кога се употребуваат како атрибут демонстративните заменки имаат род и број според именката.

Тој човек е од Москва.

Таа шеќерајка е ѝвоја.

Тоа дејше е наше.

Тие ѝенкала се ѝвои.

РУС

Указательные местоимения при самостоятельном употреблении всегда стоят в среднем роде (**о́на, то́а, она́**), независимо от того, в каком роде и числе стоит слово, на которое они указывают.

Тоа е човек.

Тоа е жена.

Тоа е дејше.

Тоа е молив.

Тоа е книѓа.

Тоа е ѝенкало.

Если существительное стоит в множественном числе, то и глагол-связка стоит в множественном числе.

Тоа се луѓе.

Тоа се книги.

Тоа се деца.

В функции определения указательные местоимения согласуются с существительными и изменяются по родам (мужской, женский, средний) и числам (единственное и множественное).

Тој човек е од Москва.

Таа шеќерајка е ѝвоја.

Тоа дејше е наше.

Тие ѝенкала се ѝвои.

ENG

The neuter singular forms of the demonstrative pronouns (**о́на, то́а, она́**), by themselves, refer to all three genders and to the plural.

Тоа е човек.

Тоа е жена.

Тоа е дејше.

Тоа е молив.

Тоа е книѓа.

Тоа е ѝенкало.

When the noun has a plural form, then the auxiliary also has a plural form.

Тоа се луѓе.

Тоа се книги.

Тоа се деца.

When the demonstrative pronouns are used as an attribute they agree in gender and number.

Тој човек е од Москва.

Таа шејтрајка е ѝвоја.

Тоа дете е наше.

Тие ѝенкала се ѝвои.

МАК

Со показните заменки се изразуваат и пространствени односи.

Овој, оваа, ова, овие покажува предмет или лице блиску до говорителот;

Тој, таа, тоа, тие покажува предмет или лице што се наоѓа блиску до соговорникот;

Оној, онаа, она, оние покажува лице или предмет што е подалеку од говорителот и од соговорникот.

РУС

Указательные местоимения противопоставлены по признаку пространственной детерминации.

Овој, оваа, ова, овие указывает на предмет или лицо ближайšie к говорящему;

Тој, таа, тоа, тие указывает на предмет или лицо ближайšie к собеседнику;

Оној, онаа, она, оние указывает на предмет или лицо удаленные от говорящего и от собеседника.

ENG

The demonstrative pronouns also designate a spatial relationship.

Овој, оваа, ова, овие refer to an object or a person close to the speaker.

Тој, таа, тоа, тие refer to a person or an object that is close to the collocutor.

Оној, онаа, она, оние refer to a person or an object that is at a greater distance from the speaker and the collocutor.

Помошниот глагол има во сегашно време

еднина

множина

1л. **имам**

1л. **имаме**

2л. **имаш**

2л. **имате**

3л. **имаѿ**

3л. **имаат**

Одречна форма нема

еднина

множина

1л. **немам**

1л. **немаме**

2л. **немаш**

2л. **немасте**

3л. **немаѿ**

3л. **немаат**

МАК

Запомнете: Негацијата **не** само кај **нема** и **нејќе** (одречна форма од глаголот сака) се пишува заедно. Кај сите други глаголи се пишува одделно.

РУС

Запомните: Отрицательная частица **не** пишется слитно только с глаголами **нема** и **нејќе** (отрицательная форма от глагола сака). Со всеми остальными глаголами частица **не** пишется отдельно.

ENG

Remember: The negation **не** becomes a part of one word only with **нема** and **нејќе** (negative form of the verb сака). With all other negative verb forms **не** should be written as a separate word.

Прочитајте ги речениците

– Имате ли семејство?	– Имате ли време за пливање?
– Да, имам.	– Немаме многу. Треба да учиме.
– Јас имам сестра.	– Имаат ли тие време?
– Ти имаш брат.	– Ни тие немаат.
– Тој има родители.	
– Таа има книга.	
– Тоа има молив.	
– Ние имаме време.	
– Вие имате пари.	
– Тие имаат куќа.	
– Имате ли брат?	
– Да, имам.	
– Како се вика?	
– Тој се вика Благоја.	
– Што работи?	
– Тој е учител.	
– Кој е ова?	
– Ова е мојата сестра.	
– Има ли таа деца?	
– Да, има. Таа има син.	
– Се вика Горан.	
– Дали имате време?	
– Не, немам време.	
– А пари имате?	
– Не, немам ни пари.	
– Ана има ли книга?	
– Не, таа нема книга.	
– А молив има ли?	
– Ни молив нема.	

4 ЧЕТВРТА ЛЕКЦИЈА

Прашални заменски придавки **Какво? Каква? Какво? Какву?**

(висок/низок, добар/лош, убав/грд, паметен/глуп, весел/
тажен, бел/црн, интересен/здодевен, строг/попустлив, вреден/
мрзлив, лесен/тежок)

Примери

- Каков е твојот пријател?
- Мојот пријател е висок.
- Каква е твојата пријателка?
- Мојата пријателка е убава.
- Какво е твоето дете?
- Моето дете е паметно.
- Какви се твоите пријатели?
- Моите пријатели се весели.

Вежби

Модел: **Каков е твојот пријател? Мојот пријател е висок.**

- Каква е твојата книга? _____ .
- Каков е твојот колега? _____ .
- Какво е твоето момче? _____ .
- Какви се твоите деца? _____ .
- Каков е оној студент? _____ .
- Каква е мојата маица? _____ .

Модел: **Мојата мајка е вредна. Каква е твојата мајка?**

- Оние деца се добри. _____ ?
- Нашиот лектор е строг. _____ ?

- Нејзината мајка е вредна. _____ ?
 – Неговиот брат е тажен. _____ ?
 – Вашето пенкало е црно. _____ ?
 – Нивниот татко е висок. _____ ?

Прашалниџе часџици

Дали? Ли?

МАК

Прашалната частица (партикула) **дали** оди само во почетокот на реченицата.

РУС

Вопросительная частица **дали** употребляется в начале предложения.

ENG

The interrogative particle **дали** comes only in the initial position of the sentence.

Примери

- Дали знаеш македонски?
 – Да, знам малку.
 – Дали си првпат во Македонија?
 – Да, првпат сум.
 – Дали зборуваш македонски?
 – Не, не зборувам.
 – Дали разбираш македонски?
 – Да, разбирам многу.

МАК

Прашалната частица **ли** никогаш не оди во почетокот на реченицата. Се става најчесто зад зборот на кој сакаме одговор.

РУС

Вопросительная частица **ли** ставится после слова, о котором спрашивается.

ENG

The interrogative particle **ли** never comes in the initial position in the sentence. It comes, the most frequently after the word that the answer is expected.

Примери

- Одиш ли често на концерт?
- Да, одам.
- Не, не одам.

- Често ли одиш на концерт?
- Да, често.
- Не, ретко.

- На концерт ли одиш често?
- Да, на концерт.
- Не, на кино.

- Еден турист прашува во хотелот:
- Дали има медузи или отровни риби во водата?
 - Сигурно нема! Ајкулите сè чистат.

ГЛАСОВНИ ЗАКОНИ И ГЛАСОВНИ ПРОМЕНИ

Едначење по звучноста (асимилација)

Кога во еден збор има две согласки различни по звучност тие се едначат. Во изговорот тоа е редовно, а во правописот не е редовно. Едначењето по звучност **и во правописот и во изговорот** се врши според втората согласка. Ако е втората согласка безвучна и првата поминува во безвучна: *леб-*[лейче], *бреж-*[брекче], *соба-*[сойче], *сладок-*[слајка], *жежок-*[жешка], *маж-*[машки]; во префиксираните зборови: *йрејшладне*, *йрејшобје*, *ојшјука*, *исчисш*, *расцуш*; ако е втората согласка звучна и првата поминува во звучна: *зосш*[зозба], *сваш*[свадба], *среш*[средба].

Едначење по звучност **само во изговорот**, но не во правописот: *вјорник* [фјорник], *вкуйно* [фкујно], *йрзовски* [шрзофски], *бежсво* [бексво], *дружш* [дружш]; *млад човек* [млаш човек].

Асимилација по глухости/звонкости има место **и на писме, и в произношени:**

Звонки согласни пред глухими оглушаються: *леб-*[лейче], *бреж-*[брекче], *соба-*[сойче], *сладок-*[слајка], *жежок-*[жешка], *маж-*[машки];

Глухие согласные перед звонкими произносятся звонко: *ḡosṡin-[ḡozba]*, *swaiṡ-[swadba]*, *sreṡne-[sredba]*.

Ассимиляция по глухости/звонкости **только в произношении**: *viṡorṡnik [fṡiṡorṡnik]*, *vkuiṡno [fkuṡiṡno]*, *iṡrḡovski [iṡrḡofski]*, *beḡsṡivo [bekṡivo]*, *drugiṡaiṡ [drukṡaiṡ]*; *mlad čovek [mlaiṡ čovek]*.

ENG When two different consonants, by the voiced/voiceless opposition, occur next to one another in the same word they must become voiced or voiceless. This happens regularly in pronunciation, but not always in the orthography. This assimilation of voicing or devoicing depends on the second consonant always in **pronunciation and in spelling (orthography)**. If the second one is voiceless than the first one becomes voiceless: *leb-[leiṡe]*, *breḡ-[brekče]*, *soba-[soiṡe]*, *sladok-[slaiṡka]*, *žeḡok-[žeṡka]*, *maj-[maṡki]*; in the prefixed words: *iṡreṡiṡ-ladne*, *iṡreṡiṡsobḡe*, *oiṡiṡuka*, *isčisṡiṡi*, *rasčuṡiṡi*; if the second consonant is voiced the first one becomes voiced: *ḡosṡin-[ḡozba]*, *swaiṡ-[swadba]*, *sreṡne-[sredba]*.

There is an assimilation of voicing and devoicing **only in pronunciation**, but not in spelling (orthography) in one word or across word boundaries between two words: *viṡorṡnik [fṡiṡorṡnik]*, *vkuiṡno [fkuṡiṡno]*, *iṡrḡovski [iṡrḡofski]*, *beḡsṡivo [bekṡivo]*, *drugiṡaiṡ [drukṡaiṡ]*; *mlad čovek [mlaiṡ čovek]*.

МАК Пред сонантите не се врши едначење по звучност ниту во пишување ниту во изговор: *iṡabla*, *sweiṡla*, *mazno*, *mesno*.

РУС Процесс ассимиляции не охватывает случаи перед сонорными согласными: *iṡabla*, *sweiṡla*, *mazno*, *mesno*.

ENG There is no an assimilation of voicing and devoicing before sonants either in pronunciation or in spelling: *iṡabla*, *sweiṡla*, *mazno*, *mesno*.

Звучнише согласки на крајош на зборош

МАК На крајот на зборот може да се напише звучна или беззвучна согласка. Се изговараат само беззвучно: *leb [leiṡ]*, *voz [vos]*, *ḡrad [ḡraiṡ]*.

РУС Звонкие согласные на исходе слова оглушаются: *leb [leiṡ]*, *voz [vos]*, *ḡrad [ḡraiṡ]*.

ENG At the end of the word there are voiced or voiceless consonants. They are all pronounced voiceless: *leb [leiṡ]*, *voz [vos]*, *ḡrad [ḡraiṡ]*.

МАК Ако стојат две звучни согласки на крајот на зборот еднопруго, претпоследната се изговара безвучно, а последната во брзо зборување може да не се изговара: *дожд* [дои^ш], *џрозд* [џрос^ш].

РУС На конце слова группы согласных жд, зд в быстрой речи могут произноситься без т, д: *дожд* [дои^ш], *џрозд* [џрос^ш].

ENG If there are two voiced consonants at the end of the word one after each other, the next-to-last is pronounced voiceless, and the last one might be not pronounced: *дожд* [дои^ш], *џрозд* [џрос^ш].

МАК **Редување**, замена на еден глас со друг: *о-а* *роди-раџа*, *к-ц* *ученик-ученици*, *џ-з* *бубреџ-бубрези*, *ш-ќ* *фаши-фаќа*, *џраиши-џраќа*, *д-ѓ* *роди-раџа*, (нејосџојани *а, е, о*) *а-в* *добар-добра*, *е-в* *среќен-среќна*, *о-в* *аџол-аџли*. Во некои случаи гласовите се испуштаат: *радосџ-радосен*, *лисџ-лисја*.

РУС **Чередование**: *о-а* *роди-раџа*, *к-ц* *ученик-ученици*, *џ-з* *бубреџ-бубрези*, *ш-ќ* *фаши-фаќа*, *џраиши-џраќа*, (беглые гласные *а, е, о*) *а-в* *добар-добра*, *е-в* *среќен-среќна*, *о-в* *аџол-аџли*. В некоторых случаях согласные опускаются: *радосџ-радосен*, *лисџ-лисја*.

ENG **Alternation**, a change of one sound with another: *о-а* *роди-раџа*, *к-ц* *ученик-ученици*, *џ-з* *бубреџ-бубрези*, *ш-ќ* *фаши-фаќа*, *џраиши-џраќа*, *д-ѓ* *роди-раџа*, (fleeting *а, е, о*) *а-в* *добар-добра*, *е-в* *среќен-среќна*, *о-в* *аџол-аџли*. In some cases, some sounds are deleted: *радосџ-радосен*, *лисџ-лисја*.

Акцентџ

МАК Местото на акцентот кај повеќесложните зборови или група зборови обединети со еден општ акцент (акцентски целини), е **на третиот слог од крајот**, а кај двосложните – на вториот. Ако се промени бројот на слоговите, акцентот се поместува на третиот слог од крајот.

На пример: *бџџ*, *бџџош*, *бџџови*, *бџџовише*, *бџџорџица*, *бџџорџицаша*, *слашико*, *слашкарница*, *слашкарницаша*.

РУС Место ударения в многосложных словах или группах слов, объединенных одним общим ударением закреплено за **третьим слогом, считая от конца слова**.

При изменении числа слогов в слове ударение преремещается на третий слог от конца.

На пример: *бџџ*, *бџџош*, *бџџови*, *бџџовише*, *бџџорџица*, *бџџорџицаша*, *слашико*, *слашкарница*, *слашкарницаша*.

ENG

The placement of the stress is on **the third from the final syllable** in words of three or more syllables or groups of words united by one stress (accentual units). Two syllable words have stress on the second syllable from the last. When the number of syllables changes, the stress moves to the third from the last. For example: *бóз̄, бóз̄ош̄, бóз̄ови, бoз̄óвиш̄е, бoз̄орóдица, бoз̄орoдицаш̄а, слáш̄кo, слáш̄кáрница, слáш̄карн́ицаш̄а*.

МАК

Кај некои видови зборови има отстапување од третосложното акцентирање. Кај глаголскиот прилог: *чиш̄áјки, иш̄ува́јки, ил̄ивáјки* и кај прилозите за време: *з̄одина́ва, зима́ва леи́ово*. Ги споредуваме со членуваните именки: *з̄одина́ва, зима́ва, леи́ово*.

РУС

Некоторые разряды слов имеют ударение не на третьем, а на втором слоге от конца слова. Деепричастия: *чиш̄áјки, иш̄ува́јки, ил̄ивáјки*; Наречия: *з̄одина́ва, зима́ва леи́ово*.

ENG

There are some exceptions to this rule. The verbal adverb *чиш̄áјки, иш̄ува́јки, ил̄ивáјки*, and some time adverbs: *з̄одина́ва, зима́ва леи́ово*, in distinction to the definite noun forms *з̄одина́ва, зима́ва, леи́ово*.

Примери со прилози

- Кога одиш во Охрид?
- Лето́во одам во Охрид.
- Кога ќе учиш?
- Зима́ва ќе учам.
- Кога ќе се видиме?
- Година́ва ќе се видиме.

Примери со членувани именки

- Што ќе преслинеш?
- Зима́ва ќе ја преслијам.
- Што ќе поминеш во Охрид?
- Лето́во ќе го поминам во Охрид.
- Што помина?
- Година́ва помина многу брзо.

5 ПЕТТА ЛЕКЦИЈА

ГЛАГОЛИ

МАК

Основна глаголска форма или речничка форма во македонскиот јазик претставува формата за 3 лице еднина во презент и аорист (*чиѝа/ѝрочиѝа, учи/научи, фрла/фрли, ѝраќа/ѝраѝи, раѓа/роди*). Основната глаголска форма во аорист може да не се совпаѓа со 3 лице еднина (*седне/седна, најѝше/најѝша, исѝе/исѝеа, земе/зеде*).

РУС

Словарной формой глаголов в македонском языке принято считать форму 3-го лица единственного числа презенса или аориста (*чиѝа/ѝрочиѝа, учи/научи, фрла/фрли, ѝраќа/ѝраѝи, раѓа/роди*). Словарная форма глагола в аористе у многих глаголов не совпадает с 3-им лицом единственного числа (*седне/седна, најѝше/најѝша, исѝе/исѝеа, земе/зеде*).

ENG

The basic verb form, or the dictionary verb form in Macedonian is the third person singular form in present or aorist tense (*чиѝа/ѝрочиѝа, учи/научи, фрла/фрли, ѝраќа/ѝраѝи, раѓа/роди*). The basic verb form in aorist might not be the same as the third person singular aorist tense form (*седне/седна, најѝше/најѝша, исѝе/исѝеа, земе/зеде*).

МАК

Глаголите можат да бидат од свршен или од несвршен вид (*чиѝа/ѝрочиѝа, учи/научи*).

Некои глаголи можат да бидат двовидски (*руча, вечера, орѓанизира, ѝланира*).

РУС

Каждый глагол во всех своих формах имеет видовое значение -- значение совершенного или несовершенного вида (*чиѝа/ѝрочиѝа, учи/научи*).

Часть глаголов имеет двойственное видовое значение (*руча, вечера, орѓанизира, ѝланира*).

ENG

Verbs have a perfective or an imperfective aspect (*чиѝа/ѝрочиѝа, учи/научи*).

Some verbs can be bi-aspectual (*руча, вечера, орѓанизира, ѝланира*).

СЕГАШНО ВРЕМЕ

МАК

Сегашното време се образува од несвршени глаголи.

Според вокалот на основата во сегашно време глаголите се делат на три групи: **а-група**, **и-група** и **е-група**.

РУС

Настоящее время образуется от глаголов несовершенного вида.

По основам презенса выделяются три класса (спряжения) с тематическими гласными **а, и, е**.

ENG

The present tense is formed from imperfective verbs.

According to the stem vowel in present tense there are three groups of verbs: **a-stem**, **i-stem** and **e-stem**.

сѝанува, се мие, се ѝушира, се бричи, се облекува, се чешла, оди, ѝојадува, слуша, зборува, чииа, ѝишува, слуша, ѝрашува, одговара, се враќа, руча, се шейта, се сонча, ѝлива, седи, учи, излеѓува, разговара, ѝее, леѓнува

Сегашно време

еднина

1. слушам	1. пијам	1. одам
2. слушаш	2. пиеш	2. одиш
3. слушаџ	3. пиеџ	3. одиџ

множина

1. слушаме	1. пиеме	1. одиме
2. слушате	2. пиете	2. одите
3. слушаат	3. пијат	3. одат

Мојоѝ обичен ден

Јас станувам рано. Одам во бањата. Се туширам, ги мијам забите со четка. Се бришам со крпа. Потоа се облекувам, се чешлам и одам на појадок. Обично појадувам џем, путер и салама. Пијам турско кафе. Потоа одам на лекторски вежби. На часовите ние читаме, пишуваме и зборуваме македонски. Лекторот прашува, а ние одговараме. Прашуваме и ние. По часовите се враќаме во хотелот. Ги мијам рацете, се одморам и одам на ручек. Потоа со другарите одам на плажа. Неколку часови пливаме, се сончаме и разговараме. Пак се враќаме во хотелот. Ја пишувам домашната задача и учам. По вечерата излегувам и се забавувам. Одиме на концерти, во ресторани.

Вежби

- Кога станувате, Виктор?
- Јас станувам рано.
- Кога станува Вашата колешка Марта?
- Таа станува доцна.
- Кога станувате вие, Ана и Марија?
- Ние стануваме во седум часот.
- А кога стануваат Лука и Антонио?
- Тие исто така стануваат рано.
- Што појадувате, Виктор?
- Јас појадувам пржени јајца со сирење.
- Што појадува Ана?
- Таа не појадува. Само пие кафе.
- Вие, Марта и Марија, појадувате?
- Да, ние појадуваме свежо овошје.

Ставете ги глаголите во соодветната форма на **сегашно време**

Модел: **Јас (разговара) _____ со колегите.**
Јас разговарам со колегите.

1. Ние (пишува) _____ домашна задача.
2. Јас (пие) _____ чај од нане.
3. Ти и Марија (оди) _____ на плажа со пријателите.
4. Ти (се бричи) _____ секој ден.
5. Марта (прашува) _____, а Лука (одговара) _____.
6. Ана и Марија (плива) _____ со задоволство.
7. Сашко и Ана (седи) _____ на клупа во паркот.
8. Ние (се враќа) _____ во хотелот доцна.
9. Јас (оди) _____ на часови секој ден.
10. Ти и Ана (се шета) _____ во Охрид.

Модел: – **Извинете, ова е улицата Цар Самоил? Не, ова е Турисийчка.**

– Извинете, _____ Кочо Рацин? ____, _____ Косџа Абраш.

– **Извинете, ова е колегата од Полска? Не, тој е од Германија.**

– Извинете, _____ од Грција? ____, _____ од Русија.

Модел: – **Ти живееш во Краков? Не, јас живеам во Варшава.**

– Вие _____ во Берлин? Не, ние _____ во Лајпциг.

– Тој _____ во Москва? Не, тој _____ во Санкт-Петербург.

– Тие _____ во станот број дваесет и три? Не, тие _____ во станот дваесет и девет.

Модел: – **Ти учиш? Не, јас пишувам.**

– Таа (прашува) _____ ? Не, таа (одговара) _____ .

– Вие (руча) _____ ? Не, ние (вечера) _____ .

– Тие (плива) _____ ? Не, тие (лежи) _____ .

– Каде работиш?

– Никаде не работам.

– Што правиш?

– Ништо не правам.

– Колку убава работа!

– Да. Ама знаеш ли колкава е конкуренцијата?

Гаџанка

Мала сум, ама цело село облекувам.

(И . . .)

Секојдневни зборови и изрази

Лексичко-џрамајички материјал

Добро дојдовте во Македонија!

Добро дојдовте!	сестра	слуша	уште
мој	брат	биде	така
твој	баба	станица	значи
негов	дедо	црква	всушност
нејзин	место	музеј	доаѓа
наш	земја	театар	оди
ваш	име	нема	каде?
нивни	зборува	сега	кога?
мајка	разговара	тука	како?
татко	претставува	овде	каков?
син	има	таму	
ќерка	раскажува	веќе	

- Марко: – Добро дојде, Ана. Како си?
 Ана: – Благодарам, добро. А ти?
 Марко: – Фала, сè е во ред. Одиме прво во хотелот, така? Потоа кај нас на ручек.
 Ана: – Да, прво во хотелот, а потоа како сакаш.
 Марко: – Сакам да те запознаам со моето семејство.
 Ана: – Да, со задоволство. Со мајка ти зборувавме по телефон. Сакам да се запознаеме и лично.
 Марко: – Дobar ден! Ние сме тука. Ова е Ана, мојата пријателка од Солун. Ова е мојата мајка. Ова е татко ми. И сестра ми.
 Ана: – Многу ми е мило.
 Ана: – Марко, каде ќе одиме сега?
 Марко: – Ќе шетаме по стариот град. Ќе ти раскажувам за неговата историја. Ти ќе слушаш.
 Ана: – Значи, не смеам да зборувам.
 Марко: – Се шегувам. Може да зборуваш, да прашуваш.
 Ана: – Потоа ќе одиме во ресторан и ќе разговараме. Така?
 Марко: – Да, тука има многу културни споменици, цркви, но има и убави ресторани.

Моето семејство

Моето семејство живее во Полска. Јас имам мајка, татко, брат, сестра, баба и дедо. Мајка ми е медицинска сестра. Таа работи во амбулантата. Татко ми е сопственик на фабрика за чоколади. Тој по цел ден е на работа и се враќа изморен.

Инаку, мојата мајка е убава. Таа е висока, има руса коса и сини очи. Кога има слободно време, многу сака да готви и да слуша музика. Татко ми е крупен и има кадрава коса. Во слободно време тој ѝ помага на мајка ми или гледа телевизија. Тој ги следи сите вести. Многу сака да гледа и филмови. Брат ми е две години помал од мене. Тој е висок. Личи на татко ми. Тој сега е матурант. Догодина сака да студира угостителство. Кога ќе заврши, ќе работи во нашата фирма. Во слободно време тој се занимава со планинарство. Сестра ми е постара од нас. Таа има црна коса и црни очи. Таа заврши ликовна академија и предава во едно училиште. Баба ми и дедо ми се пензионери. Тие секојдневно се шетаат во паркот и читаат весници. Понекогаш се караат. Ние се собираме на семеен ручек обично во недела. Тогаш разговараме и си ги кажуваме нашите проблеми и успеси во изминатата седмица.

6 ШЕСТА ЛЕКЦИЈА

ИМЕНКИ

Машки род:	<i>молив, дом, учииџел, ученик, лисџи, сџиудџениџи, судиџа, владика</i>
Женски род:	<i>џеџираџиџа, куџа, книџа, училница, жена, девоџка, вечер, џубов</i>
Среден род:	<i>деџе, маче, џеле, око, џисмо, небо, време, име, вино, леџо</i>

Примери

Мариџа пишува со молив.
Мариџа има моливи.
Мариџа има два молива.

Петре живее во студентски дом.
Во Скопје има повеќе студентски домови.
Апсолвентите живеат во два студентски дома.

Виктор црта на лист хартиџа.
Тоџ носи многу листови.
Од дрвото паџаат лисџе.

Ние учиме во голема училница.
Другите училници се мали.

Ана и Марта живеат во мала куџа.
Во градот има убави мали куџи.

Јас имам девоџка во Битола.
Во Битола има zgodни девоџки.

Моџот брат има едно дете.
Моџата сестра има три деца.

Лука пишува писмо за родителите.
Марта често добива писма.

Ние дома чуваме куче.
На улица има многу кучиња.

Именки од машки род

еднина	обична множина	избројана множина	збирна множина
молив	моливи	молива	
учител	учители	–	
студент	студенти	студента	
дом	домови	дома	
лист	листови	листа	лисје, -ја
човек	луѓе	–	

Именки од женски род

еднина	обична множина	збирна множина
девојка	девојки	
куќа	куќи	
земја	земји	
мајка	мајки	
рака	раце	
нога	нозе	
ноќ	ноќи	
ограда	огради	ограѓе

Именки од среден род

еднина	обична множина	збирна множина
писмо	писма	
дете	деца	
езеро	езера	
маче	мачиња	
дрво	дрва	дрвја
око	очи	
уво	уши	

Родот на именките

Именките во македонскиот јазик може да бидат од машки, женски и среден род.

Именките од машки род во еднина завршуваат на **согласка** (консонант) (*сѝол, дом, човек*), а помал број именки завршуваат на **самогласката** (вокалот) **-а** (*судија, владика*) или на некоја друга самогласка (*вујко, ѿаѿко*).

Именките од женски род завршуваат на **-а** (*книѿа, клуѿа, девојка*), а помал број именки (главно апстрактни) завршуваат на **согласка** (*вечер, весѿ, љубов, ѿечностѿ*).

Именките од среден род завршуваат на **-о** и на **-е** (*езеро, оро, срце, маче*).

Некои именки од туѓо потекло имаат и други завршоци (*жири, иѿѿервју, виски*).

РУС

Род существительных

Существительные с основой на согласную (с нулевой флексией) в большинстве случаев относятся к мужскому роду (*сѝол, дом, человек*). К мужскому роду относятся и некоторые существительные, оканчивающиеся на **-а** (*судија, владика*) или на другую гласную (*вујко, ѿаѿко*).

Существительные, оканчивающиеся на **-а**, как правило, относятся к женскому роду (*книѿа, клуѿа, девојка*). К женскому роду относятся также существительные на согласную (в основном, абстрактные) (*вечер, весѿ, љубов, ѿечностѿ*).

Существительные, оканчивающиеся на **-о, -е**, относятся к среднему роду (*езеро, оро, срце, маче*).

Некоторые существительные иностранного происхождения имеют и другие окончания (*жири, иѿѿервју, виски*).

ENG

Gender of nouns

In Macedonian, nouns belong to: masculine gender, feminine gender and neuter gender.

Singular masculine nouns end in a consonant (*сѝол, дом, человек*), but a few end in the vowel **-а** (*судија, владика*) or in some other vowel (*вујко, ѿаѿко*).

Feminine nouns end in **-а** (*книѿа, клуѿа, девојка*), and some nouns (mostly abstract) end in a consonant (*вечер, весѿ, љубов, ѿечностѿ*).

Neuter nouns end in **-о** and **-е** (*езеро, оро, срце, маче*).

Some foreign words have different endings (*жири, иѿѿервју, виски*).

МАК

Бројот на именките

Во македонскиот јазик именките имаат еднинска и множинска форма (*сѝол-сѝолови, дом-домови, човек-луѿе; книѿа-книѿи, клуѿа-клуѿи, девојка-девојки; езеро-езера, оро-ора, маче-мачиња*).

Некои именки имаат – или само еднинска форма (*singularia tantum*) – или само множинска форма (*pluralia tantum*).

Сопствените именки (*Марко, Марија, Вардар*), збирните именки (*народ, мебел, овошје*), именките што означуваат материја (*вино, кафе, шеќер*) и некои од апстрактните именки (*љубов, чест, радост*) имаат само еднина.

Некои именки се употребуваат само во множина (*ножици, очила, Алџи*).

РУС

Число существительных

Во македонском языке существительные имеют формы единственного и множественного числа (*сѝол-сѝолови, дом-домови, човек-луѓе; книѓа-книѓи, клуѝа-клуѝи, девојка-девојки; езеро-езера, оро-ора, маче-мачиња*).

Часть существительных имеет форму лишь одного числа – только единственного (*singularia tantum*) или только множественного (*pluralia tantum*).

Форму только единственного числа имеют слова обозначающие имена собственные, географические названия (*Марко, Марија, Вардар*), собирательные существительные (*народ, мебел, овошје*), существительные, обозначающие массу вещества (*вино, кафе, шеќер*) а также отвлеченные понятия (*љубов, чест, радост*).

Некоторые существительные употребляются только в форме множественного числа (*ножици, очила, Алџи*).

ENG

Number of nouns

In Macedonian, nouns have singular or plural form (*сѝол-сѝолови, дом-домови, човек-луѓе; книѓа-книѓи, клуѝа-клуѝи, девојка-девојки; езеро-езера, оро-ора, маче-мачиња*).

Some nouns have – only singular (*singularia tantum*) or only plural (*pluralia tantum*).

Personal names (*Марко, Марија, Вардар*), collective nouns (*народ, мебел, овошје*), mass nouns (*вино, кафе, шеќер*) and some abstract nouns (*љубов, чест, радост*) have only singular.

Some nouns are used only in plural (*ножици, очила, Алџи*).

МАК

Видови множина на именките

Обична множина имаат општите именки од сите три рода (*мажи, сѝолови, жени, маси, деца, езера*).

Избројана множина имаат само именките од машки род што завршуваат на консонант. Именките во избројана множина имаат наставка **-а** и се употребуваат само со броеви (*два молива, ѝтри дена, ѝеѝ сѝола*) или со количествени прилози (*колку дена, неколку часа*).

Збирна множина имаат само некои именки од сите три рода и се образува со наставката **-ја/-је**, како и со помош на наставката **-ишта** кај некои именки од машки род (*лисја, дрвја, нивје, ѝаѝиѝиѝа*).

РУС

Формы множественного числа у существительных

Обычное множественное число существительных мужского, женского и среднего рода (*мажи, сѝолови, жени, маси, деца, езера*).

Счетное множественное число образуется с помощью флексии **-а** от существительных мужского рода на согласную. Форма счетного множественного числа употребляется только в сочетании с количественным числительным (*два молива, ѝтри дена, ѝеѝ сѝола*) или с наречиями меры и степени (*колку дена, неколку часа*).

Собирательное множественное число образуется с помощью флексии **-je/-ja** у части существительных женского, среднего и мужского рода, а также с помощью флексии **-ишта** у части существительных мужского рода (*лисѝа, дрвѝа, нивѝе, ѝаѝѝѝѝа*).

ENG

Types of plural of nouns

All common nouns in all three genders have **regular** plural (*мажи, сѝолови, жени, маси, деца, езера*).

Only the masculine nouns that end on a consonant have **counted** plural. Counted plural nouns have the ending **-a** and are used only with numbers (*два молива, ѝтри дена, ѝеѝ сѝола*) or with adverbs of quantity (*колку дена, неколку часа*).

Some of the nouns from all three genders have a **collective** plural that is formed with the ending **-ja/-je**, and with the ending **-ишта** with some masculine nouns (*лисѝа, дрвѝа, нивѝе, ѝаѝѝѝѝа*).

Наставки за обична множина на именките

<i>машки род</i>	<i>женски род</i>	<i>среден род</i>
-и	-и	-а
-ови	раце	-иња
-еви	нозе	очи
луѓе		уши

Во ресѝоран

- Лука: – Ве молам, има ли слободни места?
 Келнерот: – Да, повелете. Може да седнете крај прозорецот или онаму во аголот.
- Лука: – Благодарам. – Марија, повели, седни.
 Марија: – Ти благодарам. Симпатичен е ресторанот.
- Лука: – Да, многу. И столовите се удобни.
 Келнерот: – Повелете, што ќе пиете?

- Лука: – Марија, што ќе пиеш?
 Марија: – Јас ќе пробам една ракија.
 Лука: – Ве молам, две ракии и две чаши минерална вода. И листата на јадења, Ве молам.
 Келнерот: – Повелете.
 Лука: – Марија, сакаш ли да порачаме некаква салата. Еве, има мешана салата, има шопска салата, таратур,...
- Марија: – Прочитај од што се прави таратур.
 Лука: – Јас знам: ситно дробена краставица, кисело млеко и лук. Се додава сол, а може и мелени ореви.
 Марија: – За мене може мешана салата.
 Лука: – А јас сакам шопска салата. Тоа е од сецкани домати, пиперки, краставици и одозгора посипана со рендано сирење.
- Келнерот: – Каква салата сакате?
 Лука: – Ве молам, една мешана и една шопска салата.
 Келнерот: – Повелете.
 Лука: – Е, сега, Марија може да наздравиме. – За убавиот Охрид.
 Марија: – За Охрид.
 Лука: – Вкусна е салатата?
 Марија: – Да, многу.
 Лука: – Знаат овде да прават салати. Марија, дали сакаш да пробаме охридска пастрмка?
- Марија: – Со задоволство. Ако може, на скара.
 Лука: – Келнер, Ве молам!
 Келнерот: – Повелете, што треба?
 Лука: – Ве молам, дали имате пастрмка?
 Келнерот: – Да, имаме убави парчиња. Сега ќе ви донесам да ги видите.
 Лука: – Да, може овие. Благодарам. И шише бела „Александрија“, Ве молам.
 Келнерот: – Повелете и добар апетит.
 Лука: – Благодариме.
 Марија: – Многу е вкусна пастрмката. Првпат пробувам.
 Лука: – Се радувам. – На здравје, Марија. И виното не е лошо, нели?
 Марија: – Да, сè е многу вкусно. Ти благодарам.

Еден странец во селски ресторан сакал да порача јајца, но забораил како се викаат на македонски.

- Келнер, – прашал тој, – што е она што шета во дворот?
- Петел, господине.
- А како се вика жената на петелот?
- Кокошка.

- А децата на петелот?
- Пилиња.
- А од што излегуваат пилињата?
- Од јајца, господине.
- Е, одлично. Донесете ми две јајца на око.

Бивш келнер се вработува како полицаец. Го прашуваат како новата работа. А тој вели:

- Платата ќе ми биде помала, но многу ми се допаѓа тоа, што овде муштеријата никогаш не е во право.

Вежби

Модел: **Јас се викам Јордан, а ова е Марко. Тој ми е брат.**
(сестра, брат, братучед, родители)

- Јас се викам Зоран, а ова е Ана. Таа ___ е _____ .
- Јас се викам Ана, а ова е Раде. Тој ___ е _____ .
- Ова се Ана и Марија. Тие ___ се _____ .
- Ова е мајка ми, а ова татко ми. Тие ___ се _____ .

Модел: **Што прави Јордан? Тој учи.**
(јаде, слуша, раскажува, игра, зборува)

- Што прави Марија? Таа _____ музика.
- Што прават мајка ти и татко ти? Тие _____ .
- Што прави Марко? Тој _____ за своето семејство.
- Што правиш, Ана? Јас _____ по телефон.
- Што правиме ние? Ние _____ шах.

Модел: **Каде се наоѓа железничката станица? Таа се наоѓа во центар.**

- Каде се наоѓаш сега ти? Јас се _____ во библиотека.
- Каде се наоѓаат сега твоите родители? Тие _____ на станица.
- Каде се наоѓа црквата „Св. Софија“? – Таа _____ на улицата „Цар Самоил“.

Модел: **Јас се наоѓам во град. Каде се наоѓаш ти?**

Таа се наоѓа во хотелот. _____ ?

Ти се наоѓаш дома. _____ ?
 Тој се наоѓа во соба. _____ ?
 Ти и Ленче се наоѓате во ресторан. _____ ?
 Никола и Марија се наоѓаат во кино. _____ ?

Гаџанка

Не е жена, не е човек – ама знае платно да ткае?
 (П)

Секојдневни зборови и изрази

Лексичко-граматички материјал

На автобуска станица

пречекува	малку	заборава
средба	неколку	носи
торби	секогаш	така што
багаж	никогаш	само
куфер	зошто?	интересно
торба	затоа што	може
носач	бидејќи	забрането
такси	нема проблем	странец
многу	се разбира	

Јордан: – Ана, колку луѓе има овде!

Ана: – Ова е главната автобуска станица. Овде доаѓаат автобуси од сите градови на Македонија и од странство. Ајде, да земеме носач. Овде ги има многу, така што со торбите нема проблем.

Јордан: – А носачот ги носи торбите до такси?

Ана: – Се разбира. Тој не работи првпат.

Јордан: – Благодарам.

Ана: – Мамо, тато, јас сум тука!

Марија: – Здраво, Ана! Добро дојдовте!

Ана: – Да ве запознаам, ова ми е новиот пријател. Се вика Јордан. Јордан, ова е мајка ми. А ова е татко ми.

Јордан: – Мило ми е, јас сум Јордан.

Петре: – Сите се запознавте, а јас? Мене вечно (секогаш) ме забораваат!

- Ана: – О, извини, те молам. Да ве запознаам. Јордан, ова е мојот брат.
Тој има десет години и учи во петто одделение.
- Петре: – Многу ми е мило, Петре. А зошто Вие така чудно зборувате македонски?
- Јордан: – Јас сум странец. Живеам во Прага.
- Петре: – А зошто имате македонско име?
- Ана: – Петре, баба му на Јордан е Македонка.
- Петре: – А така!
- Марија: – Петре, така ли се разговара со гостинот?
- Јордан: – Ве молам, госпоѓо Марија, сè е во ред. Јас знам дека не зборувам добро македонски.

Вежби

Модел: **Кога доаѓа автобусот? – Тој доаѓа во пет часот.**

Каде доаѓа? Тој _____ (доаѓа) на главната автобуска станица.
Кого чекаш овде? Јас го _____ (чека) мојот пријател од Чешка.

Извинете, навреме ли доаѓа автобусот? – Да, навреме. А Вие _____ (чека) некого?

Колку доцни автобусот? Автобусот _____ (доцни) малку.

Многу, малку, неколку

Модел: **Имате ли многу часови? Да, имам многу.**

Имате ли многу пријатели? Да, имам _____ .

Колку дена сте тука? Тука сум _____ дена.

Имате ли многу книги? – Не, имам _____ .

Колку македонски зборови знаеш? – Јас знам само _____ .

Јас имам _____ работа, не можам да дојдам со тебе.

Нема проблем

Модел: – **Марко, ќе ми помогнеш ли?**
– **Нема проблем.**

– Петре, ќе ми раскажеш ли за градот?

– _____ .

– Ана, ќе дојдеш ли со мене?

– _____ .

7 СЕДМА ЛЕКЦИЈА

ЧЛЕНУВАЊЕ НА ИМЕНКИТЕ

 членска морфема	ѝримери		
-ОТ	ДОМОТ	ЧОВЕКОТ	СТОЛОТ
-ОВ	ДОМОВ	ЧОВЕКОВ	СТОЛОВ
-ОН	ДОМОН	ЧОВЕКОН	СТОЛОН
-ТА	КНИГАТА	ЖЕНАТА	СОБАТА
-ВА	КНИГАВА	ЖЕНАВА	СОБАВА
-НА	КНИГАНА	ЖЕНАНА	СОБАНА
	НОЌТА	ЉУБОВТА	НОВОСТА
	НОЌВА	—	—
	—	—	—
	СЕЛАТА	ДЕЦАТА	ПИСМАТА
	СЕЛАВА	ДЕЦАВА	ПИСМАВА
	СЕЛАНА	ДЕЦАНА	ПИСМАНА
	СЛУГАТА	СУДИЈАТА	КОМШИЈАТА
	СЛУГАВА	СУДИЈАВА	КОМШИЈАВА
	СЛУГАНА	СУДИЈАНА	КОМШИЈАНА
	БРАЌАТА	ПАТИШТАТА	ПЕРЈАТА
	БРАЌАВА	ПАТИШТАВА	ПЕРЈАВА
	БРАЌАНА	ПАТИШТАНА	ПЕРЈАНА
-ТО	СЕЛОТО	ДЕТЕТО	ПИСМОТО
-ВО	СЕЛОВО	ДЕТЕВО	ПИСМОВО
-НО	СЕЛОНО	ДЕТЕНО	ПИСМОНО
	ДЕДОТО	ЛИСЈЕТО	ЛУЃЕТО
	ДЕДОВО	ЛИСЈЕВО	ЛУЃЕВО
	ДЕДОНО	ЛИСЈЕНО	ЛУЃЕНО
-ТЕ	МАЖИТЕ	ЖЕНИТЕ	УШИТЕ
-ВЕ	МАЖИВЕ	ЖЕНИВЕ	УШИВЕ
-НЕ	МАЖИНЕ	ЖЕНИНЕ	УШИНЕ

МАК

Распределба на членските морфеме кај именките

Членот **-от, -ов, -он** го добиваат именките од машки род еднина кои завршуваат на консонант. Членот **-та, -ва, -на** сите именки што завршуваат на **-а** независно од родот и бројот (именките од женски род еднина на **-а** и на консонант, именките од среден род множина освен очи и уши, именките од машки род еднина на **-а**, некои од машки род множина на **-а** и именките со збирна множина на **-а, -ја, -ишта**). Членот **-то, -во, -но** – го добиваат именките од среден род еднина, именките од машки род еднина на **-о** и именките во збирна множина од сите три рода на **-је, -е**. Членот **-те, -ве, -не** го добиваат именките од машки и женски род множина и среден род очи, уши.

РУС

Распределение членных морфем у существительных

Членная морфема **-от, -ов, -он** присоединяется к существительным мужского рода единственного числа оканчивающимся на гласную. Членная морфема **-та, -ва, -на** присоединяется к существительным оканчивающимся на **-а** независимо от рода и числа (существительные женского рода единственного числа на **-а** и на согласную, существительные среднего рода множественного числа кроме *очи, уши*, существительные мужского рода в ед. числе на **-а**, некоторые существительные мужского рода в мн. числе на **-а**, существительные собирательного множественного числа на **-ја, -ишта**). Членная морфема **-то, -во, -но** присоединяется к существительным среднего рода единственного числа, к существительным мужского рода на **-о** и существительные собирательного множ. числа на **-је, -е**. Членная морфема **-те, -ве, -не** присоединяется к существительным мужского и женского рода в мн. числе и среднего рода мн. числа *очи, уши*.

Нешто разбирам, но ...

ENG

Distribution of the definite article morphemes in nouns

Singular masculine nouns that end in a consonant take the article **-от, -ов, -он**. All the nouns that end in **-а**, regardless of gender or number (singular feminine nouns in **-а**, and in a consonant, plural neuter nouns except *очи и уши*, singular masculine nouns in **-а**, plural masculine nouns and collective plural nouns in **-а, -ја, -ишта** take the article **-та, -ва, -на**. Singular neuter nouns, singular masculine nouns in **-о**, and collective plural nouns from all genders in **-је, -е** take the article **-то, -во, -но**. Plural masculine and feminine nouns, and neuter nouns *очи, уши* take the article **-те, -ве, -не**.

МАК

Значење и употреба на членските форми кај именките

Со членската форма на именката говорителот означува познат, определен предмет. Тогаш најчесто се употребува членот со елементот **-т**, но не се исклучуваат и **-в / -н**. Овие три елементи може да го определуваат предметот и пространствено во однос на говорителот.

Членот **-ов** укажува на предмети блиски до говорителот (*книџава – оваа овде*).

Членот **-ов** се употребува и тогаш кога предметот реално е далеку од говорителот но тој го чувствува како близок или блиску, т.е. кога имаме субјективен однос на говорителот. (*Сонцево силно ѝече* или *Дејшево не ми се јавува*).

Со **-от** се означува предмет што се наоѓа блиску до соговорникот.

Со **-он** се означува предмет што се наоѓа настрана и од говорителот и од соговорникот.

Има случаи кога општата именка е определена и без член. Ова најчесто се однесува на именки што означуваат дел од човечкото тело (*Ме боли ѓлава, Те боли рака*). Може и да се членуваат (*Ме боли ѓлавава, Те боли ноѓаиџа*). Овде не се употребува членската морфема со елементот **-н**.

РУС

Членной формой существительного говорящий обозначает известный, определенный предмет. В этой ситуации чаще всего употребляется членная форма, содержащая **-т**, но можно употребить и **-в, -н**. Членные морфемы, содержащие **-т, -в, -н** указывают также на положение предмета или лица в пространстве по отношению к говорящему.

Членная морфема **-ов** указывает на близкий по отношению к говорящему предмет. Морфема **-ов** употребляется и в случаях, когда предмет или лицо реально отдален от говорящего, но говорящий субъективно ощущает его близким (*Сонцево силно ѝече* или *Дејшево не ми се јавува*).

Членная морфема **-от** указывает на близкий к собеседнику предмет.

Членная морфема **-он** указывает на отдаленный от говорящего и от собеседника предмет.

Нарицательные существительные могут быть определенными и без членной морфемы. Это существительные обозначающие части человеческого тела (*Ме боли ѓлава, Те боли рака*). К этим существительным можно присоединить и членные морфемы, содержащие **-в, -т**. Членная морфема, содержащая **-н** не употребляется.

ENG

With the definite form of the noun the speaker refers to a familiar, defined object. Then, the definite article with the element **-т** is used most often, but the **-в / -н** are not excluded. These three elements can define the spatial relationship of the object to the speaker.

The article **-ов** refers to the objects that are close to the speaker (*книџава-оваа овде*). It is also used when the object is in fact far from the speaker, but the speaker experiences it as close, i.e. when there is a subjective attitude of the speaker (*Сонцево силно ѝче или Дејшево не ми се јавува*).

The article **-от** refers to the object that is close to the collocutor.

The article **-он** refers to the object that is at a distance from the speaker and the collocutor.

There are cases when the common nouns are definite without an article. This is a characteristic of nouns that refer to human body parts (*Ме боли џлава, Те боли рака*).

These nouns can also take a definite article (*Ме боли џлавава, Те боли ноџаџа*). They do not take the definite article with the **-n** element.

МАК

Именката се членува кога ги има следните функции:

1. Кога се индивидуализира предметот, т.е. кога се изделува од други исти предмети. *Дај ми ја книџаџа* (таа, познатата или таа до тебе). *Земи ја книџава* (оваа овде). *Донеси ја книџана* (онаа онаму).
2. Кога означува количествена определеност, т.е. сите предмети, цела количина. *Земи џи книџиџе* (сите што се тука, блиску до тебе) *Изеди џо лебов* (целиот, лебот што е до мене или кај мене).
3. Кога означува генерализација на определен предмет. *Моливоџ е за џишување. Креветоџ служи за лежење*. Овде се употребува само елементот **-т**.
4. Кога предметот, лицето е еднаш споменат. *Разџоварааџ мајка и деџе. Мајкаџа му вели на деџеџо. Си живееле маж и жена. Мажоџ бил убав и вреден*.
5. Кога именката означува општопознат или единствен предмет. *Сонцеџо заоџа во осум часоџ а месечинаџа изџрева во шесџ часоџ навечер*.

Личните имиња и презимиња, со мали исклучоци, не се членуваат, бидејќи тие се определени со нивното посебно, сопствено име. (*Ана, Јордан, Николовски, Појовска*). Личните имиња кога се членувани, искажуваат посебен галовен однос. (*Мареџо, Сањеџо*).

Географските имиња се членуваат (*Балканоџ, Алиџиџе*), а не се членуваат (*Биџола, Америка*).

Имињата на месеците не се членуваат (*јануари, марџ*).

РУС

Членная морфема присоединяется к существительным, когда она выполняет следующие функции:

1. Индивидуализирует предмет, выделяя его из общего множества подобных ему объектов. *Дај ми ја книџаџа*. (эту, известную или

- близкую от тебя). *Земи ја книџава* (близкую от меня). *Донеси ја книџана* (далекую от меня и от тебя).
2. Означает исчерпывающее в количественном отношении множество предметов. *Земи ѓи книџиѓе*. (все находящиеся тут, рядом с тобой) *Изеди ѓо лебов*. (целый хлеб, хлеб, близкий от меня)
 3. Указывает на генерализирующую функцию существительного при обозначении не конкретного предмета, а всего рода предметов. *Моливоѓ е за ѓишување*. *Креветѓоѓ служи за лежење*.
 4. Когда речь идет об уже упоминавшемся предмете, лице. *Разѓоварааѓ мајка и деѓе*. *Мајкаѓа му вели на деѓеѓо*. *Си живееле маж и жена*. *Мажоѓ бил убав и вреден*.
 5. Когда существительное обозначает конкретный предмет или лицо, единственным в своем роде. *Сонцеѓо заоѓа во осум часоѓ а месечинаѓа изѓрева во шесѓ часоѓ навечер*.

Имена собственные и фамилии не присоединяют членные морфемы (кроме уменьшительных имен с грамматическими признаками среднего рода) (*Ана, Јордан, Николовски, Поѓовска*); (*Лилеѓо, Сањеѓо*).

Географические названия: *Скоѓје, Биѓола, Охрид*, но: *Балканоѓ, Алиѓиѓе*.

Не присоединяют членные морфемы названия месяцев: *февруари, мај*.

ENG

Nouns take the definite article when have the following functions:

1. When the object is individualized, i.e. when it is distinguished from other objects that are the same. *Дај ми ја книџаѓа* (that one, the familiar one, or the one next to you). *Земи ја книџава* (this one here). *Донеси ја книџана* (that one there).
2. When it refers to the quantitative quantification, i.e. all the objects, the wholeness. *Земи ѓи книџиѓе* (all that are here, close to you) *Изеди ѓо лебов* (the whole one, the bread that is by me or at me).
3. When it refers to a generic meaning of the object. *Моливоѓ е за ѓишување*. *Креветѓоѓ служи за лежење*. Only the **-т** element article is used here.
4. When the object, the person, was mentioned at least once. *Разѓоварааѓ мајка и деѓе*. *Мајкаѓа му вели на деѓеѓо*; *Си живееле маж и жена*. *Мажоѓ бил убав и вреден*;
5. When the noun refers to a widely-known or the only object. *Сонцеѓо заоѓа во осум часоѓ а месечинаѓа изѓрева во шесѓ часоѓ навечер*.

Personal names and surnames, with some exceptions, do not take a definite article because they already have definite meaning, being individual, personal names. (*Ана, Јордан, Николовски, Поѓовска*). Personal names that do take the definite article present a particular gentle relation (*Мареѓо, Сањеѓо*).

Geographic names (*Балканоӣ, Алѿиӣе*) take the definite article, but (*Биѿола, Америка*) do not.

Names of months do not take the definite article (*јануари, мартѿ*).

Примери

Примери со определени и со неопределени именки

Те молам, дај ми една книга.
 Сакам да одам на плажа.
 Донеси ми тетратка, те молам.
 Одам да купам сандали.
 Да одиме во ресторан.
 Учам во гимназија.
 Живеам во хотел.
 Мене ми подарија слика.
 Вчера ти купив џемпер.
 Ќе ти испеам песна.
 Ти дадов кафе.
 Им донесов подароци.
 Им покажував скопски улици.
 Најдов учебник.
 Јадам колачи.

МАК

Членот се додава на именката по наставката за еднина или за множина.

РУС

Членная морфема присоединяется к существительному после флексии единственного или множественного числа.

ENG

The definite article is attached to the noun after the singular or plural ending.

Прочитајте ги примерите

Те молам, дај ми **ја** книгата.
 Сакам да одам на плажата „Градиште“.
 Одам да **ги** купам сандалите што ги гледавме вчера.
 Учам во гимназијата „Кочо Рацин“.
 Живеам во хотелот „Десарет“.
 Мене ми **ја** подарија сликата што ми се допаѓаше.

Им **ги** донесов подароците.
Го најдов учебникот.
Ги јадам колачите од тебе.

МАК

Ако пред именката има определба (придавка, реден број, замена) членската морфема се става на определбата. Ако пред именката има неколку определби, тогаш членската морфема се става на првата определба.

РУС

Если перед существительным имеется одно или несколько согласованных определений, то членная морфема присоединяется к флексии первого определения.

ENG

If there is a modifier before the noun (an adjective, an ordinal number or a pronoun) the modifier takes the definite article. If there are several modifiers the definite article morpheme is attached to the first modifier.

Прочитајте ги примерите

Донеси ми **ја** зелената тетратка, те молам.
 Да одиме во нашиот ресторан.
 Вчера ти **го** купив жолтиот џемпер.
 Ќе ти **ја** испеам саканата песна.
 Ти **го** дадов твоето кафе.

Ќе се сеќавам на ланското топло лето.
 Овој подарок е за мојата најдобра пријателка.
 Четириесеттиот меѓународен семинар се одржува годинáва.

Прочитајте го дијалогот

Јордан: – Колку е часот? Јас треба да ја вратам книгава во библиотека и да земам друга книга.
 Марија: – Сега е дванаесет. А до колку работи библиотеката?
 Јордан: – Денес е сабота, работи до два. Значи, имаме време, не мора да брзаме.
 Марија: – А каква книга враќаш? Може да ја видам (книгата)? Да, „Последните селани“ од Петре М. Андреевски. И јас сакам да ја читам таа книга, но кога ќе научам подобро македонски.
 Јордан: – Да, ти си во почетен курс. Има време, ќе ја прочиташ.

Марија: - Јас сакам да го купам Толковниот речник на македонскиот јазик што излезе неодамна. Знаеш каде се продава?

Јордан: - На централната улица, во последната книжарница десно кон пазарот.

Марија: - Да, ја знам таа книжарница. Деновие ќе излезам пак и ќе го купам.

Вежби

Се разбира

Модел: - **Може ли да ја земам Вашата книга?**
- **Да, се разбира.**

- Може ли да седам со Вас?

- _____.

- Ќе одиме ли заедно на плажа?

- _____.

Пословица

Љубовта и кашлицата не се кријат.

Интерјункциски знаци

(.)	точка
(:)	две точки
(,)	запирка
(;)	точка и запирка
(?)	прашалник
(!)	извичник
(„“)	наводници
(-)	цртичка
()	загради-мали загради
[]	средни или аглести загради
{ }	големи загради

Пословица

Кој нема во главата, има во нозете.

8 ОСМА ЛЕКЦИЈА

ПРИДАВКИ

Примери

- Јас имам нова маица.
- Ние читаме интересна книга.
- Марија јаде свежа риба.
- Таа пие црвено вино.
- Марко е добар човек.
- Ана носи црни чевли.
- Секој ден сум во стариот град.
- Водата во Охридското Езеро е чиста.
- Ти носиш блуза со долги ракави.
- Јас се вљубив во едно убаво момче.
- Ние јадеме кравјо кисело млеко.
- Нашите стари пријатели живеат во Скопје.
- Во дворот има зелена трева.
- Лука пие благо кафе.
- Пред хотелот има песочна плажа.

Основната служба на придавката е да ја определува именката. Од неа таа ги добива своите граматички обележја на род, број, определеност или неопределеност.

Во еднина придавката има форми за машки род (*убав човек, езерски бран, џајиков совети*), за женски род (*убава девојка, езерска вода, машка сила*) и за среден род (*убаво дејие, езерско крајбрежје, џајиково име*).

Во множина сите три рода завршуваат на **-и** (*убави луѓе, девојки, деца*).

Придавските форми за машки род се членуваат со членот **-от, -ов, -он** (*убавиот, убавиов, убавион*), за женски род со **-та, -ва, -на** (*убавиџа, убавава, убавана*), за среден род со **-то, -во, -но** (*убавиџо, убавово, убавоно*), а формите за множина добиваат членски наставки **-те, -ве, -не** (*убавиџе, убавиве, убавине*).

Од примериве се гледа дека сите членски наставки директно им се додаваат на неопределените придавки, освен на формите за машки род

кои во еднина завршуваат на согласка (*убав-и-оӣ, лош-и-оӣ, добр-и-оӣ*). Кај овие придавки членот се додава на т.н. долга форма на придавката која постоела во постарата фаза од развитокот на нашиот јазик.

РУС

Прилагателные выполняют в предложении функции определений. Согласуясь с существительными, прилагательные изменяются по родам, числам, а также выступают в общей (нечленной) или в определенной (членной) форме.

Мужской род единственного числа (*убав човек, езерски бран, џајџиков совет̄*), женский род (*убава девојка, езерска вода, машка сила*), средний род (*убаво деџе, езерско крајбрежје, џајџиково име*).

Множественное число для всех родов: **-и** (*убави луѓе, девојки, деца*).

Определенные формы прилагательных образуются присоединением членной морфемы к общей форме всех родов: женский род, (*убаваџа, убавава, убавана*), средний род, (*убавоџо, убавово, убавоно*), причем в мужском роде присоединяется к так называемой долгой форме на **-и**, которая существовала на ранних этапах развития македонского языка (*убав-и-оӣ, лош-и-оӣ, добр-и-оӣ*), и формы множественного числа для всех родов (*убавиџе, убавиве, убавине*).

ENG

The main function of an adjective is to modify the noun. All the grammatical features of the adjectives, gender, number, definiteness and indefinites, depend on the noun they modify.

Adjectives in singular have masculine (*убав човек, езерски бран, џајџиков совет̄*), feminine (*убава девојка, езерска вода, машка сила*) and neuter gender (*убаво деџе, езерско крајбрежје, џајџиково име*).

In plural all the adjectives end on **-и** (*убави луѓе, девојки, деца*).

Masculine adjectives take the article **-от, -ов, -он** (*убавоџӣ, убавиов, убавион*), feminine adjectives take **-та, -ва, -на** (*убаваџа, убавава, убавана*), neuter adjectives take **-то, -во, -но** (*убавоџо, убавово, убавоно*) and plural adjectives take **-те, -ве, -не** (*убавиџе, убавиве, убавине*).

The examples show that all article endings are directly attached to the indefinite adjectives, except for the masculine adjectives ending in a consonant (*убав-и-оӣ, лош-и-оӣ, добр-и-оӣ*). These adjectives attach the article on the so-called long form of the adjective, that used to exist.

Вежби

Пополнете ги празните места со соодветна именки

џрад, човек, дрво, девојка, момче, музика, ден, книџа, лице, филм, џродавница, лисџӣ, џиџерки, сџуденӣ, враџа, лубеница, леб, кафе,

живої, чај, вода, коса, зграда, време, навика, луѓе, учииел, билети, девојче

Модел: ладна лубеница

убава _____	грда _____
добар _____	лош _____
висока _____	ниска _____
младо _____	старо _____
светла _____	темна _____
забавна _____	здодевна _____
весели _____	тажни _____
отворена _____	затворена _____
вреден _____	мрзлив _____
сочна _____	сува _____
благо _____	горчливо _____
благии _____	лути _____
благ _____	строг _____
скапи _____	евтини _____
топол _____	ладен _____
корисна _____	штетна _____

Ставете ја придавката во правилна форма

Модел: Ние сме _____ (добар) студенти.
Ние сме добри студенти.

Другарите на Ана се _____ (добар).
Таа носи _____ (свилен) кошула.
Јане има _____ (чуден) навии.
Марија секогаш прави _____ (вкусен) јадење.
Јас пијам _____ (горчлив) кафе.
Има многу _____ (досаден) луѓе.
Моите пријатели се _____ (забавен).
Во весниците има _____ (интересен) новости.
Во градот се продаваат _____ (разен) сувенири.
Улиците во Охрид се _____ (тесен).
Блузата ми е _____ (широк).
Сандалите ми се _____ (мал).

Секојдневни зборови и изрази

Лексичко-џрамајички мајеријал

На пазар

пазар	јаболко	благ
пазарен ден	смоква	кисел
продавач	зеленчук	вкусен
купувач	пиперка	ситен
тезга	патлиџан	крупен
богат	модар патлиџан	свеж
изобилство	компир	скап
овошје	краставица	евтин
диња	зелка	пазари (се)
лубеница	морков	ценка (се)
праска	карфиол	купи
грозје	магдонос	спушти
круша	убав	намали
цреша	зрел	претерува

На пазар

- Јордан: – Добро утро, Ана! Како си?
 Ана: – Благодарам, добро сум. А ти?
 Јордан: – И јас сум добро.
 Ана: – Какви планови имаш денес? Ако си планирал.
 Јордан: – Би сакал да одам на пазар, сè уште не сум бил.
 Ана: – Можеш да одиш и денес, но подобро е утре. Утре е пазарен ден и пазарот е побогат. Утре и јас можам да ти правам друштво.
 Јордан: – Може. Одлично! А денес што ќе правиме?
 Ана: – Па, не знам. Времето е добро, би можеле да одиме, да речеме, на *Градиштите*.
 Јордан: – Што е тоа градиште? И каде се наоѓа?
 Ана: – Тоа е за мене најубавата плажа во Охрид. Од центарот на градот има петнаесетина километри.
 Јордан: – Добро, ти верувам, ама и пред нашиот хотел плажата е убава.
 Ана: – Таа е поубава, ќе видиш!
 Јордан: – Да, си имала право. Овде и природата е прекрасна и водата е чиста. Ти благодарам што ми го покажа ова место.
 Ана: – Утре по ручек се сретнуваме на тераса и се договараме за на пазар.

- Јордан: – Договорено.
 Ана: – Одиме со такси или со автобус?
 Јордан: – Можеме и со такси. Со нас доаѓаат Марко и Марија, па за четворица ќе ни биде поевтино.
 Ана: – Ве молам, застанете тука. Еве, ова е пазарот. Тој не е многу голем, но ако случајно се изгубиме, се чекаме тука по два часа.
 Марија: – О, колку богат пазар!
 Марко: – И мириса на дињи, на праски. Види, колку големи лубеници!
 Ана: – Ова не е ништо. Има и поголеми.
 Јордан: – Јас ќе ја купам најголемата. Колку чини?
 Продавачот: – Десет денари кило. Да ја мерам?
 Ана: – Скапо ги давате. Таму има поевтини.
 Продавачот: – Ај, да ви попуштам. Осум денари, може?
 Јордан: – Добро, ќе ја земам.
 Марко: – Колку свеж зеленчук! Види, какви патлициани, карфиол... Сè би купил, ама нема каде да готвиме.
 Марија: – Јас повеќе се радувам на овошјето. Гледај, колку крупни и убави праски? Колку чинат?
 Продавачот: – Триесет денари килограм. Поубави и поблаги нема да најдете. Денес ги беревме, ептен се свежи.
 Марија: – Едно кило, Ве молам. Чекајте, јас ќе си изберам. Сакам потврди.
 Продавачот: – Еве ќеса, одберете си!
 Ана: – Грозје ќе купуваме?
 Продавачот: – Повелете, пробајте! Благо е како шеќер! Колку да мерам?
 Ана: – Поблаго е белото. Две кила од белото, Ве молам.
 Марко: – Сочни се крушите?
 Продавачот: – И сочни и вкусни. И не се прскани. Сакате да пробате?
 Марија: – Ајде, уште круши и да одиме! Не можеме да носиме, тешко е.

Вежби

Модел: Ова овошје е свежо. Тоа е **посвежо**. А она **најсвежо**.

Овие праски се меки. _____ . _____ .

- Оваа лубеница е голема. _____ . _____ .
- Овој пазар е евтин. _____ . _____ .
- Оваа слива е сочна. _____ . _____ .
- Овие цреши се благи. _____ . _____ .
- Ова грозје е скапо. _____ . _____ .
- Овие смокви се вкусни. _____ . _____ .
- Оваа круша е тврда. _____ . _____ .
- Овој патлиџан е убав. _____ . _____ .
- Овие кајсии се ситни. _____ . _____ .

МАК

Степенување на придавките

Се степенуваат само описните (квалитативните) придавки. Односните (релативните) и присвојните (посесивните) не се степенуваат.

Компаративот се образува со морфемата **по-** (*поубав, повисок, подобар*), а суперлативот со морфемата **нај-** (*најубав, највисок, најдобар*).

И двете морфеме се ставаат пред основната форма (позитив) и се пишуваат заедно.

РУС

Формы степеней сравнения имеет только группа качественных прилагательных.

Степени сравнения прилагательных образуются с помощью морфемы **по-**: *поубав, повисок, подобар*, (сравнительная степень) и **нај-**: *најубав, највисок, најдобар*, (превосходная степень), присоединяемых к прилагательным в начале слова.

ENG

Only the descriptive adjectives have comparative and superlative forms. Relational adjectives and possessive adjectives do not have these forms.

The comparative is formed by attaching the morpheme **по-** (*поубав, повисок, подобар*), and the superlative by attaching the morpheme **нај-** (*најубав, највисок, најдобар*).

Both morphemes precede the basic form (positive) and are written together, as one word.

Гајшанка

Сид сидосано, вар варосано – од никаде сирка нема?
(J)

9 ДЕВЕТТА ЛЕКЦИЈА

ЛИЧНИ ЗАМЕНКИ

Примери

Јас учам македонски.
Ти знаеш англиски.
Тој е одличен студент.
Таа има добар апетит.
Тоа бара сладолед.
Ние учиме македонски.
Вие знаете англиски.
Тие имаат добар апетит.

Примери со директен објект

Јас сум често во хотелот.
Ана **ме** гледа често во хотелот.
Ти сакаш да читаш.
Пријателите **те** сакаат.
Тој сака да чести кафе.
Колешката **го** чести кафе.
Таа слуша внимателно.
Студентите **ја** слушаат внимателно.

Ние сретнуваме пријатели.
Нè сретнуваат пријатели.
Вие се мачкате со крем.
Другарите **ве** мачкаат со крем.
Тие возат кола.
Колегите **ги** возат со кола.

Примери со заменски форми за удвоен директен предмет

Ме боли **глава/главата**.
Ја боли **рака/раката**.

Ана **ме** гледа **мене** често во хотелот.
 Пријателите **те** сакаат **тебе**.
 Колешката **го** чести **него** кафе.
 Студентите **ја** слушаат **неа** внимателно.

Нас нè сретнуваат пријатели.
 Другарките **ве** мачкаат **вас** со крем.
 Колегите **ги** возат **нив** со кола.

Таа **го** чести **пријателот** кафе.
 Студентите **ја** слушаат внимателно **лекторката**.
 Тие **ги** возат **пријателките** со кола.

Примери со заменски форми за индиректен објект

Јас пишувам писмо.
 Марија **ми** пишува писмо.
Ти купуваш книга.
 Јас **ти** купувам книга.
Тој раскажува приказна.
 Колегите **му** раскажуваат приказна.
Таа подарува цвеќе.
 Лука **ѝ** подарува цвеќе.

Ние помагаме секогаш.
 Родителите **ни** помагаат секогаш.
Вие читате со пријателите.
 Пријателите **ви** читаат.
Тие носат кафе.
 Домаќинот **им** носи кафе.

Примери со заменски форми за удвоен индиректен објект

Марија **мене ми** пишува писмо.
 Јас **ти** купувам **тебе** книга.
 Колегите **му** раскажуваат **нему** приказна.
 Лука **ѝ** подарува цвеќе **нејзе**.

Родителите **ни** помагаат **нам** секогаш.
 Пријателите **вам ви** читаат.
 Домаќинот **им** носи кафе **ним**.

Тие **му** раскажуваат **на колегата** приказна.
 Лука **ѝ** подарува цвеќе **на девојката**.
 Домаќинот **им** носи кафе **на пријателите**.

МАК

Во следните примери заменските форми за **индиректен предмет** укажуваат на лице кое е во определена состојба или има желба да изврши некое дејство. Се употребуваат со преодни и непреодни (често повратни) глаголи во безлична форма и во безлични конструкции со зборовите, жал, страв, убаво...

Ти се пие кафе?
 Не, **ми** се јаде.
 Што **ти** се јаде?
Ми се јаде овошје.
Му се спие.
 На Ана **ѝ** се плива.
Ви се оди в град?
 Да, многу **ни** се оди.
Ми е страв.
Ми е жал.
Ми пречи.
 Убаво **ми** е тука.

РУС

В следующих примерах косвенно-объектные местоимения указывают на лицо, испытывающее состояние, действие или желание совершить действие. Употребляются переходные и непереходные (часто возвратные) глаголы в модально-безличной форме и безличные конструкции со словами: жал, страв, убаво...

Ти се пие кафе?
 Не, **ми** се јаде.
 Што **ти** се јаде?
Ми се јаде овошје.
Му се спие.
 На Ана **ѝ** се плива.
Ви се оди в град?
 Да, многу **ни** се оди.
Ми е страв.
Ми е жал.
Ми пречи.
 Убаво **ми** е тука.

ENG

In the following examples the indirect object pronouns refer to a person that is in a specific state or has a desire to do some activities. They are used with transitive intransitive (frequently reflexive) verbs that are impersonal, and in impersonal constructions with the words жал, страв, убаво...

Ти се пие кафе?
 Не, **ми** се јаде.
 Што **ти** се јаде?
Ми се јаде овошје.
Му се спие.
 На Ана **ѝ** се плива.
Ви се оди в град?
 Да, многу **ни** се оди.
Ми е страв.
Ми е жал.
Ми пречи.
 Убаво **ми** е тука.

МАК Формите за индиректен предмет се употребуваат и за изразување на субјективно-интимен однос (етички датив) кон искажувањето. Најчесто се употребува повратната заменска форма. (*Таа **си** лежи и **си** чииа, Тој **си** ужива во Охрид, Лошо **ми** звучиш*).

РУС Косвенно-объектная форма встречается при выражении субъективно-интимного отношения к сообщаемому (dativus ethicus). Чаще всего употребляется возвратная форма глагола. (*Таа **си** лежи и **си** чииа, Тој **си** ужива во Охрид, Лошо **ми** звучиш*).

ENG The indirect object forms are also used for presenting subjectively-intimate relation (ethical dative) towards the utterance. The most frequently, the reflexive pronoun is used. (*Таа **си** лежи и **си** чииа, Тој **си** ужива во Охрид, Лошо **ми** звучиш*).

МАК На некои глаголи повратната замена **си** им придава посебно лексичко значење:

1. **си оди** – напушта нешто/некого; (*Си оди дома*).
2. **си отиде** – напушти некого/нешто; (*Си оииде од работиа*).
3. **си замина** – напушти некого/нешто; (*Си замина од ѝука*).

РУС Некоторым глаголам возвратная косвенно-объектная форма **си** придает **особое лексическое значение**:

1. **си оди** – напушта нешто/некого; (*Си оди дома*).
2. **си отиде** – напушти некого/нешто; (*Си оииде од работиа*).
3. **си замина** – напушти некого/нешто; (*Си замина од ѝука*).

ENG The reflexive pronoun **си** adds a specific lexical meaning to some words:

1. **си оди** – he/she is leaving something/someone; (*Си оди дома*).

2. **си отиде** –he/she left someone/something; (*Си отиде од рабоѝа*).
3. **си замина** –he/she left somebody/something; (*Си замина од ѝука*).

МАК

Само кратките заменски форми за индиректен предмет се употребуваат како именска определба и тогаш тие се во корелација со присвојните заменки. Се употребуваат само со именки што означуваат роднини. Именките се во еднина и не се членуваат (*баба ми, дедо ми, жена ми, маж ми, мајка ми, ѝаѝко ѝи, сесѝра ѝи, браѝ му, браѝучед ѝ, браѝучеѝка ми, вујко ми, вујна ѝи, чичко ѝи, сѝрина ми, ѝеѝин му, ѝеѝка ви, внук ѝи, внука ми, свекор ми, свекрва ѝи, снаа ѝ, зеѝ ми*).

Употребата се проширила и на именката *друѝар ми, друѝарка ми* која не означува роднинско име, но означува лице кое говорителот го чувствува блиско. Во последно време кај младите може да се чуе *дечко ми, девојка ми*, но засега звучи необично.

Присвојноста со овие именки се изразува и со присвојната замена **мој, твој, негов ...** (*мојаѝа мајка, ѝвојоѝ ѝаѝко*).

РУС

В качестве приименного определения возможны лишь краткие косвенно-объектные местоимения, которые в этих случаях соотносительны с притяжательными местоимениями. Они употребляются лишь при существительных единственного числа, обозначающих родственников. Существительное выступает в нечленной форме (*баба ми, дедо ми, жена ми, маж ми, мајка ми, ѝаѝко ѝи, сесѝра ѝи, браѝ му, браѝучед ѝ, браѝучеѝка ми, вујко ми, вујна ѝи, чичко ѝи, сѝрина ми, ѝеѝин му, ѝеѝка ви, внук ѝи, внука ми, свекор ми, свекрва ѝи, снаа ѝ, зеѝ ми*).

Употребление кратких косвенно-объектных местоимений распространяется и на существительное *друѝар ми, друѝарка ми*, обозначающего родственника, но обозначающего лицо, близкое говорящему. В последнее время у молодежи можно услышать *дечко ми, девојка ми*, но это звучит пока непривычно.

У указанных названий родственников притяжательность может выражаться и с помощью адективных притяжательных местоимений **мој, твој, негов ...** (*мојаѝа мајка, ѝвојоѝ ѝаѝко*).

ENG

Only the indirect object short forms are used as noun modifiers and then are in correlation with the possessive pronouns. They are used only with nouns denoting kinship. The nouns are always singular and do not take the definite article (*баба ми, дедо ми, жена ми, маж ми, мајка ми, ѝаѝко ѝи, сесѝра ѝи, браѝ му, браѝучед ѝ, браѝучеѝка ми, вујко ми, вујна ѝи, чичко ѝи, сѝрина ми, ѝеѝин му, ѝеѝка ви, внук ѝи, внука ми, свекор ми, свекрва ѝи, снаа ѝ, зеѝ ми*). This use has spread to the noun *друѝар ми, друѝарка ми*, that does not denote kinship. Recently, probably by analogy, examples like *дечко ми, девојка ми* can be heard, but for the time being they sound odd .

The possession can also be marked with the possessive pronouns **мој, твој, негов ...** (*мојата мајка, твојот татко*).

*Кратки форми, долги форми,
удвоен предмет... Многу учење!*

*Краткие формы, полные формы,
удвоенный объект... Нужно много учиться!*

*Short forms long forms, doubled object...
Too much to learn!*

Примери

Мајка **ми** е добра домаќинка.
Мојата мајка е добра домаќинка.
 Сестра **ми** живее во Скопје.
Мојата сестра живее во Скопје.
 Брат **ти** е одличен ученик.
Твојот брат е одличен ученик.
 Тој излезе со другар **му**.
 Тој излезе со **својот** другар.

Примери со заменски форми за директен и за индиректен објект

Марко **ми ја** подарува **блузата**.
 Зоран **ми ја** подарува **блузата мене**.
 Ана **ти го** купува **речникот**.
 Ана **ти го** купува **тебе речникот**.
 Јован **му го** дава **паричникот**.
 Јован **му го** дава **паричникот нему**.
 Јован **му го** дава **паричникот на студентот**.

Марко **ни ги** враќа **парите**.
 Марко **ни ги** враќа **парите нам**.
 Олга **ви ги** праќа **весниците**.
 Олга **ви ги** праќа **весниците вам**.
 Никола **им ги** прегледува **задачите**.
 Никола **им ги** прегледува **задачите ним**.
 Никола **им ги** прегледува **задачите на учениците**.

МАК

Местото на кратките заменски форми во реченицата

Кратките заменски форми стојат пред глаголот (*Марко ме сака; Јас го видов во град; Ми раскажува за Охрид; Ни даваат книги.*), а долгите може да го менуваат местото во реченицата.

Ако има две кратки заменски форми во реченицата (и за директен и за индиректен предмет), тогаш на прво место стои заменката за индиректен предмет, на второ заменката за директен предмет, на трето место – глаголот (*Марко ми ја дава книгата; Ана им ги објаснува зборовите*).

Кај глаголите од заповеден начин и кај глаголкиот прилог кратките заменски форми стојат по глаголот (*Зем ја книгата; Чиијки ја книгата, Зем му ја книгата, Чиијки му ја книгата*).

Кога се употребува именка наместо долгата заменска форма во удвоениот директен предмет, таа е секогаш членувана, а кратката заменска форма е во 3 лице (*Таа го ѓледа момчето; Таа го ѓледа убавото момче*).

Во една реченица може да се употреби само кратката заменска форма или двете (и кратката и долгата).

Во неутрален исказ се употребуваат само кратките заменски форми.

Со кратките заменски форми се употребуваат и долгите кога на нив паѓа логичкиот (реченичниот) акцент.

РУС

Место кратких форм местоимения в предложении

Краткие местоимения стоят в строго определенном месте — непосредственно перед глаголом (*Марко ме сака; Јас го видов во град; Ми раскажува за Охрид; Ни даваат книги.*), а полные местоимения могут стоять в любом месте предложения.

В повелительном наклонении и деепричастии краткие местоимения стоят сразу после глагольной формы. (*Зем ја книгата; Чиијки ја книгата, Зем му ја книгата, Чиијки му ја книгата*).

Когда удвоенный прямой объект выражен существительным, вместо полной формы местоимения, существительное будет всегда определенным, а краткое объектное местоимение – в форме 3-го лица (*Таа го ѓледа момчето; Таа го ѓледа убавото момче*).

В предложении употребляется только краткая форма местоимений или краткая вместе с полной формой, если прямое или косвенное дополнение окажется под логическим (фразовым) ударением.

ENG

The position of the short pronoun forms in the sentence

The short pronoun forms are placed before the verb (*Марко ме сака; Јас го видов во град; Ми раскажува за Охрид; Ни даваат книги.*), and the long pronoun forms can change the position in the sentence.

If there are two short pronoun forms in the sentence (for direct and for indirect object), then the indirect object pronoun is in the first position, the direct object pronoun is in the second position, and the verb is in the third (*Марко ми ја дава книѓата; Ана им ѝ објаснува зборовите.*).

Short pronoun forms are placed after the verb used with imperative verbs and verbal adverbs (*Зем ја книѓата; Чиијакви ја книѓата; Зем ми ја книѓата; Чиијакви му ја книѓата.*).

The noun used as the doubled direct object is always definite, and the short pronoun is in third person singular (*Таа ѝо ѓледа момчеио; Таа ѝо ѓледа убавио момче.*).

One sentence can have only the short pronoun or both (short and long).

In a neutral expression only the short pronoun forms are used.

The long pronoun forms of the direct object are used only when they are emphasized in the sentence.

Упоишеба и значење на долгише заменски форми за директен објект со предлози

Примери

Никола седи **до мене**.
 Марко често зема книги **од мене**.
 Секој ден одам на плажа **со него**.
 Таа не може да живее **без нив**.
 Тие се собираа **околу неа**.
 Ана седи **зад нас**.
 Тој стои **пред вас**.
 Иван беше **кај тебе**.

Марија седи во иста клупа **со Марко**.
 Марија седи во иста клупа **со него**.
 Јордан купува праски **за другарите**.
 Јордан купува праски **за нив**.
 Тој стигна **пред Петре**.
 Тој стигна **пред него**.
 Доаѓам **по Марија**.
 Доаѓам **по неа**.
 Ние ќе пиеме **за тебе**.
 Ти ќе пливаш **зад мене**.

– Го гледам **Лука** на плажа.
 – **Кого** го гледаш? **Лука**?
 – **Него**.

- Ѐ кажувам **на Ана**.
- **Кому** му кажуваш? **На Ана?**
- **Нејзе**.

МАК

Само долгите заменски форми за директен предмет можат да се употребуваат со предлози. Тогаш тие образуваат акцентска целина и се изговараат заедно: (*со_мене, до_вас, пред_нас, зад_нас, кај_шебе*).

Само долгите заменски форми за директен и за индиректен предмет се употребуваат во кратки, елиптични искази: *За кого зборувааш? – За шебе. Кому му зборувааш? – Нему.*

РУС

С предлогами употребляются только полные формы прямого объекта. Тогда ударение падает на предлог, т. е. образуются акцентные группы, объединенные одним общим ударением: (*со_мене, до_вас, пред_нас, зад_нас, кај_шебе*).

Полные формы прямого и косвенно-объектного местоимений употребляются в эллиптических высказываниях *За кого зборувааш? – За шебе. Кому му зборувааш? – Нему.*

ENG

Only the long pronoun forms of the direct object can be used with prepositions. Then, they are accentual units and are pronounced as one word (*со_мене, до_вас, пред_нас, зад_нас, кај_шебе*).

Only the long pronoun forms of the direct object and indirect object can be used in short, elliptic answers: *За кого зборувааш? – За шебе. Кому му зборувааш? – Нему.*

Лични заменки

<i>подмет</i>	<i>директен предмет</i>	<i>индиректен предмет</i>
---------------	-------------------------	---------------------------

Еднина

јас	мене ме	мене ми
ти	тебе те	тебе ти
тој	него го	нему му
таа	неа ја	нејзе ѝ
тоа	него го	нему му

Множина

ние	нас не	нам ни
вие	вас ве	вам ви
тие	нив ги	ним им

Вежби

Модел: Ана не (таа) _____ сака математиката.
Ана не ја сака математиката.

Секој ден (ти) _____ сретнувам на улица.
Келнерот на студентката (таа) _____ носи чај со лимон.
Водичот (ние) _____ води низ стариот град.
Келнерот (тие) _____ служи гостите.
Марија (тој) _____ сака својот син.
Писателот (вие) _____ потпишува книга.
Професорот (ние) _____ држи предавање.
Соседот (јас) _____ сретнува на скали.
Лекторот (вие) _____ води на училиште.
Марко (таа) _____ сака музиката.
Јован (таа) _____ пушта музика на девојката.

Работете според моделот:

Модел: Вчера го видов **Јордан** во Битола.
Вчера го видов **него** во Битола.

Го познавам колегата.
Го познавам _____ .
Ја сретнав Марија во хотелот.
Ја сретнав _____ во хотелот.
Ги учам Ана и Лука да пишуваат правилно.
Ги учам _____ да пишуваат правилно.
Му помагам на Никола.
Му помагам _____ .
На Мира ѝ правам ручек.
_____ ѝ правам ручек.
На учесниците им покажувам една книга.
_____ им покажувам една книга.

Соберете ги растурените зборови во реченици:

Модел: Сака, Ана, го, брат, својот, многу.
Ана го сака многу својот брат.

Гостинот, на, концерт, водам, го.

Марко, шета, ден, секој, ме, градот, низ.

Марија, сака, многу, те.

Јас, гледам, другар, мојот, секој, го, ден.

Марија, канам, дома, ја, денес.

Јас, Мира, пред, чекам, ја, библиотеката.

Домаќините, на, канат, нè, коктел, часот, пет, во.

Марко, знае, ве, семинар, од, минатиот.

Книгите, носам, на, ги, час.

Колегите, во, ручек, водам, ги, ресторан, на.

Секој, ден, зборува, неа, ми, за.

Лекторот, домашна, ти, задача, дава.

На, брат ми, раскажувам, Скопје, му, за.

Стојан, му, нему, подарок, купува.

На, книга, подарувам, ѝ, колешката.

Нам, прикажуваат, филм, ни.

Пожелувам, сè, ви, најубаво.

Пенкалото, нему, давам, го, му.

Пишувам, ми, домашната, ја, задача, му, на, брат.

Ним, тетратките, давам, им, ги.

Ги, предавањата, слушам, внимателно.

Барам, во, вас, хотелот, ве.

Ни, в недела, екскурзија, организираат, до, *Свејши Наум*.

Раскажува, тебе, приказката, ти, ја.

Претставуваат, учесничката, ја, од, Токио, ми.

На гостинот му носат листа на јадења. Тој ја чита па зачудено прашува:

- Зошто нема цени во листата?!
- Не би сакале да Ви го расипеме апетитот.

Пословица

Утрото е поумно од вечерта.

10 ДЕСЕТТА ЛЕКЦИЈА

Секојдневни зборови и изрази

Лексичко-граматички материјал

Во хоџел

резервација	Колку чини?	првин
рецепција	Колку дена?	потоа
сместување	момент	подоцна
живеење	бар	долго
пасош	кат	кусо
формулар	кусур	клуч

резервира-резервира соба
се сместува-се смести во хотел
пополнува-пополни пријава (формулар)
плаќа-плати сметка
покажува-покаже соба
правило-правила на однесување
клуч-клучеви од соба

Дијалози

- Јордан: – Дobar ден. Јас резервирав соба во вашиот хотел. Јас се викам Јордан Тасевски.
- Рецепционерот: – Момент. Да, имате резервација. Вашиот пасош, Ве молам! Соба број двесте и три, на третиот кат.
- Јордан: – Извинете, дали е со поглед на езеро?
- Рецепционерот: – Да, да. Со поглед и на езеро и на планина.
- Јордан: – Колку чини ноќевање со појадок?
- Рецепционерот: – Илјада и триста денари.
- Јордан: – А полн пансион?
- Рецепционерот: – Илјада и седумстотини денари.
- Јордан: – Ви благодарам.
- Рецепционерот: – Ви пожелувам пријатен престој.

Резервира соба	- собата е резервирана
Плати сметка	- сметката е платена
Пополни формулар	- формуларот е пополнет
Отвори прозорец	- прозорецот е отворен
Исчисти соба	- собата е исчистена

Вежби

Во кој хотел живеете?

Јас _____ во хотелот „Метропол“.

Колку време ќе престојувате?

Јас _____ дваесет дена.

Колку плаќате за собата?

За собата јас _____ илјада и шестотини денари.

Секое утро јас _____ (пие) кафе на тераса.

Марко, колку _____ (плаќа) за една ноќ?

Ана, можете ли да ми _____ (резервира) соба?

Со кого _____ (разговара) тие на телефон?

Секојдневни зборови и изрази

Лексичко-џрамајички материјал

Во хотелска соба

соба	облека	четка за чевли
кревет	долна облека	треба
постела	кошула	мора
бања	костим	измие
тоалét	панталони	исчешла
масичка	јакна	исчетка
фотелја	закачалка	намести
стол	крпа	стави
столна ламба	сапун	закачи
шифоњёр	шампóн	испегла
полица	чешел	испере
фиока	четка за коса	отвори
прозорец	паста за заби	затвори
врата	четка за заби	пушти

Во хошелска соба

Така, сега треба да ги распоредат работите. Во собата и во бањата. Имам добра соба. Голем кревет, масичка, стол, фотелја, ламба. Балконот е со убав поглед на езеро. Има и шифоњер. Првин одам во бањата да ги измијам рацете. Во бањата има крпи, сапун, шампон и тоалетна хартија. Тука ќе ги ставам четката за заби, пастата и кремот. Така. Сега во шифоњерот ќе ја ставам облеката. Кошулите и костимите ги закачувам. Блузите и долната облека ќе ги ставам на полиците. Панталоните исто така ги ставам на закачалка. Мислам дека сè е готово. Не, уште книгите и речниците. Тие ќе стојат на масичката. Тоа е сè. Сега може да одиме на ручек.

Стави на маса/стол/полица/шифоњер	Земе од маса/стол/полица/шифоњер
Стави во фиока/шифоњер	Извади од шифоњер/фиока
Закачи на закачалка/сид	Откачи од закачалка/сид

ИДНО ВРЕМЕ

Идно време

од несвршени глаголи

од свршени глаголи

ќе ставам	ќе мијам	ќе одам	ќе ставам	ќе измијам	ќе отидам
ќе ставаш	ќе миеш	ќе одиш	ќе ставиш	ќе измиеш	ќе отидеш
ќе ставаѐ	ќе миеѐ	ќе одиѐ	ќе ставиѐ	ќе измиеѐ	ќе отидеѐ
ќе ставаме	ќе миеме	ќе одиме	ќе ставиме	ќе измиеме	ќе отидеме
ќе ставате	ќе миете	ќе одите	ќе ставите	ќе измиете	ќе отидете
ќе ставаат	ќе мијат	ќе одат	ќе стават	ќе измијат	ќе отидат

Одречни форми во идно време

нема да ставам	нема да ставам	не ќе ставам	не ќе ставам
нема да ставаш	нема да ставиш	не ќе ставаш	не ќе ставиш
нема да ставаѐ	нема да ставиѐ	не ќе ставаѐ	не ќе ставиѐ
нема да ставаме	нема да ставиме	не ќе ставаме	не ќе ставиме
нема да ставате	нема да ставите	не ќе ставате	не ќе ставите
нема да ставаат	нема да стават	не ќе ставаат	не ќе стават

МАК

Формите за идно време се образуваат со частицата (морфемата) **ќе** и сегашното време од свршен и од несвршен вид глаголи.

Одречните форми за идно време се образуваат на два начина:

1. Со негацијата **не**, која се става пред формата за идно време (*Не ќе чииам*) и
2. Со помошниот глагол **нема** во 3 лице еднина во сегашно време + частицата **да** + сегашно време од свршен и од несвршен вид глаголи (*Нема да чииам*).

РУС

Свидетелските форми будущего времени образуются с помощью частицы **ќе** и презенса глаголов как совершенного, так и несовершенного вида.

Отрицательные формы образуются:

1. Присоединением к утвердительной форме частицы **не** (*Не ќе чииам*) или
2. С помощью 3-го лица единственного числа вспомогательного глагола **нема** в презенсе + **да** + презент смыслового глагола совершенного или несовершенного вида (*Нема да чииам*).

ENG

The future tense constructions are formed with the particle (morpheme) **ќе** and the present tense form of the perfective or imperfective verbs.

The negated future constructions have two possibilities:

1. With the negation **не** before the future tense construction (*Не ќе чииам*) and
2. With the auxiliary **нема** in present tense third person singular + the particle **да** + present tense form of the perfective or imperfective verb (*Нема да чииам*).

Вежби

- Сега ќе одам на часови, а попладне на плажа.
- А ти ќе одиш?
- Ќе одам задолжително.
- На плажа нема да одам, ќе пишувам домашна задача.
- **Правилно постапуваш.**

Утре ќе ја читаме домашната.

Ме интересира дали ќе имам грешки.

Сигурно ќе имам, но се надевам, не многу.

Првин ќе научам а потоа ќе пишувам.

Да, така треба.

Ние утре ќе одиме на концерт.
 Ќе дојдеш ли и ти со нас?
 Нема да дојдам. Имам работа.

Добро, те разбираам.

Денес сме слободни, ќе пливаме цел ден.
 Што ќе правите вие?
 Нема да пливаме. Ќе читаме.

Како сакате.

Сега ќе ти објаснам за идно време.

Ставете одречна форма:

Модел: **Никола ќе ни раскаже виц.**
 Никола нема да ни раскаже виц.
 Никола не ќе ни раскаже виц.

Марија ќе напише на табла.

Јас ќе ви донесам сок.

Тој ќе ве води во ресторан.

Попладне ќе имам време за учење.

Ние ќе ги носиме другарите на излет.

Диета

Не гледајте ме така. Јас порано носев панталони број четириесет и шест. Влезе во мода диетата и жена ми почна да ми досадува: Ајде, држи малку диета, види си го стомакот!

Лесно е да се каже, ама како? Јасно е дека треба да се откажеш од мрсно, благо, луто, кисело, печено, пржено, конзервирано, сувомесно... А што да јадам? Рибата е богата со фосфор – ноќе ќе светам. Жито да јадам – ќе почнам да кокодакам како кокошка. И решив да држам диета со лук. Еден месец јадев само лук. Изгубив пет кила, сите пријатели и жената.

Народни верувања

Вино да пиеш на сон – здравје ќе имаш.

Да леташ – богат ќе бидеш.

Леб да даваш – среќата си ја даваш.

Да се караш со некого – ќе се спријателиш.

11 ЕДИНАЕСЕТТА ЛЕКЦИЈА

ПРЕДЛОЗИ

МАК

Во македонскиот јазик предлозите се многу важни средства за искажување на службите и значењата на зборовите, особено на именките. Покрај пространствените, временските и другите прилошки функции, со нив се искажува припадност, дативниот предмет и ред други значења.

На

Овој предлог е најчесто употребуваниот во нашиот јазик и има повеќе значења. **Пространственото значење** укажува дека е нешто или некој одозгора (движење и местонаоѓање). *Се качи на дрво, на маса, Сѝои на маса; Понатаму: на враџа, на сѝаница, на оро, на ручек, на сонце, на риба, на север, на јуџ, на суд, на факултѝеѝ, на бербер, на лекар; на ѝазар, на Вардар.*

Дативен предмет: *Му давам книџа на ученикоѝ. Му реков на човекоѝ;*

Припадност: *Кукаџа на ѝаѝко ми, Моливоѝ на Марко.*

Побудување кон нешто: *Го учи на лаџа, на крадење, џо навикнува на убавина, на лошо.*

Целно значење: *Ова смеење не е на арно.*

Начин: *Не му давај на сила. Ова беше на шеџа кажано.*

На лице убава.

Со глаголски именки укажува **упатеност да се изврши дејството:** *Оѝиде на сѝиење, на учење, на шеѝање, на ѝливање.*

Момент од времето: *На заминување се расѝлака.*

Временско значење: *На ѝролеѝ одам дома. На сѝаросѝ ќе имаѝ ѝари. На Божик, на ѝразник;*

Временско: *На ден јадел две лубеници. Работѝи за двестѝе денари на месец.*

Распределба: *По една бонбона на деѝе. Исече на ѝарчиња;*

Споредба: *Таа личи на мене. Не личи на човек;*

Признак: *Мириса на саѝун.*

Има и **други значења:** *Дава на заем, Иџра на среќа, Оди на исѝиѝ, Осуден на смрѝѝ, Мисли на Марко.*

Предлогот **в, во** означува наоѓање или упатување **внатре во нешто** или во некого: *Живеам во Скоѝје, Одам во Скоѝје, Во мене има душа.*

Прво предлогот **в** се употребува пред нечленувана именка, ако именката не почнува со **в**, **ф**, и ако не се акцентира средината што се означува: *Пливам в езеро, В раце држам молив*. Ако се акцентира средината, ќе биде *Пливам во езеро, а не во река*. Потоа в би требало да се употребува кога имаме глагол на движење: *Одам в Ресен, в град*, а во , кога имаме местонаоѓање (локација): *Живеам во град, во Ресен*.

В има временско значење: *во два часоѝ, в година* и многу други значења (види ги подолу примерите).

Посебно се употребуваат **в, во** со именките што означуваат **денови на неделата**. Има три случаја: *во сабоѝаѝа, в сабоѝа, во сабоѝа*.

Прв случај: **во** + членуваното име на денот означува минатост. *Во сабоѝаѝа бевме на кино*.

Втор случај: **в** + нечленувано име на денот означува идност. *В сабоѝа ќе се шеѝаме*.

Трет случај: **во** + нечленувано име на денот означува повторување или вообичаеност во минато време, во сегашно време или во идно време: *Во сабоѝа ручавме заедно, Во сабоѝа ручаме заедно, Во сабоѝа ќе ручаме заедно*.

РУС

Предлоги — служебные слова, являющиеся в македонском языке одним из главных средств выражения синтаксических отношений имен существительных в предложении. Кроме пространственных, временных и других обстоятельственных функций, предлоги указывают на принадлежность, на функцию косвенного дательного дополнения адресата действия и т.д.

На

Пространственная функция: *Се качи на дрво, на маса, Сѝои на маса; Понатаму: На враѝа, на сѝаница, на оро, на ручек, на сонце, на риба, на север, на југ; на суд, на факулѝеѝ; на бербер, на лекар; на ѝазар, на Вардар.*

Функция косвенного дополнения адресата действия: *Му давам книѝа на ученикоѝ. Му реков на човекоѝ;*

Принадлежность: *Кукаѝа на ѝаѝко ми, Моливоѝ на Марко.*

Временные: *На ѝролеѝ одам дома. На сѝаросѝ ќе имаш ѝари. На Божик, на ѝразник;*

С глагольным существительным означает момент времени совершения действия: *На заминување се расѝлака.*

Направленность к совершению действия: *Оѝиде на сѝиење, на учење, на шеѝање, на ѝливање.*

Распределение: *По една бонбона на деѝе. Исече на ѝарчиња;*

Сравнение: *Таа личи на мене. Не личи на човек;*

Признак: *Мириса на саѝун.*

В, во

Чаще употребляется предлог **во**, выступающий как с определенными иманами существительными и личными местоимениями, так и с неопределенными иманами: *Живеам во Скопје, Одам во Скопје, Влеѓувам во собаџа, Во мене има душа.*

В употребляется с существительными в нечленной форме, если существительное не начинается на в, ф. *Пливам в езеро, в море. В раце држам молив.*

Временные значение: *во два часоџ, в година*

Последовательно дифференцировано употребление в и во с существительными — **днями недели:**

1. **Во сабоџаџа** бевме на кино. **В прошлую субботу** мы были в кино.
2. **В сабоџа** ќе се шеџаме. **В будущую субботу** будем гулять.
3. **Во сабоџа ручаме** заедно, **Во сабоџа ручаме** заедно, **Во сабоџа** ќе ручаме заедно. **По субботама** мы обедали вместе, **По субботама** мы обедаем вместе, **По субботама** мы будем обедать вместе.

ENG

In Macedonian, prepositions have a very important role in marking functions and meanings of words, especially the nouns. Besides spatial, temporal and the adverbial function, they can mark possession, the dative object and have many other meanings.

На. This preposition is the most commonly used in Macedonian and has many meanings. The **spatial meaning** refers to something or someone that is over (motion and position) *Се качи на дрво, на маса, Сџои на маса;* Some other spatial meanings: *На враџа, на сџаница, на оро, на ручек, на сонце, на риба, на север, на јуџ, на суд, на факулџеџ, на бербер, на лекар; на џазар, на Вардар.*

Dative object: *Му давам книџа на ученикоџ, Му реков на човекоџ;*

Possession: *Кукаџа на џаџко ми, Моливоџ на Марко.*

Motivation towards something: *Го учи на лаџа, на крадење, џо навикнува на убавина, на лошо.*

Goal: *Ова смеење не е на арно.*

Manner: *Не му давај на сила, Ова беше на шеџа кажано.*

На лице убава.

With verbal nouns, headed to **undertake an action:** *Оџиде на сџиење, на учење, на шеџање, на џливање.*

Moment of time: *На заминување се расџлака.*

Temporal meaning: *На џролеџ одам дома. На сџаросџ ќе имаџ џари. На Божик, на џразник;*

Temporal: *На ден јадел две лубеници, Рабоџи за двесџе денари на месец.*

Distribution: *По една бонбона на деџе. Исече на џарчиња;*

Comparison: *Таа личи на мене. Не личи на човек;*

Characteristic: *Мириса на сајун.*

There are **other meanings**: *Дава на заем, Иџра на среќа, Один а исїиї, Осуден на смрї, Мисли на Марко.*

The preposition **в, во** has a meaning of **locating or directing** towards the inside of something or someone: *Живеам во Скојје, Одам во Скојје, Во мене има душа.*

First, the preposition **в** is used before the noun that does not have a definite article, and if the noun does not start with **в, ф**, and if the place that it denotes does not take the stress: *Пливам в езеро, в море, В раце држам молив.* If the stress is on the noun it will be: *Пливам во езеро, а не во река.* Then, **в** should be used when there is a motion verb: *Одам в Ресен, в џрад*, but with location: *Живеам во џрад, во Ресен.*

В has a **temporal meaning** in: *во два часої, в џодина* and many other meanings (cf. examples below).

В, во have a special use **with the days of the week**. There are three possibilities *во сабоїаїа, в сабоїа, во сабоїа.*

First: **во** + the definite form of the noun refers to the past: *Во сабоїаїа бевме на кино.*

Second: **в** + the noun without the definite article refers to the future: *В сабоїа ќе се шеїаме.*

Third: **во** + the noun without the definite article refers to a iterative or habitual event in the past, present or future: *Во сабоїа ручавме заедно, Во сабоїа ручаме заедно, Во сабоїа ќе ручаме заедно.*

Примери

Прочитајте ги речениците и објаснете ги предлозите:

На клупите имаме книги и тетратки.

На масите седат туристи и ручаат.

На овој стол седам јас.

На ѕидот висат слики.

Секој ден одам **на** часови.

Студирам **на** Филолошкиот факултет во Скопје.

Утре одам **на** кино.

Книгите и тетратките се **на** студентите.

На другарка ми ѝ позајмив пари.

Вчера им се јавив **на** моите родители.

На ден јадам по една диња.

Сите учесници беа **на** коктелот.

Денес не одам **на** ручек.

Секој ден одам **на** плажа и **на** сончање.

На појадок одам со мојата цимерка.
 На работа одам со автобус.
 На компјутер работам со часови.
 На одмор одам со пријатели.
 На Семинарот учествувам првпат.
 Ми се качи на глава.
 На коњ е.
 Задачата се решава на многу начини.
 На каков начин си дојден во Охрид?

Во хотелот има многу гости.
 Јас живеам во собата 112.
 Облеката ја чувам во шифоњерот.
 Во Охридското Езеро живее пастрмката.
 Во стариот град има многу цркви.
 На излет одиме во природа.
 Часовите ни почнуваат во девет часот.
 Во текот на студирањето многу патував.
 Во минус сум.
 Во опасност си.
 Во предност е.
 Тој живее во благосостојба/сиромаштија.
 Во саботата бев на часови.
 В сабота ќе одам на часови.
 Во сабота немаме часови.
 Во сабота нема да имаме часови.
 Во сабота немавме часови.

Вежби

**Кој предлог ќе го ставиме во следните реченици?
 В, во или на?**

_____ плоштадот има многу луѓе.
 Живеам _____ еднособен стан.
 Книгата е _____ мојата колешка.
 Ќе одиме ли на роденден _____ среда?
 Попладне одиме _____ сладолед.
 _____ саботата бевме на свадба.
 Изложбата се отвора _____ дванаесет часот.
 Ќе те чекам _____ автобуската станица.

Имаме по две предавања _____ ден.
 Родителите ги посетувам _____ недела.
 Во Охрид престојувам _____ своја сметка.
 Лубеницата ќе ја сечам _____ парчиња.
 _____ писмото раскажувам за Скопје.
 _____ факултет одам секој ден.
 _____ убаво друштво времето брзо поминува.

МАК

ДА-КОНСТРУКЦИЈА (КОНЈУНКТИВ)

Конструкциите презент, имперфект, перфект со частицата (сврзникот) **да** го образуваат конјунктивот. Конјунктивот има многу широка употреба.

Со конјунктивните форми се изразуваат различни модални значења: желба, намера, молба, поттик: *Сакам да ѝтелефонирам, Имам желба да ѝливам, Решив да кујам слика, Те молам да дојдеш веднаш, Треба да учиш.*

Тие се употребуваат за описните форми на заповеден и условен начин: *Да одиме на концерт!* *Да имав време, ќе дојдев на кафе.*

Частичата **да** секогаш стои пред глаголот, но ако има други проклитики:

Те молам, да ми се јавиш, Треба да го видам друѓар ми.

РУС

ДА-КОНСТРУКЦИЈА (КОНЈУНКТИВ)

Сочетание презенса, имперфекта, перфекта с морфемой **да** можно рассматривать как особое наклонение—конъюнктив. Формы конъюнктива выражают различные модальные значения – желания, намерения, просьбы, побуждения: *Сакам да ѝтелефонирам, Имам желба да ѝливам, Решив да кујам слика, Те молам да дојдеш веднаш, Треба да учиш.* Формы конъюнктива употребляются при описательном выражении значений императива и кондиционала: *Да одиме на концерт!* *Да имав време, ќе дојдев на кафе.*

Морфема **да** всегда стоит перед глаголом, но вместе с другими проклитиками:

Те молам, да ми се јавиш, Треба да го видам друѓар ми.

ENG

ДА-CONSTRUCTION (CONJUNCTIVE)

Constructions with the present, imperfect and perfect and the particle **да** form the conjunctive. The conjunctive has a very wide usage.

Conjunctive constructions have different modal meanings: wish, intention, request, motivation: *Сакам да ѝтелефонирам, Имам желба да ѝливам, Решив да кујам слика, Те молам да дојдеш веднаш, Треба да учиш.*

These constructions are used for the indirect imperative and for conditional mood: *Да одиме на концерт!* *Да имав време, ќе дојдев на кафе.*

The clitic да always comes before the verb, but if there are other proclitics: *Те молам, да ми се јавиш, Треба да го видам другар ми.*

Примери

Вие треба да научите македонски.
 Јас треба да ви објаснувам а вие треба да слушате.
 Сакате да одиме заедно на вечера?
 Почнете да вежбате со мене.
 Мора да ги почитуваме правилата.
 Јас можам да пливам цел ден.
 Вие можете да научите многу за еден месец.
 Може ли да ве прашам?
 Може ли да седнам?

– Кого можеме да го наречеме будала?
 – Будала – тоа е човек којшто се обидува да каже нешто, а другиот не го разбира. Разбра?
 – Не!

Секојдневни зборови и изрази

Лексичко-граматички материјал

Телефонски разговор

телефон	Кого барате?	меѓународен разговор
фиксен телефон	телефонски повик	локален разговор
мобилен телефон	заврти број	повторно
телефонира	крене слушалка	нула
смс-порака	спушти слушалка	еден
пушти порака	зафатено	два
ало	слободно	три
свони	телефонски број	четири
засвони	префикс за странство	пет
јави (се)	префикс за град	шест
На телефон е...	момент	седум
јас сум...	не е дома	осум
Може ли да зборувам со...?	Јавете се подоцна!	девет
Може ли да ја/го добијам...?	Имате грешка!	код за град
Дали е дома...?	погрешен број	бара некого
Кој е на телефон?	меѓуградски разговор	добие некого

Дијалози

1.

– Ало, добар ден! На телефон Јордан. Овде Јордан. Може ли да ја добијам Ана?

– Имате грешка. Овде нема Ана.

– Дали е тоа бројот 2342255 (два-триста четириесет и два-двесте педесет и пет.

– Не, грешка е.

– Извинете, Ве молам.

2.

Марко: – Ало, добровечер! Овде Марко. Дали е тоа станот на Тасевски? Дали е дома Марија?

– Да, само малку.

Марија: – Здраво, Марко. Како си? Чекав да ми се јавиш. Кога ќе се видиме?

Марко: – Слабо те слушам. Чекај ќе ти се јавам повторно. Ало! Е, сега е добро. Јас сега доаѓам од Белград. Тука ќе бидам неколку дена. Одам во хотел да се сместам, па ќе ти засвонам да се видиме.

Марија: – Здраво! Те чекам да се јавиш.

3.

Марко: – Здраво! Јас сум. Кога и каде ќе се сретнеме?

Ана: – Јас ќе дојдам пред хотелот. И така си во центар. За пола саат сум таму, па ќе се договориме.

Марко: – Важи, те чекам.

Ана: – Здраво. Извини, малку доцнам. Каде би сакал да одиме денес?

Марко: – Јас неколкупати доаѓам во Скопје и никако да ја видам Матка. Велат дека е многу убаво таму. Ќе ми го покажеш патот?

Ана: – Нема проблем! Добра ти е идејата. Одиме.

Се јави (кому?) на Ана, на Марко, на професорот, нему, нејзе
 Се јави (каде?) во хотелот, дома, во странство, на работа, на аеродром

Се јави (кога?) наутро, преку ден, навечер, подоцна
 Добие на телефон (кого?) професорот, Ана, Марко, неа, него

Добие на телефон (што?) врска, хотел, универзитет, станица,
информации
Пушта порака по мобилен телефон (кому?) на Јордан, на другарка
ми

Зборува по телефон
Зборува (што?) Ја зборува вистината.
Зборува (за што?) за градот, за Ана, за Јордан
Зборува (со кого?) со Марко, со Ана
Зборува (кому?) Му зборува на Марко, ѝ зборува на Ана
Зборува (како?) брзо, бавно, гласно, тивко, македонски
Слуша (што?) музика, песна, радио
Слуша (кого?) Го слуша Марко, Ја слуша Ана
Слуша (како?) внимателно, со интерес

Вежби

Ставете ги глаголите во правилна форма

Модел: **Утре сакам да _____ (спие) долго.**
Утре сакам да спијам долго.

Марко, можеш ли да ми го _____ (даде) телефонскиот број
на Ана?

Јас ѝ свонам на Марија веќе долго, но не можам да ја _____
(добие).

Ти треба да му се _____ (јави) на Јордан.

Јас треба да им _____ (напише) на моите родители.

Тие можат да ме _____ (бара) во хотелот.

Јас сакам (вие) да ме _____ (слуша) внимателно.

Сакаш ли (ние) да _____ (учи) заедно.

Веднаш (ти) да му _____ (испрати) порака на Лука.

Се обидуваат да _____ (зборува) македонски.

Ве молам, почнете да _____ (чита)!

Пословица

Кој рано рани, две среќи граби.

Современа ѝреработѝка: Кој рано рани, цел ден зева.

Секојдневни зборови и изрази

Лексичко-грамајички материјал

Колку е часот?

време	навечер	оди назад
ден	пладне	времето оди
дење	напладне	времето лета
ноќ	попладне	времето не чека
ноќе	цел ден	денес
деноноќие	брзо	вчера
недела	бавно	завчера
седмица	полноќ	утре
месец	без брзање	заутре
година	навреме	уште
час	точно	веќе
саат	приближно	засега
минута	напред	во тоа време
секунда	назад	во истото време
вечер	оди напред	во ниедно време

*Добро ујтро, Марко!
Доброе утро, Марко!
Good morning, Marko!*

Тоа јас сам си зборувам. Веќе е доцна, време е да станам. Да видиме колку е сега часот. Рано било. Седум е часот. Не сум уште навикнат на новото место и рано се будам. А и возбуден сум, имам средба со една девојка, па се плашам да не задоцнам. Се договоривме да се сретнеме во

девет часот. Имам уште два часа. За тоа време ќе се избричам, ќе се измијам и ќе се дотерам. Се мислам, што да облечам за оваа средба. Вака: ќе ги облечам овие бермуди и синава кошула. Добри се, само малку ќе ги испеглам. На нозете ќе ставам патики. Ќе одиме на прошетка, а потоа, ќе видиме. Така, сега сум готов и може да одам на појадок. Веќе е осум и пол.

Време: убаво време, лошо време
 Време : летно време, зимно време
 Време: време е, време е за станување, време е за јадење
 Време: точно време
 Во исто време
 Истовремено

Вчера во два часот ручав со моите пријатели. И денес се сретнуваме во истото време.

Охрид е еден од најстарите градови во Европа и истовремено еден од најубавите.

Вежби

Составете реченици од следните зборови:

Модел: **Ние, доцна, се, од, вративме, Битола, многу.
 Ние се вративме од Битола многу доцна.**

Цел, добијам, не можам, да, на телефон, те, ден.

Продавницата, од, до, осум, секој, работи, дваесет, ден, часот.

Одат, Ана, вечер, на, концерт, утре, и, Марко, „Св. Софија“, во.

Побрзаш, да, треба, задоцниме, вежби, на, ќе.

В, ќе, недела, екскурзија, одиме, на, брод, со.

Денес, да, плажа, одам, на, планирам, попладне.

Често, на, пиеме, тераса, кафе, и, седиме.

Секојдневни зборови и изрази

Лексичко-граматички материјал

Во град

улица	долу	предложи
булевар	кратко	испрати
уличка	долго	покаже
сокак	оди	стигне
слепа уличка	се враќа	се снајде
раскрсница	со автобус	како
семафор	со такси	колку
широк	пешки	всушност
тесен	блиску	навистина
десно	далеку	праша
лево	веднаш тука	
горе	објасни	

Во град

- Јордан: – Извинете, Ве молам, како да стигнам до Музејот на современа уметност?
- Марија: – Можете пешки, а можете и со такси.
- Јордан: – Колку е далеку?
- Марија: – Па не е толку далеку. Ене, онаму горе, на Скопското кале се наоѓа. Пешки имате околу дваесет минути.

Јордан: – Да, одовде навистина блиску изгледа. А како да стигнам пешки?

Марија: – Ќе одите право. Ќе поминете на семафорите и стигнувате до Стоковната куќа „Илинден“. Таму можете да прошетате низ Турската чаршија. Ќе прашате каде е црквата „Св. Спас“. Од црквата ќе свртите десно. Ќе одите пет-шест минути право, па лево. Таму ќе го видите Музејот. Тоа е една современа бела зграда.

Јордан: – Ви благодарам многу. Се надевам, ќе се снајдам.

Марија: – Нема зошто. Пријатно!

Прошејќа по древетниот град Охрид

Вчера имавме екскурзија во стариот дел на Охрид. Патувавме со автобус до пристаништето. Потоа продолживме пешки. Стариот дел на градот се наоѓа на рид. Уште од рамнината ни се покажаа охридските куќи како на дланка. Убава глетка! По тесните и криви улички се искачувавме постепено. Не брзавме. Не можевме и не сакавме да брзавме. Угорниците не ни дозволуваа. Убавите куќи, музеи и цркви често нè тераа да запреме, да ги разгледаме, да ги посетиме. Прво однадвор ги разгледавме и ги посетивме куќите на *Робевци* и на семејството *Уранија* (сега музеи), градска архитектура од XIX век. Така, продолживме по улицата

„Цар Самоил“ и излеговме на поширок простор, во кој доминира најстарата охридска црква од XI век, *Светија Софија*, повеќевековно седиште на Охридската архиепископија, еден од најзначајните средновековни споменици во Република Македонија и единствена галерија на средновековното сликарство од XI до XIV век. Пред влезот на оваа црква, на столбот од левата страна се наоѓа спомен-плоча на која е запишано дека на 2 август 1961 година во оваа црква прозвучиле првите концерти на реномираниот меѓународен музичко-сценски фестивал *Охридско лето*. Кога излеговме од црквата, појдовме лево по улицата „Глигор Прличев“ и продолживме десно по улицата „Коста Рацин“ која нè одведе до црквата *Св. Јован Божослов-Канео*, градена и сликана во XIII век. Оваа црква се наоѓа на многу убаво место на езерскиот брег и претставува еден од символите на древниот Охрид. Патот до црквата беше стрмен и заморен, но ние продолжувавме, обземени од глетките на езерото и на соседниот брег. Кога ја поминавме и последната куќа, пред нас се отвори невидена убавина. Гледавме и мислевме: езерото ја краси црквата или црквата го краси езеро

Се качувавме понатаму низ шумичката од кипариси и бадеми. Стигнавме до црквата *Св. Климент* од IX в. (Св. Пантелејмон). Тука се почетоците на Охридската книжевна школа. Тука се наоѓа и гробницата на Св. Климент. Во близина на оваа црква се наоѓа и *Ранохристијанската* црква со богати подни мозаици (V в.). Од *Самоиловата тврдина*, која се наоѓа на врвот на охридскиот рид, се гледаше целото езеро. Тврдината е меѓу најголемите средновековни градови кои се зачувани во Македонија. Стигнуваме до *Св. Климент* (Св. *Божородица Перивлејија* (XIII в), зачуван средновековен споменик познат по својата извонредна архитектура и ѕидно сликарство. Во Музејот на икони покрај неа, може да се посети прочуената колекција охридски икони од XI до XIX в. Се спуштавме назад по „Илинденска“. Веднаш на почетокот, од десната страна се наоѓа *Анџичкиот театар*, каде што се одржуваат концерти во рамките на *Охридското лето*. Се спуштивме до крајот на улицата и свртевме лево по улицата покрај езерото. Избравме ресторанче и седнавме на кафе да се одмориме и да ги средиме впечатоците од прошетката.

Се сретнуваат две пријателки:

- Што си нерасположена?

- Како да не бидам!? На другарка ми ѝ позајмив пари за пластична операција и сега не знам како изгледа.

13 ТРИНАЕСЕТТА ЛЕКЦИЈА

АОРИСТ И ИМПЕРФЕКТ

МАК

Ние веќе знаеме како се образуваат глаголските форми за сегашно и за идно време. И имавме повеќе примери и текстови. Се среќававме и со форми на минато време (*бев, чиӣав, ѝрочиӣав, бил* и така натаму).

Во македонскиот јазик има минато определено свршено време или аорист и минато определено несвршено време или имперфект.

Формите на аористот и имперфектот се употребуваат при искажување минати дејства на кои говорителот лично присуствувал, бил сведок или ги доживеал.

Основното значење на имперфектот е траење на дејството во минатото, а на аористот завршување на дејството во минатото.

Аористот се образува од свршен вид глаголи и многу ретко од несвршен вид. Аористот изразува **дејство завршено во целост и во конкретен момент** (*Пред ѝеӣ минуӣи влезе во собатӣа*).

Во форма на имперфект самостојно се употребуваат само глаголи од несвршен вид. Глаголи од свршен вид се употребуваат со частицата *ќе* и со сврзниците *да, ако*. Имперфектот изразува **процес на извршување на дејството што трае или се повторува во минатото** (*Посӣојано влегу-ваше во собатӣа*).

РУС

Свидетельские формы аориста и имперфекта употребляются при передаче прошедших действий, которые говорящий наблюдал лично.

Основное значение имперфекта – **непрекращенность действия в прошлом**, а у аориста – **прекращенность действия в прошлом**.

В форме аориста обычно употребляются глаголы совершенного вида, крайне редко – глаголы несовершенного вида. Аорист выражает действие, совершившееся в целостности, в конкретный момент в прошлом.

В форме имперфекта самостоятельно употребляются лишь глаголы несовершенного вида. Глаголы совершенного вида выступают только в сочетании с морфемами **ќе, да, ако**.

Имперфект выражает процесс действия, продолжающийся в прошлом или выражает повторение в прошлом процесса действия.

ENG

We know already the formation of the present and future tense forms. We had many examples and texts. We had some past tense forms (*бев, чиӣав, ѝрочиӣав, бил* and so on).

In Macedonian there is a past definite complete tense, or aorist, and past definite incomplete tense, or imperfect. These tenses refer to the past events when the speaker was present, was a witness, or experienced the event.

The basic meaning of the imperfect is the continuation, the duration of the action in the past, and of the aorist, the completion of the action in the past.

The aorist is formed from perfective verbs and only very rarely from imperfective verbs. The aorist refers to an action that was completed and that happened in a concrete moment. (*Пред ѝети минутӣи влезе во собатӣа*).

Imperfect forms that occur independently are formed by imperfective verbs. The ones formed with perfective verbs occur with the particle *ќе* and the conjunctions *да, ако*. The imperfect indicates the progress of the action, in its duration or repetition. (*Посѝојано влѣгуваше во собатӣа*).

Глаголи од а-група

прочита
 прочита**в**
 прочита**ѝ**
 прочита**ѝ**
 прочита**вме**
 прочита**вте**
 прочита**а**

Глаголи од и-група

<i>и-раздел</i>	<i>е-раздел</i>	<i>а-раздел</i>
купи	оздрави	издржи
купи в	оздраве в	издржа в
купи ѝ	оздраве ѝ	издржа ѝ
купи ѝ	оздраве ѝ	издржа ѝ
купи вме	оздраве вме	издржа вме
купи вте	оздраве вте	издржа вте
купи ја	оздраве а	издржа а

Глаголи од е-група

<i>е-раздел</i>	<i>а-раздел</i>	<i>о-раздел</i>	<i>глаголи без основен вокал</i>
запре	каже	дојде	чуе
запре в	кажав	дојдов	чув
запре ѝ	кажа ѝ	дојде ѝ	чу ѝ
запре ѝ	кажа ѝ	дојде ѝ	чу ѝ
запре вме	кажав ме	дојдов ме	чув ме
запре вте	кажав те	дојдов те	чув те
запре а	кажа а	дојдо а	чу ја

Прочитајте го текстот и разгледајте ги глаголите

Марко и Ана

Марко и Ана се запознаа вчера. Тоа се случи на час. Марко влезе последен во училиницата, кажа добар ден и праша каде да седне. Набрзо се ориентира и забележа дека Ана седи сама. Се приближи и ја праша дали може да седне до неа. Така тие станаа и пријатели. Еден ден еве што ни раскажаа на паузата меѓу часовите.

Марко: Јас случајно дознав дека Ана има роденден во месец август. Сакав пријатно да ја изненадам. Отидов во град и купив букет цвеќе. Кога се вратив, ја најдов Ана на вечера. Ја бакнав и ѝ го честитав роденденот. Се надевам дека ја израдував.

Ана: – Да, многу пријатно ме изненади. Јас обично не го славам роденденот, но сега решив да го поканам Марко и да го прославиме заедно. Отидовме во градот во еден мал ресторан. Беше многу убаво. Кога се вративме, им раскажавме на нашите пријатели и заедно ја продолживме веселбата на плажа.

Вежби

Ставете ги глаголите во аорист

Модел: **Јас му (донесе) _____ на Јован чоколада.**
 Јас му донесов на Јован чоколада.

Ние (купи) _____ убаво цвеќе за нејзиниот роденден.

Марко ја (изненади) _____ Ана.

Вие (отиде) _____ на плажа со своите пријатели.

Јас ја (бакне) _____ мојата другарка во образ.

Ти (стане) _____ во девет и задоцни на час.

Ана и Марко ги (покани) _____ колегите на веселба.

Јас го (прослави) _____ роденденот во Охрид.

Тој ни _____ (раскаже) за своето пријателство со девојката.

Јас ја (праша) _____ и таа (се согласи) _____ .

Ние (се врати) _____ во девет часот и (продолжи)

_____ .

Еден болен човек го прашува билкарот:

– Кажете чесно, од овие ваши тревки има ли некаква полза?

– Како не! На синот неодамна му купив кола, а на ќерката куќа.

Гајшанка

Заби нема, а пак каса?

(3...)

Имперфект

a-џруја

раскажува

раскажува**в**

раскажува**ше**

раскажува**ше**

раскажува**вме**

раскажува**вте**

раскажува**а**

e-џруја

пее

пее**в**

пее**ше**

пее**ше**

пее**вме**

пее**вте**

пее**ја**

и-џруја

моли

моле**в**

моле**ше**

моле**ше**

моле**вме**

моле**вте**

моле**а**

Секојдневни зборови и изрази

Лексичко-џрамајички мајеријал

Годишни времиња, денови на неделата, месеци

понеделник

вторник

среда

четврток

петок

сабота

недела

викенд

оваа недела

минатата недела

идната недела

по една недела

дата

ден

пролет

лето

есен

зима

годишно време

јануари

февруари

март

април

мај

јуни

јули

август

септември

октомври

ноември

декември

информации

вистина!

пак

повторно

Текст**Пресиој во Македонија**

Минатата година престојувал два месеца во Македонија. Живеев во студентски дом во Скопје. Го усовршувал македонскиот јазик и ја пишува својата дипломска работа. Неколку дена во неделата одел на предавања и на консултации на факултет. Во среда редовно читал во Универзитетската библиотека. Во слободните денови, најчесто во сабота и во недела, патувал и се дружел со пријателите. Тие секогаш ми помагале и кога имаа можност ми правеле друштво. Беше прекрасно. Секој ден беше различен. Работел многу и се забавувал убаво. Посетувајќи различни места, се запознавал со нови луѓе. Видовме многу градови и села низ целата земја. Најчесто доаѓавме во Охрид. Тука посебно ми се допаѓале прошетките по тесните улочки на стариот град. Отсекаде се гледале езерото. Времето беше сончево. На околните планини имаше уште снег. Тоа беше март-април минатата година.

Вежби

Ставете ги глаголите во имперфект:

Модел: **Порано (пие) _____ кафе, а сега пијам млеко.**
Порано пиев кафе, а сега пијам млеко.

Оваа недела Марко пак (сака) _____ да излеземе, но јас го одбив.

Тие порано секој ден (оди) _____ пешки по пет километри.

Вчера тој (чита) _____ цел ден весници и списанија.

Лани вие редовно (плива) _____ рано наутро.

Минатиот викенд ти (може) _____ да ми напишеш, но те мрзеше.

Ти не (пишува) _____, но често (се јавува) _____ по телефон.

Марко секогаш ме (моли) _____ да му купам нешто од Скопје.

Јас досега редовно (готви) _____, а сега (готви) _____ маж ми.

Порано сè (биде) _____ поинаку. Повесело се (живее) _____.

Кога беше убаво времето ние (шета) _____ со часови.

Пословица

Рибата во море, тавата на оган.

Народна песна

Цуцул пасе говеда
 Покрај река Ситница,
 Поминала лисица:
 „Добро утро цуцуле“ –
 „Дал бог добро лисице“!
 „Што врева е во село“?
 „Ми се жени комар-бег
 За мушичка девојка,
 Болва куќа метеше
 Болвчето ја расеше,
 Петел дрва цепеше
 Кокошка ги редеше,
 Вошка оган палеше
 Вошчето го гасеше,
 Мечка тесто месеше
 Повеќе го лапаше
 И на мече даваше“.

ПРИЛОЗИ

Прошејка на планината Галичица

Вчера со моите пријатели Марија, Марко и Јордан имавме слободно време и решивме да одиме горе, на Галичица. Раскажуваа дека таму било многу убаво и од врвот се гледале двете езера: и Охридското и Преспанското. Се облековме спортски, обувме патики. Тргнавме пешки. Одевме бавно и гледавме лево, десно. Наоколу беше тивко и пријатно. Одвреме-навреме се слушаше шушкање во тревата. Во почетокот Марија малку се плашеше, но кога ѝ кажавме дека тоа се гуштерчиња, продолжи да оди поспокојно. Така, пешачевме долго. Неколкупати се одморавме покрај извори со вода.

По патот ги има многу. На крај, стигнавме горе, на врвот. Тогаш видовме колку е убаво. Охридското Езеро се гледаше како од хеликоптер. Го гледавме и Преспанското Езеро. Глетката нè занеме сите. Долго време стоевме така молкум. Потоа се прошетавме наоколу, се фотографиравме. Надолу се спуштавме полесно и побрзо. Се враќавме по истиот пат. Кога стигнавме во хотелот, им раскажавме на нашите пријатели за нашата прошетка по планината Галичица. Се разбира, и ним им препорачавме задолжително да ја направат истата прошетка.

Вежби

Составете реченици

Модел: **Вчера, стара, мојата, сретне, ја, пријателка.**
Вчера ја сретнав мојата стара пријателка.

Секој, доцна, враќам, работа, од, ден, се.

Попладне, ќе, домашна, задача, пишувам.

Утре, одиме, со, Маја, ќе, концерт, на.

Првпат, во Охрид, и, сè, сум, интересно, е, мене, за.

Вчера, слушавме, другар, музика, кај, дома, ми.

Вечеравме, и, легнавме, спиеме, да, веднаш.

Обично, рано, се, но, станува, денес, успа.

Сега, време, но, немам, утре, дојдам, ќе, сигурно.

Тој, кажа, ми, не, отиде, каде.

Навечер, шетаме, езерото, крај, често, се.

МАК

Прилозите најчесто одат со глаголите и го определуваат дејството според местото, времето и начинот на вршење: *Одам љолека, Учам добро. Живеам овде.* Прилозите се најчесто неменливи. Некои од прилозите за начин и количина можат да се степенуваат (*малку, љомалку, најмалку, многу, љовеќе, најмногу; добро, љодобро, најдобро*).

Кога одат со именки прилозите за количество се членуваат. *Повеќеѝо луѓе сакаме да бидатѝ добри. Од многуѝе книѝи ја одбрав оваа.*

Прилози за место: *каде, ѝука, вamu, ѝаму, онаму, некаде, ѝоре, долу, дома, близу, далеку, високо, ниско, лево, десно, најпред, назад.*

Прилози за време: *коѝа, сеѝа, веднаш, денес, вчера, уѝре, задуѝре, друѝиден, лани, ѝреклани, ѝолани, леѝоска, зимоска, ноќеска, рано, доцна, одамна, ноќе, дење, зиме, леѝе.*

Прилози за начин: *како, вака, ѝака, инаку, ѝоинаку, некако, весело, ѝажно, смешно, ѝешко, лесно, секако, никако, брзо, бавно, ѝолека, ѝласно, јасно.*

Прилози за количество и степен: *колку, малку, многу, уѝѝе, досѝа, веќе, волку, ѝолку, одвај, доволно.*

РУС

Наречия укажуваат на обстоятелства или качествено определуваат јут действие, состояние, явление, предмет. Чаще всего наречия стоят при

глаголе: *Одам полека, Учам добро. Живеам овде.* Наречия не имеют форм словоизменения. Только наречия с качественным и количественным значением образуют степени сравнения (*малку, помалку, најмалку, многу, повеќе, најмногу; добро, подобро, најдобро*).

Наречия, определяющие количество предметов, лиц, способны присоединять членную морфему. *Повеќето луѓе сакаме да бидат добри. Од многуите книги ја одбрав оваа.*

Наречия места: *каде, тука, вamu, таму, онаму, некаде, горе, долу, дома, близу, далеку, високо, ниско, лево, десно, напред, назад.*

Наречия времени: *кога, сега, веднаш, денес, вчера, утре, заутре, друѓиден, лани, претходни, идни, летоска, зимоска, ноќеска, рано, доцна, одамна, ноќе, дење, зиме, летие.*

Наречия образа действия: *како, вака, така, инаку, поинаку, некако, весело, тажно, смешно, тешко, лесно, секако, никако, брзо, бавно, полека, гласно, јасно.*

Наречия меры и степени: *колку, малку, многу, неколку, уште, доста, веќе, волку, толку, двај, довольно.*

ENG

Adverbs go with the verbs and modify the action according to the place, time and manner: *Одам полека, Учам добро. Живеам овде.* Adverbs are the most often invariable. Some of the adverbs of manner and quantity can have comparative and superlative forms (*малку, помалку, најмалку, многу, повеќе, најмногу; добро, подобро, најдобро*).

When the adverbs of quantity are used with nouns they can take definite article. *Повеќето луѓе сакаме да бидат добри. Од многуите книги ја одбрав оваа.*

Adverbs of place: *каде, тука, вamu, таму, онаму, некаде, горе, долу, дома, близу, далеку, високо, ниско, лево, десно, напред, назад.*

Adverbs of time: *кога, сега, веднаш, сега, денес, вчера, утре, заутре, друѓиден, лани, претходни, идни, летоска, зимоска, ноќеска, рано, доцна, одамна, ноќе, дење, зиме, летие.*

Adverbs of manner: *како, вака, така, инаку, поинаку, некако, весело, тажно, смешно, тешко, лесно, секако, никако, брзо, бавно, полека, гласно, јасно.*

Adverbs of quantity and gradation: *колку, малку, многу, уште, доста, веќе, волку, толку, двај, довольно.*

Гајтанка

Најслатко, најблаго – во чинија не се става?
(С . .)

Народни верувања

На сон да одиш надолу – сиромав ќе бидеш.
 На сон да одиш нагоре – богат ќе станеш.

ГЛАГОЛСКИ ПРИЛОГ

МАК

Формите на глаголскиот прилог се образуваат од несвршени глаголи со наставката **-јќи**: *чиѝајќи, носејќи, ѝејејќи, зборувајќи*. За а-групата основниот вокал е **а**, а за е-групата и и-групата ќе биде **е**. Глаголскиот прилог искажува паралелно дејство со дејството на глаголот во лична форма. Го определува дејството. *Чиѝајќи ѝој засѝа. Тој сѝијејќи возеше. Ќе ѝе најдам мижјејќи.*

РУС

Словоформи деепричастия образуются от глаголов несовершенного вида с помощью суффикса **-јќи**: *чиѝајќи, носејќи, ѝејејќи, зборувајќи*.

Тематическая гласная у деепричастий от глаголов а-класса будет **а**, от глаголов и- и е-классов будет **е**.

Деепричастие означает действие, одновременное действию сказуемого. Определяет действие. *Чиѝајќи ѝој засѝа. Тој сѝијејќи возеше. Ќе ѝе најдам мижјејќи.*

ENG

Verbal adverbs are formed by imperfective verbs with the suffix **-јќи**: *чиѝајќи, носејќи, ѝејејќи, зборувајќи*. The stem vowel **а** is for the a-group verbs, and **е** for the e-group and и-group verbs. The verbal adverb describes an action that is taking place at the same time as the action of the personal form verb. It modifies the action. *Чиѝајќи ѝој засѝа. Тој сѝијејќи возеше. Ќе ѝе најдам мижјејќи.*

Примери

Да ги прочитаме примерите

До дома можам да стигнам мижјејќи.
 Заспиваше читајќи весник.
 Секогаш читам лежејќи.
 Пишувајќи брзо, направив грешки.
 Го удрив несакајќи.
 Патувајќи така видов многу земји и градови.
 Брзајќи заборавив да му се јавам.

Се вратив, сакајќи да го поздравам.
Одеше, не гледајќи ни лево ни десно.
Трчајќи се врати кај мене.

Во кои реченици глаголскиот прилог може да се замени со глаголска именка или со друга глаголска форма? Напишете ги.

ГЛАГОЛСКА ИМЕНКА

МАК

Глаголската именка се образува од несвршени глаголи со наставката **-ње**. Со неа се именува процес на дејство, без укажување на неговиот вршител.

Оваа наставка се додава на основниот вокал **а** кај глаголите од а-групата. Кај глаголите од и-групата и од е-групата се додава на основниот вокал **е**: викање, трчање, капење, учење, свирење, пеење. Определен број глаголи (главно апстрактни) од свршен вид глаголска именка образуваат на **-ние**: образование, издание, решение, образложение.

Глаголската именка именува процес на дејство.

Таа може да заменува многу други глаголски форми:

На факултетот треба многу учење. (=На факултетот треба многу да се учи). Не е лесно учењето. (=Не е лесно да се учи). Пливањето е најдобар спорт. Со јадење и со пиење не се слабее. (=Ако јадеш и ако пиеш, нема да ослабеш). Јадењето е вкусно. Си замина со смеене. (=Си замина смејќи се). Со трчање сигна дома. (=Трчајќи сигна дома). Мајстор е за правене салати.

РУС

Отглагольное существительное с суффиксом **-ње**, образуемое от глаголов несовершенного вида, называет процесс действия. Тематические гласные у отглагольного существительного от глаголов –а-класса – **а**, от глаголов и– и е-классов – **е**. От некоторых глаголов (чаще совершенного вида), отглагольное существительное образуется с помощью суффикса **-ние**: образование, издание, решение, образложение.

Отглагольное существительное обычно употребляется вместо других глагольных форм при названии действия:

На факултетот треба многу учење. (=На факултетот треба многу да се учи). Не е лесно учењето. (=Не е лесно да се учи). Пливањето е најдобар спорт. Со јадење и со пиење не се слабее. (=Ако јадеш и ако пиеш, нема да ослабеш). Јадењето е вкусно. Си замина со смеене. (=Си замина смејќи се). Со трчање сигна дома. (=Трчајќи сигна дома). Мајстор е за правене салати.

ENG

Verbal nouns are formed by imperfective verbs with the suffix **-ње**. It names the action without referring to the agent. This suffix attaches to the **a** stem vowel

РУС

Причастия образуются при помощи суффиксов **-н, -на, -но, -ни; -т, -та, -то, -ти**. Тематические гласные – **а, е**: (*сака-сакан, сече-сечен, седне-седнаӣ, брои-броен, држи-држан*). Причастия от глаголов с основой, – **н–(-њ)**, образуются с помощью суффикса **-т** (*їадне-їаднаӣ, бања-бањаӣ, скокне-скокнаӣ*).

В составе сложных глагольных сказуемых с **сум и има/нема** причастие имеет значение глагола: *Поканеӣ сум на свадба. Бев наг̀раден со книџа. Немам сїшено две ноќи.*

В македонском языке причастие образуется и от непереходных глаголов: *Рано сум сїанаӣ. Тој е мно̀гу шеїан.*

ENG

Verbal adjectives have these endings: **-н, -на, -но, -ни; -т, -та, -то, -ти**. The stem vowels are **a** and **e**. These endings are attached to the stem vowel **a** on the a-group verbs, and **e** or **a** on the e-group and и-group verbs (*сака-сакан, сече-сечен, седне-седнаӣ, брои-броен, држи-држан*). If the stem before the vowel ends on **н–(-њ)**, the ending **–т** is added (*їадне-їаднаӣ, бања-бањаӣ, скокне-скокнаӣ*).

Verbal adjectives have verbal meaning in the constructions with the auxiliaries **сум** and **има/нема**: *Поканеӣ сум на свадба. Бев наг̀раден со книџа. Немам сїшено две ноќи.*

In Macedonian the verbal adjectives can also be formed by intransitive verbs: *Рано сум сїанаӣ. Тој е мно̀гу шеїан.*

Примери

Да ги прочитаме речениците и да ги објасниме глаголските придавки

Кога се вратив тој беше станат од кревет.
 Купената стока не се враќа.
 Вчера тој веќе беше стигнат на море.
 Сите бевме изморени од патувањето.
 Таа е секогаш добро расположена.
 Тука имам купувано книги.
 Ретко сме одморени и наспани.
 Благодарам, најаден сум до гуша.
 Сè е купено во иста продавница.
 Книгата му е ветена на Марко.

Разговор пред вработување
 – Дали донесовте потврда за Вашето психо-физичко здравје?
 – За жал, не. Ми ја украдоа марсовци по пат.

15 ПЕТНАЕСЕТТА ЛЕКЦИЈА

Секојдневни зборови и изрази

Лексичко-драматички материјал

Какво е времето?

време	бура	ветер
сонце	молња	роси
зраци	гром	жешко
облаци	снег	влажно
убаво	дожд	чадор
лошо	вее	врне
сончево	паѓа	дува
облачно	грми	студи
ветровито	светка	ладно
променливо	свежо	
невреме	топло	

Марија: - Дечки, гледајте какви облаци. Слушате, веќе грми. Ќе заврне.

Марко: - Тоа е далеку. И ветер има. Може да ги растера облаците.

Марија: - Не надевај се. Брзо, собирајте ги работите и да бегаме под стреа.

Јордан: - Колку силно врне! Ајде да си одиме дома!

Марко: - Седете тука и гледајте. Колку убаво врне! Сакам вакво време.

Марија: - Ништо убаво не гледам. Станувај да одиме!

Јордан: - И не е пријатно. Застуде.

Марија: - Јас се нажив целата. Марко, покриј ме со крпата! Нека помине дождот па ќе си одиме.

- Марко: – Да почекаме, можеби ќе огрее пак сонцето.
 Марија: – Не верувам. Гледај колку се смрачи.
 Јордан: – Јас веќе не можам. Вие седете, јас си одам.
 Марко: – Почекај, Јордан! Ајде да влеземе во ресторано. За половина час ако не се поправи времето, ќе си одиме. Важи?
 Јордан: – Добро, нека биде така.
 Марија: – Јордан, кое годишно време најмногу го сакаш?
 Јордан: – Секое годишно време си има своја убавина, но јас најмногу го сакам летото. Воопшто, сакам топлина и сонце. А ти?
 Марија: – Јас најмногу ја сакам пролетта. Сè цути, сè е зелено и не е толку топло.
 Марко: – Гледајте, пак изгреа сонцето! Колку е пријатно! Немојте да чекате, излегувајте надвор!

МАК

ЗАПОВЕДЕН НАЧИН

Со формите на заповедниот начин (императивот) се искажува заповед, желба или молба да се изврши некое дејство. Императивни форми има само за второ лице еднина и за второ лице множина.

Формите на заповеден начин кај глаголите од и– и е-групата што завршуваат на консонант се образуваат со наставките **-и**, **-ете**, а глаголите со основа на самогласка добиваат наставка **-ј**, **-јте** (глаголите од а-групата и дел од глаголите од другите две групи).

Заповедно значење за трето лице еднина и множина се изразува аналитички со партикулите **да** и **нека** и формите за сегашно време: *да чииа*, *нека чииа*, *да чииааи*, *нека чииааи*. За прво лице множина се употребува партикулата **да** и сегашно време: *Да чииаме!* *Да одиме!*

Во императив се употребуваат глаголи и од свршен и од несвршен вид: *куи!*, *куиете!*, *кујувај!*, *кујувајте!* За поблаго и пољубезно обраќање се употребува императивот од свршени глаголи.

Повратната морфема и кратките заменски форми стојат по императивната форма и со неа прават акцентска целина: *Кáжи ми!* *Кажéте ми!* *Кúйте!* *Кујéте ја книџаи!* *Рáскажи!* *Раска́жи ми!* *Раскажéте ми!*

Одречните форми на императивот најчесто се образуваат од несвршени глаголи со негацијата **не**: *Не ирчај!* *Не зборувај!* *Не мисли!*, или со формите **немој/немојте** + **да** + **презент**: *Немој да илачеш!* *Немојте да кажувате!*

РУС

ПОВЕЛИТЕЛНОЕ НАКЛОНЕНИЕ

Формами императива изразува побуждение к действию. Формы императива имеются только для 2-го лица единственного и множественного числа.

Словоформы повелительного наклонения образуются с помощью флексий **-и, -ете** от глаголов и- и е-классов с основой на согласную и флексий **-ј, -јте** от глаголов с основой на гласную (все глаголы а-класса, часть глаголов и- и е-классов).

Побуждение к действию в третьем лице единственного и множественного числа выражается аналитически, с помощью частиц **да** или **нека** + презенс: *да чийѝа, нека чийѝа, да чийѝааѝѝ, нека чийѝааѝѝ*. В первом лице множественного числа используется частица **да**: *Да чийѝаме! Да одиме!*

В императиве возможно употребление глаголов обоих видов. *куѝи!, куѝеѝе!, куѝувај!, куѝувајѝе!* Более вежливое побуждение к действию выражает императив от глаголов совершенного вида.

Возвратная морфема и краткие личные местоимения стоят после словоформы императива, составляя с ней одну акцентную группу: *Кáжи_ми! Кажéѝе_ми! Кúѝеѝе! Куѝéѝе_ја книѝаѝа! Рáскажи! Раскáжи_ми! Раскажéѝе_ми!*

Отрицательные формы императива образуются чаще от глаголов несовершенного вида с помощью отрицания **не**: *Не ѝрчај! Не зборувај! Не мисли!* Или с помощью формы **немој/немојте + да + презенс**: *Немој да ѝлачеш! Немојѝе да кажуваѝе!*

ENG

THE IMPERATIVE FORM

The imperative forms present a command, a wish or a request for performing some action. There are imperative forms only for second person singular and plural.

The formation of the imperative for the *и*-stem and *е*-stem verb groups is accomplished with the ending **-и, -ете**, and for those that end on a vowel, it is with the ending **-ј, -јте** (*а*-stem verbs and a part of the other two groups).

The meaning of a command have analytical constructions with the particles **да** and **нека** and the present tense forms for the third person singular and plural: *да чийѝа, нека чийѝа, да чийѝааѝѝ, нека чийѝааѝѝ*, and the particle **да** and the present tense form for the first person plural *Да чийѝаме! Да одиме!*

Imperatives can be made from verbs of either perfective or imperfective aspect: *куѝи!, куѝеѝе!, куѝувај!, куѝувајѝе!* The perfective imperative is used for a milder and more polite command.

The reflexive morpheme and the short forms of the pronouns occur after the imperative and together they make an accentual unit: *Кáжи_ми! Кажéѝе_ми! Кúѝеѝе! Куѝéѝе_ја книѝаѝа! Рáскажи! Раскáжи_ми! Раскажéѝе_ми!*

Negative imperatives are most commonly formed by imperfective verbs with the negation **не**: *Не ѝрчај! Не зборувај! Не мисли!*, or by the forms **немој/немојте + да + презент**: *Немој да ѝлачеш! Немојѝе да кажуваѝе!*

Заповеден начин

a-ḡruīa

чита

читај

читајте

u-ḡruīa

седи

седи

седете

брои

број

бројте

e-ḡruīa

каже

кажи

кажете

даде

дај

дајте

Вежби

Ставете ги глаголите во императив

Модел: **Ве молам, _____ (отвори) ги книгите.**
Ве молам отворете ги книгите.

Ве молам, _____ (прочита) уште еднаш.

Те молам _____ (земе) го сунѓерот и _____ (избрише) ја таблата.

Ана, _____ (почека) малку да купам овошје.

Нека го _____ (отвори) некој прозорецот.

Ајде да ги _____ (израдува) пријателите.

Лука, _____ (биде) љубезен, _____ (донесе) ми една лажица.

Не _____ (плива) толку далеку, ќе се удавиш.

Ти немој да _____ (шета) навечер, страшно е.

Јордан, _____ (земе) ја книгата и _____ (дојде) кај мене.

_____ (оди), _____ (облече се), немате многу време.

– Докторе, ме боли главата.
 – Еве Ви рецепт. Испијте вечер едно апче, а сабајле, ако се разбудите, испијте уште две.

Поговорка

Првин скокни, па кажи – оп!

16 ШЕСНАЕСЕТТА ЛЕКЦИЈА

Разговор

Си шетал ли, Марко?

- Марко: – Јас сум бил повеќепати во Македонија, но убаво како годинава никогаш не сум поминал.
- Ана: – А си бил ли во други држави?
- Марко: – Се разбира, сум шетал и по други држави. Минатата година бев во Италија. Беше сè убаво, само што немав друштво како овде.
- Ана: – Јас не сум била никаде во странство. Првпат излегувам. А би сакала многу да патувам.
- Марко: – Јордан ми кажа дека си имала голема желба да ја посетиш Индија.
- Ана: – Да, навистина имам таква желба. А ти си имал некаква посебна желба?
- Марко: – О, да. Отсекогаш сум мечтаел да го видам Охридското Езеро. И желбата ми се остварува по третпат.
- Ана: – Јас уште како мала сум се радувала кога сме патувале. Мајка ми често ме шетала по многу градови во нашата земја. Јас малку се сеќавам на тоа.
- Марко: – Интересно, ти од малечка си била по шетањето.
- Ана: – А каков си бил ти како мал?
- Марко: – Па, моите ми раскажуваа дека сум бил мирно дете и дека не сум сакал да се дела од мајка ми. А мајка ми тогаш не патувала многу.

МИНАТИ НЕОПРЕДЕЛЕНИ ВРЕМИЊА

Минато неопределено несвршено време

а-џруја

сака

сум сакал

си сакал

– сакал

е-џруја

пее

сум пеел

си пеел

– пеел

и-џруја

седи

сум седел

си седел

– седел

сме сакале
сте сакале
– сакале

сме пееле
сте пееле
– пееле

сме седеле
сте седеле
– седеле

Минато неопределено свршено време

а-група

е-група

и-група

посака

испее

седне

сум посакал

сум испеал

сум седнал

си посакал

си испеал

си седнал

– посакал

– испеал

– седнал

сме посакале

сме испеале

сме седнале

сте посакале

сте испеале

сте седнале

– посакале

– испеале

– седнале

МАК

Минатото неопределено несвршено време се образува со помошниот глагол сум во сегашно време и глаголската л-форма од несвршен вид.

Минатото неопределено свршено време се образува со помошниот глагол сум во сегашно време и глаголската л-форма од свршен вид.

Во третото лице еднина и множина кај неопределеното време помошниот глагол сум не се употребува. Глаголската л-форма во еднина има три рода: **-л, -ла, -ло** и во множина за сите три рода има наставка **-ле**.

Минатото неопределено време служи за искажување дејство што се случило воопшто во минатото. Дејството не се поврзува со некој определен момент.

Споредете:

1. Кога нема никаква претходна информација, прашуваме: **Сѐ биле некогаш во Скопје?** – Не сум бил некогаш, но сум чиил многу за Скопје. **Си го гледал филмој „Прашина“ од Милчо Манчевски?** – Да, сум го гледал или Да, го гледав пред неколку години.
2. Кога имаме претходна информација прашуваме: **Бевте вчера во Скопје?** (Семинарој организираше патување). – Да, бев. **Го гледаше филмој „Прашина“?** (Синока го даваа на телевизија).

Минатото неопределено време се употребува кога говорителот не предава своја сопствена информација за дејството, туку прераскажува туѓа или искажува сопствени претпоставки и заклучоци, или, пак, кога говорителот самиот констатира неочекуван факт. Овие форми се нарекуваат прекажани, аудитивни, ренаративни, адмиративни и така натаму. *Си живееле двајца браќа. Едниот бил богај, а другиот –*

сиромав. Пред два века немало комјџуџери. Друџарка ми рече дека на концерџиоџи имало мноџу џублика. Во оваа куќа се родиле браќаџиа Миладиновци. Во сон сум зборуваџ. Го нема Лука. Веројаџно се усџал. Ги видов заедно. Преџџосџавуваџ дека се смирилџ. Ти си бил мноџу вреден?! Ти си научил?! Ти си бил невосџџџан?!

РУС

Форма перфекта образуется с помощью презенса вспомогательного глагола сум и глагола л-формы несовершенного или совершенного вида. В 3-ем лице единственного и множественного числа вспомогательный глагол опускается.

Этими формами выражается действие, происходящее или происшедшее вообще в прошлом, без указания на конкретный момент совершения действия.

Сравните:

1. Когда нет никакой предварительной информации, спрашиваем: **Сџе биле некоџаш во Скоџје?** – Не сум бил некоџаш, но сум чџџал мноџу за Скоџје. **Си џо џледал филмоџ „Прашина“ од Милчо Манчевски?** – Да, сум џо џледал или Да, џо џледав џред неколку џодини.
2. Когда есть информация спрашиваем: **Бевџе вчера во Скоџје?** (Семинароџи орџанизираше џаџџување). – Да, бев. **Го џледаше филмоџ „Прашина“?** (Синоќа џо даваа на џелевизија).

Эти формы употребляются, когда говорящий передает информацию, полученную им из косвенных источников (пересказ) или же на основании собственных предположений, догадок, умозаключений, а также, когда говорящий сам устанавливает неожиданный для него факт (адмиратив): *Си живееле дваџа браќа. Едниоџи бил боџаџи, а друџиоџи – сиромав. Пред два века немало комјџуџери. Друџарка ми рече дека на концерџиоџи имало мноџу џублика. Во оваа куќа се родиле браќаџиа Миладиновци. Во сон сум зборуваџ. Го нема Лука. Веројаџно се усџал. Ги видов заедно. Преџџосџавуваџ дека се смирилџ. Ти си бил мноџу вреден?! Ти си научил?! Ти си бил невосџџџан?!*

ENG

The past indefinite imperfective tense is formed by the auxiliary сум in present tense and the imperfective aspect verbal л-form.

The past indefinite perfective tense is formed by the auxiliary сум in present tense and the perfective aspect verbal л-form.

The third person singular and plural forms of the past indefinite tense are not formed together with the auxiliary сум. The verbal л-form has three gender forms: -л, -ла, -ло and one plural form -ле.

The past indefinite tense refers to an action that happened in the past in general. The action is not connected to some definite moment.

Compare:

1. When there is no previous information, we ask: **Сѝе биле некогаш во Скопје?** – *Не сум бил некогаш, но сум чииал многу за Скопје. Си го гледал филмот „Прашина“ од Милчо Манчевски?* – *Да, сум го гледал от Да, го гледав пред неколку години.*
2. When we have some previous information we ask: **Бевше вчера во Скопје?** (*Семинарот организираше патување*). – *Да, бев. Го гледаше филмот „Прашина“?* (*Синока го даваа на телевизija*).

The past indefinite tense is used when the speaker does not provide his own information about the event, but reports someone else's information or tells his own suppositions and conclusions, or when the speaker gives statements about some unexpected fact. These forms are called re-narrated, non-confirmative, admiring, etc.

Си живееле двајца браќа. Едниот бил богат, а другиот – сиромав. Пред два века немало комјунтери. Другарка ми рече дека на концертиот имало многу публика. Во оваа куќа се родиле браќата Миладиновци. Во сон сум зборувал; Го нема Лука. Веројатно се усил. Ги видов заедно. Прејоспивувам дека се смириле; Ти си бил многу вреден?! Ти си научил?! Ти си бил невоспитан?!

Прочитајте ги речениците

Вчера го сретнав Марко. Вели убаво си поминал на одмор.
 Си ја купила сликата што ја гледавме во петокот. Ми кажа Ана.
 Си пловел ли некогаш со брод?
 Сум пловел повеќе од петпати.
 Си се капел вчера цел ден во езерото.
 Марија ја прочитала книгата и ја вратила.
 Вчера не си била дома, те барала Ана.
 Многу вредна си била ти! Не сум знаел.
 Ти си бил никаков! Јас те мислев добар.
 Ти си го украде тоа! Само ти имаше клуч.
 Тој ја скршил чашата.
 Вчера во ресторанот сум пеел, сум играл. На ништо не се сеќавам.
 Не сум работел добро, вели шефот.

Двајца крадци по долг напор успеале да го обидат шефот. Го испразниле и изморени се вратиле дома.

– Треба да изброиме колку сме украде – рекол едниот.

– Остави сега, рекол другиот. Многу сум уморен. Утре ќе прочитаме во весниците.

Вежби

Ставете ги глаголите во соодветната форма на минато неопределено време

Модел: Добив информација дека вие _____ (победи).
Добив информација дека **сте победиле**.

Ана веројатно си _____ (замине) рано.

Марко ми рече дека колегата се _____ (врати) брзо.

Тој никогаш не _____ (станува) пред десет.

Во сон јас сум _____ (зборува), вели мојата девојка.

Воопшто, ми се _____ (случува) да задоцнам, но многу ретко.

Ти _____ (раскажува) некогаш Ана за моите авантури?

Марија, дознав дека порано си го _____ (сака) Јордан.

Како мала многу сум _____ (сака) да пеам.

Замисли, Ана _____ (научи) да вози! Така ми рекоа.

Таа вели дека ја _____ (купи) блузата за двесте денари.

Се лути, не сум му _____ (пишува)! А зошто да му пишувам!?

Учителот го прашува ученикот:

– Кога умрел Александар Македонски?

– Умрел?! Јас дури не знам дека тој бил болен.

Народна песна

Славеј пее во градина
Наутрина во недела,
Девојка му говореше:
„Ој ти, славеј, мило братче!
Ајде да се натпеваме,
Ако мене ти натпееш,
Ќе ти дадам градината,
Градината со цвеќето.
Ако тебе јас натпеам,
ќе ми дадеш ливадата,

Ливадата со тревата“.
Моме славеј натпеало
И му зело ливадата,
Ливадата со тревата.

Прочитајте го текстот и најдете ги глаголските форми што ги знаете

Главниот град на Македонија - Скопје

Археолошките ископувања на скопското Кале и во населбата Маџари зборуваат дека овој скопски простор бил населен уште од праисторијата, во периодот меѓу доцниот неолит и раната бронза. Скопје имало повеќе имиња: Скупи, Скопље, Искуб, Скопије. Во својата долга историја Скопје преживува и катастрофи и расцути. Со доаѓањето на Римјаните, во средината на II век, почнува расцутот на градот, кога тој се развива во голем стопански културен и верски центар со сопствена епископија. Во почетокот на VI век развојот го запира катастрофален земјотрес кој до темел го разурнува. По оваа катастрофа Скупи веќе не се споменува. Скопската котлина добила еден нов градски центар во Јустинијаново време. Траги од ова време има само на тврдината Кале. Со

доаѓањето на Словените Скупи го добива името Скопје. Во следните три века нема пишани траги за судбината на градот. Крајот на првиот милениум бил во знакот на првата македонска држава со Цар Самоил (976-1014). Во ова време била формирана и Охридската архиепископија која ќе одигра важна улога во зачувувањето на самобитноста на македонскиот народ. Понатаму Скопје ги менува своите владетели: Норманите, Србите, Бугарите, Византијците пак Србите... Во XIV век станува престолнина на моќната српска држава на цар Душан. Тогаш градот добива исклучителна важност и воспоставува трговски врски со Дубровник, Венеција и со други градови. Во XIV век Скопје потпаѓа под петвековна османлиска власт. Според патеписците, во овој период Скопје бил вториот најголем и најбогат град во Европска Турција. Во XVII век австрискиот генерал Пиколомини, сакајќи да ја уништи оваа значајна турска тврдина, решил да го запали Скопје. Тоа го направил и поради колерата која беснеела во градот. Од планината Водно тој го набљудува пожарот: „... Жалам за куќите какви што не сум видел во оваа војна. Џамиите се од најубав мермер и порфир, украсени со илјадници светилки, на кои човек би им посветил еднакво внимание и во Рим; жалам и за убавите старини, градини и места за забава...“. По овој пожар градот долго не можел да го поврати својот сјај, сè до половината на XIX век. По заминувањето на османлиите (1912) во него останале Србите, а Букурешкиот мир во 1913 г. си поиграл со судбината на македонскиот народ. Македонија беше разделена помеѓу Србија, Грција, Бугарија и Албанија. Скопје понатаму ја дели судбината на Македонија.

Во книжарница

– Ве молам, можете ли да ми препорачате некоја разбирлива, актуелна и корисна книга?

– Од овој жанр денес добивме нов „Возен ред“ во убави корици.

17 СЕДУМНАЕСЕТТА ЛЕКЦИЈА

Камениот мост во Скопје

Во Центарот на градот се наоѓа еден од најголемите споменици на минатото – *Камениот мост*. Оваа величествена камена градба од XV век опстојала до денес. *Камениот мост* е симбол на Скопје. Тој е втиснат и на неговиот градски грб. Денес претставува пешачка патека и важен патоказ при прошетките низ градот. По *Камениот мост* погледот ни го привлекува *Дауи-џашиновиот амам* (XV век) – монументално дело на турската профана архитектура. Служел како јавна бања. Неговиот покрив е направен од триесет асиметрично поредени куполи, низ кои добива осветлување. Денес тој е уметничка галерија која располага со богат фонд слики и скапоцени икони од XV и XVI век. При прошетките прво што паѓа во очи е тврдината *Кале*. Тврдината *Кале* со својата местоположба доминира над градот. На овој локалитет постоеле првите населби од крајот на IV век пред нашата ера. Тоа веројатно било и центарот на градот. Сите патеписци даваат подетални описи на оваа тврдина, особено Евлија Челебија (XVII в). Тврдината била воено упориште и воен логор низ сите векови. Сега таа претставува шеталиште и отворена сцена за различни културни манифестации.

Ситарајџа чаршија го победи и последниот катастрофален земјотрес од 1963 година. И таа со своите стари градби остана да сведочи за вековите што минале низ неа. Таму е *Безистеинот*, не само трговски центар на градот, туку и привлечно место за оние кои сакаат да другаруваат со минатото. Старата

скопска чаршија е посебно атрактивен амбиент со нејзините плоштатчиња, анови, сокаци. Таму е и културно-историскиот споменик *Куриумли-ан*, некогаш преноќиште за трговците од Дубровник, денес Лапидариум. Исламската архитектура оставила уште неколку важни споменици, како што се *Сули-ан*, *Чифџие-амам* и др. Погоре, во близина на тврдината *Кале*, се наоѓаат уште два значајни споменика: црквата *Свети Спас* и *Мусџафа-џашинаџа џамија*. Црквата Свети Спас е една од најзначајните цркви во градот (XVIII век). Во неа има раскошен иконостас од резбано ореово дрво. Ова ремек-дело на македонското копаничарство е работено 5 години во почетокот на XIX век. Целиот иконостас како и владичкиот престол се единствено уметничко остварување. Сличен иконостас, со поголеми димензии, има во црквата на манастирот *Јован Биџорски* во Западна Македонија. *Мусџафа-џашинаџа џамија* (XV век) го привлекува вниманието со својата монументалност и убавина. Сакралниот комплекс го придружува шадрван кој е сместен пред влезот на џамијата.

Секојдневни зборови и изрази

Лексичко-џрамаџички маџеријал

На гости

пиперка	прсти да излижеш	жеден
патлиџан/домат	на здравје	сит
краставица	еколошко	најаден
пинџур	чисто	леб
таратур	пече	цвеќе
шопска салата	пржи	пита
зелка	огладне	баница
домашно	седне	на гости
вкусно	гладен	

Јордан: – Дobar ден, Марко! Дobar ден, Ана! Ова е за Вас.

Ана: – Здраво, Јордан! Благодарам за цвеќето. Прекрасно е. Повелете, влезете. Веројатно си гладен. Јас испеков пита.

Јордан: – Да, огладнев. Многу шетавам. Сè сакам да видам.

Ана: – Гледаш? Повели на маса. Јордан, чувствувај се како дома.

Јордан: – Благодарам, ќе седнам.

Ана: – Земи шопска салата или таратур. Сè е еколошки чисто. Од нашата бавча е.

Јордан: – Благодарам, многу е вкусна салатата. А баницата е фантастична.

- Марија: – Мајка ми е голем мајстор за пита. И често ни прави.
 Јордан: – Многу е добра! Чекајте, мислам дека се вели „прсти да излизеш“, толку е вкусно, да?
 Марко: – Да, точно. Браво, Јордан, какви изрази знаеш!?
 Ана: – На здравје! Мило ми е што ти се допаѓа. Супа ќе јадеш, нели? Од свеж зеленчук е. Сакав да направам и пинџур, но не стасав. Наредниот пат.
 Јордан: – Многу е вкусно. Вака одамна не сум јадел. О, шопска салатата! Морам да пробам. Сум јадел само во ресторан.
 Ана: – На здравје! Се радувам кога гостите јадат со апетит.
 Марија: – Само не брзај! Има уште главно јадење и десерт.
 Марко: – Ние со тебе, Јордан, добро работиме. Знаеш, порано, кога газдата избирал работници (аргати), ги избирал според тоа како јадат. Ќе седнел неколку луѓе и ќе им дадел да јадат. Кој јадел побрзо, него го земал на работа. А оној кој само чепкал со виљушката, не го земал. Значи, ако некој лошо јаде, и лошо ќе работи.
 Јордан: – Дobar обичај. Може и денес да се применува. А јас веќе се прејадов.
 Ана: – Мора да пробаш! Јас специјално за тебе правев турли-тава.
 Марко: – Јордан, какво вино ќе пиеме со главното јадење?
 Јордан: – Па, не знам. Црвено, мислам.
 Марко: – Имаме *T'za* за јуџ и *Александрија*.
 Јордан: – Нека биде *T'za* за јуџ.
 Марија: – За десерт имаме палачинки со мед и со ореви. Јас ги правев.
 Јордан: – Обожавам палачинки! И уште ако си ги правела ти!
 Ана: – Исеков и лубеница и диња. Има и праски.
 Марко: – На здравје! Пак да дојдеш кај нас додека си тука.
 Јордан: – Благодарам за прекрасниот ручек. Ако имам време, пак ќе дојдам.

Одговорете на прашањата

- Каде отишол на гости Јордан?
 Што ѝ однел на Ана?
 Како го пречекале родителите на Марија?
 Што му дале да јаде?
 Зошто Ана не направила пинџур?
 Како јадел Јордан?
 Што значи изразот „прсти да лизеш“?
 За каков обичај му раскажувал Марко?
 Може ли и денес да се применува ваков обичај?
 Што мислите вие за тоа?

Рецепти за гошбење

Турли-шаба

Потребни продукти:

1 килограм мешано месо
(јагнешко, телешко, свинско),
300 грама боранија,
10 бамји,
1 модар патлиџан,
1 тиквичка,
1 четвртина зелка,
5 зелени пиперки,
2 домата,
½ килограм компири,
300 грама моркови,
китка магдонос,
растително масло,
сол,
црн пипер

Начин на приготвување

Зеленчукот се мие, се чисти, се сече на парчиња и се става во тава. Се посолува по вкус и се меша. Месото се мие, се сече на парчиња, се посолува и се реди врз зеленчукот. Се наросува со црн пипер, се прелива со масло и се става во рерна. Се пече два-три часа на температура од 200 степени.

Пинџур

Потребни се:

1 килограм зелени пиперки,
1 килограм патлиџани
1 модар патлиџан
5 чешниња лук,
китка магдонос,
растително масло,
сол

Начин на приготвување

Пиперките, патлицаните и модриот патлицан ги миеме, ги бришеме и ги ставаме во рерна да се печат. Печените пиперки и модриот патлицан ги ставаме во затворен сад да постојат. Така полесно се лупат. Чешнињата лук ги чистиме, ги сечкаме ситно и со сол ги толчиме во дрвена или керамичка длабока чинија. Лупените пиперки ги толчиме заедно со лукот. Потоа, во истата чинија, го толчиме модриот патлицан. На крај ги толчиме и патлицаните. Го додаваме и ситно исечканиот магнонос. Го преливаме со масло и го посолуваме по вкус. Го мешаеме добро и го служиме во длабоки чиничиња.

Домашна работа

Кое е вашето национално јадење? Напишете како се приготвува.

Игра

На буква, на буква ...

- Марија: – Јордан, дојди на балкон да поседиме.
 Петре: – Јас предлагам да играме *На буква, на буква...*
 Јордан: – А како се игра тоа?
 Петре: – Јас кажувам збор кој почнува на некоја буква. Ти треба да кажеш друг збор што почнува на истата буква.
 Јордан: – Разбрав. Може да играме!
 Петре: – Кажи еден збор.
 Јордан: – Еве, на „п“ пита.
 Петре: – Јас велам пат.
 Марија: – Добро почна. Во македонскиот јазик има многу зборови што почнуваат на буквата п.
 Јордан: – Треба да бидат само именки или може и други видови зборови?
 Ана: – Обично играме само со именки, но може и по договор, со други зборови.
 Јордан: – Пошта. Сега си ти на ред.
 Петре: – Палто. Ајде побрзо, Јордан!
 Јордан: – Колку време може да се размислува?
 Ана: – И тоа е по договор. Доста игравте. Влезете да јадеме лубеница.
 Петре: – Зошто нè прекинуваш!? Ти не сфати? Јас нарочно сакав оваа игра да ја играме. Јордан треба да учи нови зборови, а вака е поинтересно и полесно.
 Јордан: – Фала ти! И јас мислам дека е добра игра за вежбање.

Вежби

- Играјте на буква со вашите колеги. Почнете со **a**.
- Кажете 5 збора што почнуваат на **к**.
- Кажете 10 збора на буквата **ѿ**.
- Напишете 10 збора на **с**.

Жената:

- Излезе вчера на пет минути по цигари и – кога се враќаш? Сега е три часот наутро. Не се ни јави, доаѓаш весел... Не знам што да кажам, немам зборови.
- Фала богу!

БРОЕВИ

Броеви

0 – нула	11 – единаесет	60 – шеесет
1 – еден	12 – дванаесет	70 – седумдесет
1 – една	13 – тринаесет	80 – осумдест
1 – едно	14 – четиринаесет	90 – деведесет
2 – два	15 – петнаесет	100 – сто
2 – две	16 – шеснаесет	111 – сто и единаесет
3 – три	17 – седумнаесет	133 – сто триесет и три
4 – четири	18 – осумнаесет	200 – двесте
5 – пет	19 – деветнаесет	300 – триста
6 – шест	20 – дваесет	400 – четиристотини
7 – седум	21 – дваесет и еден (една, едно)	500 – петстотини
8 – осум	22 – дваесет и два (две)	900 – деветстотини
9 – девет	30 – триесет	1000 – илјада
10 – десет	40 – четириесет	милион
	50 – педесет	милијарда

Определена бројност – означува количество што е точно избројано. Прости броеви се од еден до десет. Прости броеви се и нула, сто, илјада, милион, милијарда.

Бројот еден има форма за машки род – *еден молив*, форма за женски род – *една ѿејтрајќика* и форма за среден род – *едно ѿиво*. Зад

броевите што завршуваат на еден именката стои во еднина. *Дваесет и еден ден, Илјада сто ириесет и една книга, Дваесет и едно ѝенкало.*

Два е форма за машки род – два *молива* и две е форма за женски род и за среден род – две *ѝеѝраѝки*, две *ѝива*.

Еден, една, едно, едни се употребуваат како заменки што означуваат неопределеност. *Една жена и еден маж ѝрашуваа за ѝебе. Дојдоа едни луѓе.* (Некои).

Во составите број и именка од машки род – избројана множина: *два дена, шест ѝрада.*

Ако е именката определена со број тогаш тој се членува: *ѝеѝе денови, десетте моливи, шесте студиѝки.*

РУС

К числительным относятся слова, обозначающие количество лиц и предметов (количественные числительные) или их порядковый номер при счете (порядковые числительные).

Числительное еден имеет словоизменение как у прилагательного, согласуясь с существительным в роде и числе: *еден молив, една ѝеѝраѝка, едно ѝиво*. Количественные числительные, кроме один, выражают значение множественности и поэтому требуют от существительного, которое определяют, формы множественного числа, при этом существительные мужского рода выступают в форме счетного множественного числа: *два дена, шест ѝрада.*

Еден, една, едно, едни выступают в качестве местоимения, выражающего неопределенность: *Една жена и еден маж ѝрашуваа за ѝебе. Дојдоа едни луѓе.* (Некои).

Количественные числительные, выступая количественными определителями существительного, присоединяют членную морфему: *ѝеѝе денови, десетте моливи, шесте студиѝки.*

ENG

Definite number is a quantity that counts precise/exact number. Simple numerals are еден to десет, and also *нула, сто, илјада, милион, милијарда.*

The numeral one has masculine (*еден молив*), feminine – (*една ѝеѝраѝка*) and neuter (*едно ѝиво*) gender form. The noun is in singular after the numeral that ends on one: *Дваесет и еден ден, Илјада сто ириесет и една книга, Дваесет и едно ѝенкало.*

Two has a masculine form *два– два молива* and feminine/neuter form *две– две ѝеѝраѝки, две ѝива.*

Еден, една, едно, едни can be used as pronouns to mark the indefiniteness. *Една жена и еден маж ѝрашуваа за ѝебе. Дојдоа едни луѓе.* (Некои).

In the phrases with a numeral and a masculine noun there is a quantitative (counted) plural form: *два дена, шест ѝрада.*

If these phrases are definite the numerals take the definite article: *ѝеѝе денови, десетте моливи, шесте студиѝки.*

Редни броеви

МАК

Редните броеви (бројни придавки) имаат морфолошки својства на придавките: се менуваат по род и број и се членуваат: *п̄рва̄ӣа недела, п̄е̄ӣӣӣо̄ӣ ден*.

РУС

Порядковым числительным свойственны морфологические признаки прилагательных: Они изменяются по родам и числам и присоединяют членную морфему: *п̄рва̄ӣа недела, п̄е̄ӣӣӣо̄ӣ ден*.

ENG

The ordinal numerals (numeral adjectives) have morphological features as adjectives – they agree in gender and number with the noun and take definite article: *п̄рва̄ӣа недела, п̄е̄ӣӣӣо̄ӣ ден*.

Редни броеви

1 – прв, (-а, -о, -и)	14 – четиринаесетти	70 – седумдесетти
2 – втор (-а, -о, -и)	15 – петнаесетти	80 – осумдесетти
3 – трет (-а, -о, -и)	16 – шеснаесетти	90 – деведесетти
4 – четврти (-а,-о)	17 – седумнаесетти	100 – стоти
5 – петти	18 – осумнаесетти	111 – сто и единаесетти
6 – шести	19 – деветнаесетти	133 – сто триесет и трети
7 – седми	20 – дваесетти	200 – двестоти/двестотен
8 – осми	21 – дваесет и први	300 – тристоти/трисотен
9 – деветти	22 – дваесет и втори	400 – четиристоти/четиристотен
10 – десетти	30 – триесетти	500 – петстоти/петстотен
11 – единаесетти	40 – четириесетти	900 – деветстоти/деветстотен
12 – дванаесетти	50 – педесетти	1000 – илјадити/илјаден
13 – тринаесетти	60 – шеесетти	1000000 – милионити

Одредена бројнос̄ӣ за лица

МАК

За означување број на лица од машки пол се употребуваат посебни бројни форми – бројни именки: *два̄јца, п̄ро̄јца, четӣворица, п̄е̄ӣмина, шест̄мина, седум̄мина, осум̄мина, деве̄јмина*. Овие форми се употребуваат кога има лица од машки пол или група лица во која има барем едно лице од машки пол.

Се употребува како именка и самостојно.

До̄јдоа п̄ро̄јца. Два̄ с̄туден̄ӣа и две̄ с̄туден̄ӣки.

На час беа ѝејмина: Ана, Марко и ушѝе ѝри друѝи.

За двајца се употребува и обајцата, обата и обете (две) за женски род секогаш членувани.

РУС

Количественные числительные в македонском языке имеют особую личномужскую форму, употребляющуюся при обозначении количества лиц мужского пола или множества лиц в котором есть лицо мужского пола: *двајца, ѝројца, чејворица, ѝејмина, шесмина, седуммина, осуммина, девејмина*.

ENG

There are special numeral forms for designating male human beings that are called numeral nouns: *двајца, ѝројца, чејворица, ѝејмина, шесмина, седуммина, осуммина, девејмина*. These forms are used for male human beings and mixed gender groups where at least one person is a male. They can be used as nouns, independently.

Дојдоа ѝројца. Два сѝуденѝа и две сѝуденѝки.

На час беа ѝејмина: Ана, Марко и ушѝе ѝри друѝи.

There are other forms for *двајца* : *обајцата, обата* and *обете* (две, feminine) and these forms always take the definite article.

МАК

Приближна бројност се образува со поврзување на два последователни броја со цртичка: *два-ѝри, ѝеј-шесѝ, два-ѝриесѝ, седум-осумдесѝ, две-ѝри сѝоѝини* или со наставката **-ина**: *дваесѝина, сѝоѝина*.

РУС

При обозначении **приблизительного множества** соединяются два соседних по счету числительных: *два-ѝри, ѝеј-шесѝ, два-ѝриесѝ, седум-осумдесѝ, две-ѝри сѝоѝини* или с помощью суффикса **-ина**: *дваесѝина, сѝоѝина*.

ENG

Approximate numbers are formed by connecting two consecutive numerals with a hyphen: *два-ѝри, ѝеј-шесѝ, два-ѝриесѝ, седум-осумдесѝ, две-ѝри сѝоѝини* or by the suffix **-ина**: *дваесѝина, сѝоѝина*.

- Колку луѓе работат овде?
- Со шефот деветмина.
- А без шефот?
- А без шефот никој воопшто не работи.

- Во вагон-ресторан:
- Келнер! Кафето го чекам повеќе од сто километри!

Во психијатриска болница пациентите гледаат вести.
Еден од нив одвреме-навреме радосно вика:
– Добро е што сум овде!
– Едниот болничар му вели на другиот:
– Утре треба да му кажеме на докторот да го отпушти. Мислам дека е веќе здрав.

Колку е часот?

час
саат
Колку е часот?
минута

часовник
часовничар
точно време
работи точно

не работи
оди напред
оди назад
застана

Примери

Колку е часот?

12:00 Точно дванаесет
12:05 Дванаесет и пет.
11:50 Единаесет и педесет.
11:50 Десет до дванаесет.
8:30 Осум и пол.
8:30 Осум и триесет.
13:20 Тринаесет и дваесет.
13:20 Еден и дваесет.
01:20 Еден и дваесет ноќе

Собирање

(3 + 2) 3 и 2 се 5
(3 + 4) 3 плус 4 се 7

Вадење

(5 – 3) 5 минус 3 е 2
(10 – 5) 10 минус 5 е 5

Делење

(10 : 2) 10 делено на 2 е 5
(9 : 3) 9 делено на 3 е 3

Множење

(4 x 5) 4 по 5 се 20
(3 x 3) 3 по 3 е 9

18 ОСУМНАЕСЕТТА ЛЕКЦИЈА

Некои споменици во околинаџа на Скопје

По IX век Скопје живее мирен период со прогласувањето на Самоиловата држава (976). Тоа е период кога новата Преспанско-охридска патријаршија се развила и градела христијански храмови и манастири низ Македонија. Тие настануваат и во Скопје и во неговата околина. Се претпоставува дека многу од нив се уништени во војни, пожари итн. Со повторното доаѓање на Византијците ќе започне изградба на повеќе храмови. Најзначајна е црквата посветена на *Св. Паниелејмон во Нерези* (1164), еден од најретките средновековни споменици во нашата земја. Фреските на црквата *Св. Паниелејмон* заземаат значајно место не само во нашето средновековно сликарство, туку и воопшто во сликарството на тие векови. Напуштајќи ги канонските правила кои важеле во тоа време, уметникот не сликвал свети ликови според тогашните шаблони, туку прикажувал живи ликови. Зографите во Македонија први се обиделе во средновековниот живопис да го внесат чувството за нежност и да претстават некои манифестации: болка, длабока мајчинска љубов, драматични и потресни сцени „Оплакувањето на Христос“. Овие елементи можат да се најдат и во италијанскиот живопис, но дури во XIII и XIV век. Од периодот на XIV и XV век во околината на Скопје има уште десетина храмови.

Секојдневни зборови и изрази

Лексичко-џрамајички материјал

Колку чини ... ?

продавница	леб	одовде
продавач	кифла	еве ти
продавачка	земичка	таму
купувач	ѓеврек	ситно
производи	бурек	разгледница
избор	Ве молам	карта на ...
квалитет	повелете	кусур
цена	благодарам	сметка
каса	љубезен	ситница
касиер	безобразен	крупно
оддел	културен	книжарница
тезга	Колку чини?	
самопослуга	плати на каса	

Во продавница

Денес решив да се прошетам низ чаршија и да ги видам продавниците. Еве самопослуга! Ке влезам, баш ми требаат некои конкретни работи од тука. Да, сè што ми треба, има. Еве има избор на леб, има кифли, ѓевреци.

- Дајте ми, Ве молам, еден 'ржен леб и два ѓеврека. Колку треба?
- Триесет и пет денари.
- Повелете, наплатете!
- О, немате поситно?
- Немам, за жал.
- Ве молам, каде има млеко и млечни производи?
- Понатаму лево, ќе ги видите фрижидерите.
- Ве молам, млеко од литар, триста грама кашкавал и полкило крајо сирење.
- Четиристотини и десет денари. Имате десет денари?
- Да, повелете.

- Е, сега уште некоја салама, колбаси да купам.
- Дајте ми, Ве молам, од саламата со маслинки. Двесте грама. И едно пакување колбаси за на скара. Свежи се?
- Да, сè е свежо. Имате дата на производство и рок на траење.
- Благодарам. А да Ве прашам нешто: каде има овде книжарница или нешто слично.
- Што Ви треба?
- Па, на пример, карта на Македонија и некои книги за Охрид, за Скопје...
- Карта на Македонија може да има во продавницата до нас. Таму се продаваат сувенири, разгледници и разни ситници. Мислам дека има и карти. Прашајте. Ако не најдете, има книжарница на средината на улицава, спроти поштата.
- Благодарам за помошта.
- Ве молам, имате ли карти на Македонија?
- Да, имавме, но се потрошија. Ќе добиеме деновиве.
- Не, мене сега ми треба. Утре рано ќе патувам низ Македонија.
- Тогаш видете во книжарницата. Таму би требало да имаат.
- Ве молам, една карта на Македонија и овие две книги.
- Илјада и двесте денари. Земете го кусурот и сметката.
- Сега, купив што купив, да си одам во хотелот. Добри се продавниците. Не се лошо снабдени. И продавачите се љубезни. Или такви се погодија?

Чобечкиоџи жибџи

(легенда)

Кога господ го створил светот, човекот дошол кај него и му рекол: „Господи, ти ме направи човек! Кажи ми сега колку ќе живеам, како ќе живеам со што ќе се хранам и што ќе работам“. Господ му рекол: „Триесет години ќе живееш; ќе јадеш слободно сè што не ти го расипува здравјето, и работата ќе ти биде да господариш со сè во светот“. Човекот му рекол: „Е, господи! Благодарам за арниот живот што ме даруваш, ама годините ми се малку!“. Господ му рекол: „Оди таму, во кошето да седиш“.

Дошол и волот пред господ и го прашал: „Господи, ти ме створи животна на светот; кажи ми сега колку ќе живеам, како ќе живеам, што ќе работам и со што ќе се хранам?“ И господ му вели: „Ете, го гледаш тој човек што седи во кошето? Ќе ти биде стопанин. Работата ќе ти биде: ќе ораш и ќе теглиш кола, јадење ќе ти биде трева и слама, ќе живееш триесет години“. Волот му рекол: „О, господи! Таков лош живот! Сечи малку од годините!“ Човекот кога чул, му мавнал со раката на господ и

полека му рекол: „Земи од него, дај ми мене!“ Се насмевнал господ и рекол: „Штом сте благодарни и двата, земи дваесет години од волот“. И му дал дваесет години на човекот од воловскиот живот.

Дошло и кучето и му рекло на господ: „Господи, ти ме направи куче; кажи ми колку ќе живеам, што ќе работам и со што ќе хранам“? А господ му рекол: „Ете, го гледаш тој човек што седи во кошето? Ќе ти биде стопанин. Работата ќе ти биде да ја чуваш куќата на стопанот, овците и стоката; ќе ги јадеш корите и коските што ќе останат од софрата и ќе живееш триесет години“. Кучето му рекло: „О, господи, таков живот“! Сечи малку од годините!“ Човекот што седел во кошето, кога чул пак мавнал со раката на господ и полека му рекол: „Земи од него дај ми мене“! Господ пак се насмевнал и рекол: „Штом сте благодарни двајцата, земи дваесет години од кучето“. И така на човекот му станаа седумдесет години, а на кучето десет. Најпосле кај господ дошол и мајмуноот и му рекол: „Господи! Ти ме направи на светот мајмун: кажи ми колку ќе живеам, со што ќе се хранам и што ќе работам“? Господ и нему му вели: „Ете, го гледаш тој човек што седи во кошето? Ќе ти биде стопанин; ќе те храни со лешници, ореви и други плодови; ти ќе го насмеваш со играчките твои и ќе му ги смееш и лажеш децата; а ќе живееш триесет години“. Мајмуноот му рекол: „О, господи, таков лош живот? Сечи малку од годините“!

Човекот што седел во кошето, кога чул, пак му мавнал со раката на господ и му рекол: „Земи од него, дај ми мене“! Господ пак се насмевнал и му рекол: „Штом сте и двата благодарни, земи од него дваесет години“! И така човекот зел уште дваесет години, па му станале деведесет години.

И така човекот до триесет години живее човечки живот, слободно. Од триесет до педесет години – воловски живот: работи и се мачи за да храни жена и деца и сè прави да заработи пари. На педесет години ќе застане: ќе ги брои и ќе ги чува парите. Од педесет до седумдесет – живее кучешки живот – цел ден се кара со домашните, најпосле, од седумдесет до деведесет години живее мајмуноски живот. Сите во куќата си играат и се смеат со него – личи на мало дете или на мајмун.

19 ДЕВЕТНАЕСЕТТА ЛЕКЦИЈА

ПРЕДМИНАТО ВРЕМЕ (Плусквaмперфект)

Предминато време

еднина	множина
бев купил	бевме купиле
беше купил	бевте купиле
беше купил	беа купиле

МАК

Плусквaмперфектот е сложено глаголско време кое означува дејство што се случило пред друго дејство во минатото: *Кога бев првпат во Москва уште не бев научила руски. Ми дојдоа гостини, а бев се подготвила да излезам. Вчера ја срејнав Марија. Не бев ја видел со години.*

Се образува од помошниот глагол сум во минато определено време и глаголската л-форма од свршени или несвршени глаголи.

РУС

Плусквaмперфектом се изразува дејствие, случившееся пред другим дејствием во прошлом: *Кога бев првпат во Москва уште не бев научила руски. Ми дојдоа гости, а бев се подготовила да излезам. Вчера ја срејнав Марија, не бев ја видел со години.*

Плусквaмперфект се образува со помошью имперфекта вспомогателного глагола сум и л-формы глагола совершенного или несовершенного вида.

ENG

Pluperfect is a complex tense referring to an action that happened before another action in the past: *Кога бев првпат во Москва уште не бев знаела руски. Ми дојдоа гости, а бев се подготвила да излезам. Вчера ја срејнав Марија. Не бев ја видел со години.*

It is formed with the auxiliary сум in past definite tense and the perfective or imperfective verbal л-form.

МИНАТО-ИДНО ВРЕМЕ

Минато-идно време

несвршен вид	свршен вид
ќе читав	ќе прочитав
ќе читаше	ќе прочиташе
ќе читаше	ќе прочиташе
ќе читавме	ќе прочитавме
ќе читавте	ќе прочитавте
ќе читаа	ќе прочитаа

МАК

Минато-идно време се образува со помош на частицата **ќе** и имперфект од несвршени и од свршени глаголи.

Со формите на ова сложено време се изразува идност која не се случува по моментот на зборувањето туку по друг минат момент. Според моментот на соопштувањето тоа е минато, но е идно во однос на друго минато дејство, бидејќи се случува по него. *Тие долго се поодгојвуваа, ќе одеа на свадба.*

РУС

Формы будущего в прошедшем образуются с помощью **ќе** и имперфекта глаголов совершенного или несовершенного вида.

Формой будущего в прошедшем передаются действия, предстоящие по отношению к определенному прошедшему моменту. *Тие долго се поодгојвуваа, ќе одеа на свадба.*

ENG

Future-in-the-past tense is formed with the particle **ќе** and the imperfective and perfective imperfect forms verbs.

These complex verb forms denote an action that would occur in future, but not after the moment of speaking – future after some other action in the past. According to the moment of speaking, that is past, but it is future in connection to an other past action because it happened after. *Тие долго се поодгојвуваа, ќе одеа на свадба.*

МАК

Со минато-идно време најчесто се искажува нереален услов: *Да имав пари, ќе купијев. Да знаев дека доаѓаш, ќе ти пречекав на станица.*

Ова време се употребува за искажување на повторливи дејства што се случувале во минатото: *Одевме често на „Водно“. Ќе се договоревме, ќе земевме храна и ќе пешачевме по неколку часа.*

Одречните форми се образуваат со партикулата **не** или со глаголот **нема** во минато определено несвршено време, во 3 лице еднина и да – конструкцијата.

Не ќе најишев домашно, да не ми погнеше колегаџа. Не ќе го молевме, да не ни беше другар.

Немаше да најишам домашно, да не ми помогнеше колегаџа. Немаше да го молиме, да не ни беше другар.

РУС

Формами будущего в прошедшем передается нереальное условие: *Да имав џари, ќе куйев. Да знаев дека доаѓаш, ќе џе џречекав на сџаница.*

Также следует отметить употребление этой формы для выражения многократно повторяющихся действий: *Одевме чешџо на „Водно“. Ќе се догворевме, ќе земевме храна и ќе џешачевме џо неколку часа.*

Отрицательные формы образуются присоединением к утвердительной форме частицы не или же с помощью 3-го лица единственного числа вспомогательного глагола нема в имперфекте и да-конструкция в презенсе совершенного или несовершенного вида:

Не ќе најишев домашно, да не ми погнеше колегаџа. Не ќе го молевме, да не ни беше другар.

Немаше да најишам домашно, да не ми помогнеше колегаџа. Немаше да го молиме, да не ни беше другар.

ENG

Future-in-the-past tense forms most frequently are used to describe an unreal conditional: *Да имав џари, ќе куйев. Да знаев дека доаѓаш, ќе џе џречекав на сџаница.*

These forms are also used to denote repeated actions in the past: *Одевме чешџо на „Водно“. Ќе се догворевме, ќе земевме храна и ќе џешачевме џо неколку часа.*

Negated forms are formed with the particle **не** or with the verb **нема** in past definite imperfective tense, third person singular and the да –construction.

Не ќе најишев домашно, да не ми погнеше колегаџа. Не ќе го молевме, да не ни беше другар.

Немаше да најишам домашно, да не ми помогнеше колегаџа. Немаше да го молиме, да не ни беше другар.

МОЖЕН НАЧИН (Пошениџал)

МАК

Можниот начин служи за изразување можно или посакувано дејство независно од времето. Се образува и од свршени и од несвршени глаголи.

Формите на потенцијалот се образуваат со помош на частицата би и глаголската л-форма. Лицето се определува со замена, со именка или на некој друг начин, а времето, ако има потреба, се определува со прилог или со прилошка определба.

Формы потенциала образуются с помощью частицы би и л-формы. Они не информируют о лице ни о времени. Лицо можно определить с помощью местоимения, существительного или каким-то другим способом. Время также можно определить (если нужно) с помощью наречий.

Potential mood forms express potential, possible, or desired action independent of time.

These constructions are formed with the particle би and the verbal l-form. Person is marked by a pronoun, a noun or something else, and time, if it is necessary, by an adverb or an adverbial phrase.

Можен начин

несвршено

јас, ти, тој **би** учел
 јас, ти, таа **би** учела
 тоа **би** учело
 ние, вие, тие **би** учеле

свршено

јас, ти тој **би** научил
 јас, ти, таа **би** научила
 тоа **би** научило
 ние, вие тие **би** научиле

Примери

- Јас би сакала да се видиме повторно.
- Марко, би можел да дојдеш попладне на кафе.
- Би сакале да ми помогнете?
- Би ви пречело, ако седнам тука?
- Да имам време, би научил одлично.
- Би дошол веднаш, но немам кола.
- Кога би имала можност, би патувала многу.

Секојдневни зборови и изрази

Лексичко-граматички материјал

Интернет кафуле

компјутер	компакт диск	документ
пренослив компјутер	повеќенаменски диск	отвори
тастатура	поврзан на интернет	затвори
глувче	фонт	осигури
монитор	електронска пошта	сурфа
екран	адреса	пребарува
печатач	мајмунче	компјутерска игра
ласерски печатач	вклучи	
дискета	исклучи	

- Ана: – Би сакала да му (на)пишам на мојот пријател. Каде има интернет кафе?
- Лука: – Има на повеќе места во градот, но ако не ти е итно, во хотелот има интернет.
- Ана: – Колку компјутери има во хотелот? Да не се чека ред?
- Лука: – Ако се чека, јас ќе го вклучам мојот пренослив компјутер.
- Ана: – А така? Ти имаш компјутер и молчиш?! Поврзан си на интернет?
- Лука: – Да, имам и интернет, но постојано имам работа. Во компјутерот ги внесувам новите македонски зборови. На компјутер пишувам домашна задача.
- Ана: – Разбрав. Ќе ми дозволиш да испратам пошта ако има многу чекање.
- Лука: – Да, токму така. Види, јас имам овде многу пријатели. Кога би им дозволил на сите да го користат мојот компјутер, кога би работел јас?
- Ана: – Имаш право. Ајде да провериме каква е ситуацијата во хотелот.
- Лука: – Оди покрај рецепцијата лево. Таму е просторијата за интернет.
- Ана: – Добро е. Има слободни компјутери. Седни до мене.
- Лука: – Го вклучи компјутерот? Сега отвори ја електронската пошта.
- Ана: – Да, вклучив, отворив. Ја забравив електронската адреса. Морам да проверам.
- Лука: – Ја најде?
- Ана: – Да, еве ја. Петре, мајмунче, уким, точка, еду, точка, мк. Готово. Сега ја испраќам.
- Лука: – Сега затвори. Притисни го десното копче на глумчето и исклучи се од интернет. Одиме на прошетка.

Работи на компјутер
 Вклучи/исклучи компјутер
 Притисне копче на тастатура
 Отвори документ
 Пишува/внесува на компјутер
 Осигура документ
 Печати документ
 Затвори документ
 Излегува од програма
 Отвори електронска пошта
 @ = мајмунче

Секојдневни зборови и изрази

Лексичко-граматички материјал

Зоолошка градина

зоолошка градина	лама	мршојад
ретки животни	кенгур	кондор
диви животни	дива свиња	сокол
мечка	коала	орел
лав	панда	паун
рис	змија	фазан
леопард	отровна змија	кафез
пантер	смок	волк
хиена	крокодил	лисица
зебра	желка	магаре
камила	нилски коњ	

Во зоолошка градина

- Марко: – Има ли во Скопје зоолошка градина?
 Ана: – Да. Сакаш да одиме?
 Марко: – Многу. Јас во сите земји ги посетувам зоолошките градини.
 Ана: – Нема проблем. Јас, да ти кажам, од дете не сум била.
 Марко: – Да ги викнеме Јордан и Марија! Знаам дека немаат други планови.
 Ана: – Важи. Сега ќе им се јавам. Го знаеш бројот на нивниот мобилен?
 Марко: – Врти! Нула седумдесет, два, два, пет, осум, три шест.
 Ана: – Ало! Здраво, Јордан. Ние сме во центар. Сакаме да одиме во зоолошка. Ќе дојдете со нас?
 Јордан: – Интересно! Чија идеја е тоа? Знаам, на Марко. Сега ќе се договорам со Марија и ќе ви се јавам.

Јордан: – Да, може. Каде ќе се најдеме? Ние ќе бидеме готови за пола саат.

Марко: – Па, еве, на кејот на Вардар, кај Камениот мост. Ве чекаме.

Марко: – Здраво! Се гледаме.

Пријателите се среќнуваат на кејот на Вардар

Марија: – Како ќе стигнеме до зоолошката?

Ана: – Можеме пешки. Не е далеку. А можеме и со такси.

Марко: – Колку минути има до таму?

Ана: – Дваесетина минути. И патот е лесен. Ќе одиме сè покрај Вардар и ќе стигнеме до стадионот. По стадионот вртиме лево и излегуваме на улица *Илинденска*. Од десната страна се наоѓа влезот во градината.

Јордан: – Одиме пешки.

Во зоолошката градина

Марија: – Види ја белата мечка! Плива!

Ана: – Тука, лево е терариумот. Има ретки змии од сите континенти.

Марко: – Гледај го колкав е питонот! А му ставиле и зајаче за ручек.

Јордан: – Јас ќе излезам. Не можам да гледам змии. Ќе ве чекам надвор.

Марко: – Каде се мајмуните? Јас најмногу ги сакам нив.

Ана: – Ова е рисот. Знаете ли дека во Македонија живее рисот?

Марија: – Да, знаеме.

Марко: – Знаам дека во Македонија живее и мечката.

Јордан: – Да, во националните паркови има и елени и срни.

Ана: – Во Македонија живее и белоглавиот орел.

Марко: – Види, како нè гледа лавот?

Марија: – Иако е во кафез, се чувствува како цар.

Јордан: – Ана, како се викаше оваа убава птица на македонски?

Ана: – Паун. Тој слободно се шета. Го има и на други места.

Марија: – Овде има многу птици. Има и мршојади.

Јордан: – Онаму има камили. Ене и жирафа.

Ана: – Ајде да поседиме на клупава, па ќе продолжиме.

Сите: – Да, да ги одмориме малку нозете.

Родителите го довеле својот мал син во зоолошка градина. Шетајќи дошле до птиците. Синот видел штрк и почнал возбудено да скока, да му мафта. Потоа ги прашал родителите: – Тато, мамо, зошто тој не ме препознава?!

Другише предлози во македонскиот јазик

Примери

со

Со години не сме се виделе.
 Живеам со проблеми.
 Со среќа.
 На училиште одам со книги.
 Со љубов учи македонски.
 Од училиште се врати со трчање.

без

На театар одам без друштво.
 Девојчето е без мајка.
 Македонски без мака.
 Биди без грижа/гајле.
 Без зборување, ве молам!

до

Патувам до Битола.
 Одам до трафика по цигари.
 Седам во втората клупа до прозорецот.
 До мене седи мојата колешка.
 Продавниците работат до девет часот.
 Ќе се вратам до вечер.

од

Од Охрид до Битола има седумдесет километри.
 Секој ден земам книги од библиотека.
 Тргни ја раката од масата!
 Пенкалото ми е подарок од брат ми.
 Се враќам од градот.
 Од понеделник почнуваме со часови.
 Македонски имам од осум часот.

Музеите се отворени од десет до седум.
Работам од утро до мрак.
Мебелот е направен од дрво.
Јас сакам чај од нане.
Од учење ме боли главата.
Се изморив од пливање.

за

Утре одам за Скопје.
Лекцијата ќе ја научам за два часа.
До Куманово се стигнува за пола саат.
Бурекот со месо е за Ана.
Времето е убаво за капење.
Има време и за учење и за одмор.
Се подготвувам за часови.
Зборуваме за Марко.
Се расправаат за ништо.
За ручек имаме охридска пастрмка.
Имам план за наредната недела.

кон

Одам кон универзитетот.
Кон пет часот ќе бидам дома.

кај

Утре ќе одам кај мајка ми.
Живеам кај мајка ми.
Се гледаме кај мене.
Се гледаме кај пет часот.
Твоите книги се кај мене.

меѓу

Меѓу куќите има зеленило.
Прилеп е меѓу Скопје и Битола.
Состанокот ќе биде меѓу два и три.
Се караат меѓу себе.
Меѓу Марко и Ана нема разлика.
Има и добри меѓу нив.
Знае да чита меѓу редови.
Меѓу другото, направив и пинџур.

пред

Пред училиштето има паркинг.
Ме пречека пред зграда.

Марија стои пред мене.
 Не ќе можам да се вратам пред два.
 Пред еден месец ми се јави по телефон.
 Пред почетокот на часот ни дадоа книги.
 Пред сите се фали со оценките.
 Пред сите го критикува студентот.
 Детето се срами пред гостите.
 Животот е пред тебе.

зад

Зад зградата има фудбалско игралиште.
 Пенкалото падна зад масата.
 Зад мене седи Марија.
 Стојам зад своите зборови.

место

Место парк, направија продавница.
 Место него, дојде брат му.
 Место вчера, доаѓа денес.
 Место пет, ми даде педесет денари.
 Место ручек, дајте ми салата.

наместо

Наместо парк, направија продавница.
 Наместо него, дојде брат му.
 Наместо вчера, доаѓа денес.
 Наместо пет, ми даде педесет денари.
 Наместо ручек, дајте ми салата.

по

Се шетам по улица.
 Охрид се наоѓа по Кичево.
 Одам на гости по роднини и по пријатели.
 Одам по цвеќе.
 Одам по трева.
 Ќе се видиме по концертот.
 Ги честев по едно кафе.
 Не излегувам по пижами.

низ

Низ град има многу народ.
 Низ езерото тече *Црни Дрим*.

Возам низ тунел.
Низ времето се променија многу работи.
Низ историјата на Македонија.

над

Над селото има стара црква.
Не стој над мене!
Те чекам над десет минути.
До центарот има над километар.

под

Под мостот има шеталиште.
Никогаш не купувам под две кила.
Со кола под два дена не можеш да стигнеш.

заради

Во Македонија дојдов заради тебе.

поради

Поради тебе не можам да спијам.

сред(е)

Масата стои сред(е) соба.
Ана застапа сред(е) нив и почна да раскажува.
Не ми телефонирај сред(е) ручек.
Сред(е) пладне не се оди на плажа.
Сред(е) нив има и мрзливи и вредни.

околу

Околу градот има шума.
Околу масите играат оро.
Се видовме околу три часот.
Разговаравме околу три часа.
Ова го купив околу двесте денари.

преку

Музејот се наоѓа преку улицата.
Преку мостот поминуваш пешки.
Преку годината читам по неколку книги.
Ова го работам преку десет години.
Работата ја заврши преку врски.
Сè ми е преку глава.

спроти

Студентите седат спроти мене.
 Банката се наоѓа спроти пазарот.
 Спроти Божик сите се враќаат дома.
 За Скопје поаѓаме сабота спроти недела.
 Најдов момче спроти тебе.

против

Сите треба да се бориме против неправдата.
 Јас сум против тој кандидат.
 Ништо немам против тебе.
 Тоа го направив против своја волја.
 Лек против главоболка.
 Јас сум воздржан: не сум ни за ни против.

според

Според мене, тоа не е лоша идеја.
 Ние работиме според правилата.

при

При универзитетот има многу факултети.
 При толку учење, не положи.
 При патувањето се запознав со многу луѓе.
 Внимавајте при преминување на улицата.

Во нашиот литературен јазик ги има следните предлози: *без, в(о), врз, до, за, зад, заради, кај, каде, како, кон, крај, меѓу, месиво, на, над, накај, накрај, намесиво, насироици, насред, низ, од, одавде, оданде (одовде, одонде), околу, освен, оикај, ио, иод, иокрај, иомеѓу, иоради, иред, иреку, ири, ироици, сред(е), сиред, сироици(в), сирема, со, сосе.*

Предлогот **без** означува немање на нешто или некого: *Тој најишиа без грешка. Тешко е без иријашели. Осивана без мајка.*

Предлогот **врз** се употребува поретко покрај на со пространствено значење (озгора на нешто): *Сиваи ја книжаша на масива врз мојаша книжа.*

Во изразите: *Седи нога врз нога. Пуши циџара врз циџара.*

Предлогот **до** означува дека нешто или некој се наоѓа блиску до нешто или некого: *Дрвоио расише до кукашша. Марко сивои до Ана. Дојде до хоиелои. Одам до Бишолоа.*

Временско значење: *На факултешеш сум до иладне. До вечер ќе завршиме. Чекав до ири часои.*

Предлогот **за** најчесто се употребува кога се зборува или се наменува за нешто или некого: *Зборуваме за зрадоѝ. Зборуваме за Марија. Париѝе се за ѝрошење. Книзѝаѝа ја куѝив за ѝебе.*

Означува упатеност за некаде: *Одам за Полска. Паѝувам за Берлин.*

Временско значење: *Научив за еден сааѝ. Сѝиѝнав за еден ден.*

Предлогот **зад** се употребува најчесто со пространствено значење зад нешто или зад некого: *Сѝави ја ѝорбаѝа зад враѝаѝа. Лука седи зад мене.*

Временско значење има во поговорката: *Пред Божик, зад Божик – дома да си.* Се употребува заедно со предлогот пред.

Предлогот **заради** има целно и причинско значење: *Доаѝам заради ѝебе. Заради Марко задоцнив на час.*

Предлогот **кај** има пространствено значење – наоѓање или упатеност кај некого или нешто: *Јас сум кај Ана на кафе. Ке се најдеме кај хоѝелоѝ. Книзѝиѝе се кај Марко.*

Временска или бројна приближност: *Ке дојдам кај два часоѝ.*

Предлогот **како** се употребува за споредување: *Таа е како мајка ѝ. Гладен сум како куче. Грозјеѝо не е како лани.*

Предлогот **кон** се употребува само за упатеност, правец и приближност: *Одам кон факулѝеѝ. Одам кон дома. Се зледаме кон среда. Долгоѝ кон родиѝелиѝе.*

Предлогот **крај** има пространствено значење: *Келнероѝ сѝоѝи крај масаѝа.*

Предлогот **покрај** има пространствено значење: *Покрај езероѝо има хоѝели.*

Се употребува за дополнување на нешто веќе познато: *Покрај друзоѝо, ѝој е и добар ѝливач.*

Предлогот **меѓу** има пространствено значење. Показува дека нешто или некој се наоѓа меѓу два или повеќе предмети или во средината на повеќе предмети: *Меѓу Велес и Скоѝје е Каѝлановска бања. Меѓу луѓеѝо има секакви. Меѓу нив најубав е Лука.*

Временско значење: *Меѓу два и чеѝири имаме ручек. Меѓу Божик и Нова зодина сѝуденѝиѝе се на расѝустѝ.*

Означува заемен однос: *Не зборуваѝе меѓу себе.*

Споредба: *Меѓу злаѝо и железо има разлика. Меѓу мене и ѝебе има ѝѝри зодини разлика.*

Предлогот **место** покажува заменување – дека нешто се јавува да замени нешто друго: *Месѝо дома, оѝиѝе на рабоѝа. Месѝо мене оѝиѝе ѝаѝко ми.*

Предлогот **над** со пространствено значење укажува на наоѓање повисоко од нешто, погоре од нешто: *Над ѝаѝоѝи има чеѝма. Над масаѝа има слика. Сѝоѝи над мене.*

Во примерите: *Писмоѿо љо ѿраѿив ѿо ѿошѿа. Поракаѿа ја ѿушѿив ѿо курир*, предлогот по означува посредство.

Означува наредно дејство: *По часовиѿе одам во библиотека*. Во примерот: *Јас сум ѿо Вас на ред*, му се приближува на предлогот зад.

Понатаму, означува движење, растуреност по сите страни на една површина: *Се шеѿа ѿо ѿоле. По небоѿо има ѕвезди. Оди ѿо журки и ѿо свадби. Одам ѿо дожд без чадор*.

Се посочува предметот, местото на кое се врши дејството: *Го удира ѿо ноѿа. Го ѿалам ѿо лице*.

Временско значење: *По неколку дена се враѿи задоволен*.

Начин: *Реди лисѿ ѿо лисѿ. Чекор ѿо чекор, ќе научиме македонски*.

Во изрази што значат неполна облеченост: *Одам ѿо маѿца. Седи дома ѿо ѿиѿами*.

Споредба: *Прв е ѿо убавина и ѿрв ѿо знаење*.

Распределба: *По кило куѿувам секој ден. Ви давам ѿо две ѿраски*.

Цел: *Оѿиде ѿо леб. Оѿиде на училишѿе ѿо деѿеѿо*.

Побуда, причина: *Тој доаѿа ѿо соѿсѿивена желба. По ѿрешка влеѿол во друѿа соба*.

Спеѿијалност: *Тој е ѿрофесор ѿо македонски јазик*.

Намена: *Имам ѿеѿираѿка ѿо маѿемаѿика. Пишувам во ѿеѿираѿка ѿо квадраѿи*.

Предлогот **под** има пространствено значење спротивно на предлогот над-наоѓање подолу пониско од нешто: *Под ѿлава имам ѿерница. Под масаѿа има маче*.

Означува мерка: *Денес е 1 сѿеѿен ѿод нулаѿа*.

Други значења: *Ќе ѿложим, ѿод услов да научим. Живеам во сѿан ѿод кирија*.

Предлогот **поради** означува причина: *Избеѿа од дома ѿоради неѿо. Не доаѿа ѿоради болесѿ*.

Предлогот **пред** се употребува спротивно на зад: *Пред кукаѿа има ѿрадина. Сѿои ѿред мене. Уште: Тоа ѿо кажа ѿред сѿиѿе*.

Временско: *Пред два дена дојде дома*.

Други: *Тој се најде ѿред ѿежок избор*.

Предлогот **преку** означува преминување на спротивната страна: *Мина ѿреку Вардар. Паѿувам ѿреку Виена*.

Полно простирање по површина и по време: *Преку целаѿа земја има ѿланини. Преку цел ден седи и слуша музика*.

Отстапување на нешто востановено: *Влеѿува ѿреку ред. Рабоѿи ѿреку време*. Означува посредство: *Се слушааѿ ѿреку ѿелефон. Се разбирааѿ ѿреку ѿоѿлед. Се разбираме ѿреку македонски*.

Предлогот **при** означува припадност: *При универзиѿеѿоѿ се факулѿеѿиѿе и инсѿиѿуѿиѿе*.

Предлогот **против** укажува негативна насоченост кон нешто/некого: *Се води борба против невремето. Ми треба шаблејка против главоболка. Тој е против тебе.*

Предлогот **со** означува средство со кое се врши нешто: *Пишува со рака. Сече со нож.*

Дружење, придружување, заедница: *Одам со Ана на кино. Живее со пријателите. Оди со здравје.*

Понатаму: *Со грижи сум. Чекам со радост. Со плачење дојде. Со задоволство. Со добро му рече. Се поздравува со човекој.*

Предлогот **сосе** го потсилува значењето на со (заедно со): *Дојде сосе жена, сосе деца. Влезе во езеро сосе маица.*

Предлогот **според** изразува сообразување со нешто/некого: *Според мене, нема причина да не дојдеш. Работи според законите.*

Предлогот **спрема** се употребува како според. *Спрема мене, ти и не си лош.*

Спротивставување: *Спојати еден спрема друг.*

Предлогот **спроти** означува противставување: *Спроти зградата има парк.*

Предвечерје: *Ден спроти Божик не се коле свиња.*

Означува ист квалитет со нешто/некого: *Си најде момче спроти неа. Спроти пенцерието и кајачето.*

Предлогот **сред** има пространствено значење и временско значење. Укажува на средината на нешто или меѓу нешто/некого или на времето: *Сред сред пат. Го зеода сред јадење. Отидоа сред езеро. Се разбуди сред бладен. Се откажа сред година. Се врати сред ноќ.*

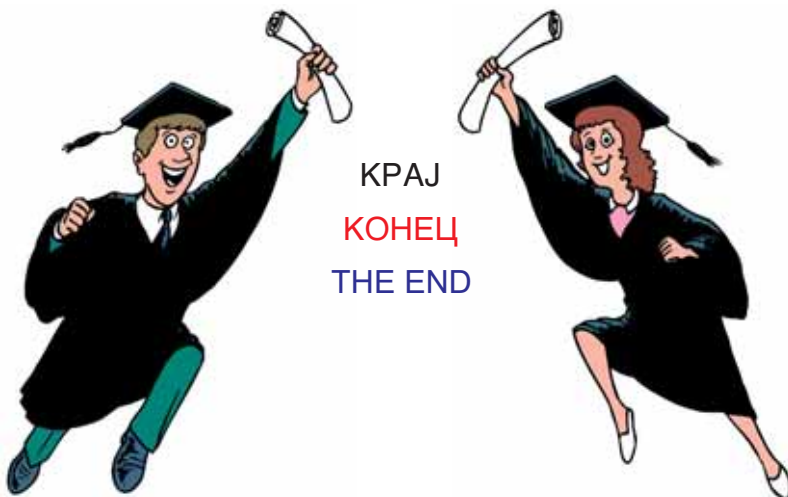
Вежби

На празните места напишете соодветен предлог (кон, од, меѓу, пред, во, по, за, крај, против, како, преку, на, со)

Модел: **Јас седам ___ овој стол. Јас седам на овој стол.**

1. ___ масите седат туристи и ручаат.
2. ___ саботата бевме на кино.
3. Домашната работа ја пишувам _____ пенкало.
4. Ке ручаеме точно _____ тринаесет часот.
5. Се чекаме _____ влезот на музејот.
6. Секој ден одам _____ факултет.
7. ___ недела обично одиме на екскурзија.

8. Сите учесници беа _____ коктейлот.
9. Задачата се решава _____ многу начини.
10. Јас живеам _____ Скопје.
11. Сите препишуваа _____ Лука.
13. Ана преминува _____ улица.
13. _____ куќата има градина.
14. Навечер се шетаме _____ езеро.
15. Книгата ќе ја прочитам _____ два дена.
16. Оваа чоколада е подарок _____ тебе.
17. Под вода издржа помалку _____ две минути.
18. Во Македонија бев _____ пет години.
19. _____ Нова Година ќе си одам дома.
20. Не сум те видела повеќе _____ три години.
21. Возам _____ центарот на градот.
22. Јас пливам _____ вистински спортист.
23. _____ часовите се враќаме дома.
24. _____ Охрид и Маврово има неколку вештачки езера.
25. Имаш таблетка _____ главоболка?

РЕЧНИК

СЛОВАРЬ

GLOSSARY

Македонски**Русский****English****А**

а conj.	а, но	and
азбук а (-и) f.	алфавит	alphabet
ајде part.	давај (те)	come on, let's
автобус (-и) m.	автобус	bus
ако conj.	если	if
акцент (-и) m.	ударение	accent, stress
але n. арх.	туалет	toilet
ама conj.	но, однако	but
амам (-и) m. арх.	турецкая баня	Turkish bath
ан (-ови) m. арх.	постоялый двор	inn, tavern
апч е (-иња) n. разг.	таблетка	tablet, pill
апостроф m.	апостроф	apostrophe
апсолвент (-и) m.	дипломник	senior
аргат (-и) m.	батрак	hired hand
ацами ја (-и) adj.разг.	неопитный	inexperienced

Б

баб а (-и) f.	бабушка	grandmother
бав ен (-на) adj.	медленный	slow
бавно adv.	медленно	slowly
бавч а (-и) f.	огород, сад	garden
багаж m.	багаж	luggage
бадем (-и) m.	миндаль	almond
бакнеж (-и) m.	поцелуй	kiss
балкон (-и) m.	балкон	balcony
бам ја f.	бамия	okra
баниц а (-и) f.	пирог	phyllo pastry
бањ а (-и) f.	ванная комната	bathroom
бара ipf.	искать	look for, search

батали pf. разг.	брóсить, остáвить брось	leave, quit
баш adv. разг.	как раз, йменно	just, exactly
бег (-ови) m.	бей	bey
бега ipf.	бежáть, убега́ть	escape
бегство n.	бéгство	run away, escape
без граер.	без	without
безвуч ен (-на) adj.	беззвúчный	voiceless
безистен m.	крíтый рýнок	market place
безлич ен (-на) adj.	безлúчный	impersonal
безобраз ен (-на) adj.	бессты́дный, на́глый	rude, insolent
бел (-а) adj.	бéлый	white
бе ља (-ли) f. разг.	беда́	misfortune
бендиса (се) pf.	пoнрáвиться	like
бербер (-и) m.	цирю́льник	barber
бере ipf.	сoбирáть	collect
бермúди pl.	бермúды	Bermuda shorts
беснее ipf.	бúйствовать	fume
би part.	бы	would
библиотек а (-и) f.	библиоте́ка	library
библиотека́р (-и) m.	библoтeкaрь	librarian
бивш adj.	бýвший	former
биде pf.	быть	to be
биде́јки conj.	так как, поскóльку	because
бие ipf.	бить	beat
билкар (-и) m.	сбóрщик и продавeц трав	herbalist
благ adj.	слáдкий, мýгкий	sweet
благодари ipf.	благодaрítь	thank
близина f.	блúзость	nearness, closeness
бли зoк (-ска)	блúзкий	close, near
близу adv.	блúзко	near, nearby
блиску adv.	блúзко	near, nearby
блуз а (-и) f.	блúзка	blouse
бог (-ови) m.	бог	god
богат (-а) adj.	богáтый	rich
богородица f.	богомáтерь	Virgin Mary, Mother of God
Божик, Божикъ m.	Рoждество́	Christmas
болв а (-и) f.	блoхá	flea
бол ен (-на) adj.	болънóй	ill, sick
болест (-и) f.	болéзень	illness, sickness
боли ipf. (само 3л.)	болeть	hurt
бонбóн а (-и) f.	кoнфeтa	candy, bonbon
боранија f.	стручкóвая фасóль	green bean
бор ец (-ци) m.	боeц, побóрник	fighter, combatant

брад а (-и) f.	борода́	beard
бран (-ови) m.	волна́	wave
бра т (-ка) m.	брат	brother
брег (-ови) m.	бе́рег, холм	coast, shore, bank
брз (-а) adj.	бы́стрый, ско́рий	fast
брза ipf.	спешить,	hurry
брзо adv.	бы́стро, ско́ро	quickly
бричи (се) ipf.	брить, бриться	shave
брише (се) ipf.	вытира́ть, вычёркивать	wipe, erase
брод (-ови) m.	кора́бль	boat, ship
бро ј (-еви) m.	число́, но́мер, разме́р	number, numeral
бро и (-јам) ipf.	счита́ть	count
бронза f.	бро́нза	bronze
бубре г (-зи)	по́чка	kidney
був (-ови) m.	сова́	owl
будала f.m.	ду́ра, дура́к	fool
буди (се) ipf.	будить, просыпа́ться	wake up
букв а (-и) f.	бу́ква	letter
букет (-и) m.	букéт	bouquet
бура f.	бу́ря, шторм	storm
буре к (-ци) m.	слоёный пирог с начинкой	burek (salty phyllo pastry)

В

в (во) праер.	в	in, at
вагон (-и) m.	ваго́н	wagon, railway car
важ ен (-на) adj.	ва́жный	important
важи ipf.	действительный	be valid
важи adv.разг.	согласен, ла́дно	agreed, fine, OK
важно adv.	ва́жно	important
вака adv.	так	in this manner
вамy adv.	сюда́	here
вар m.f.	и́звесть	hydrated lime
варосува ipf.	бели́ть и́звестью	whitewash
ваш (-а) pron.	ваш	your
ве v. вие	вас	you
веднаш adv.	сра́зу	immediately
веѓ а (-и) f.	бровь	eyebrow
вее ipf.	ве́ять, и́дёт снег	blow, wave
вежб а (-и) f.	упражне́ние	exercise
вежба ipf.	упражня́ть	practice
век (-ови) m.	век	century

вели ipf.	говори́ть	say
величествен (-а) adj.	вели́чественный	magnificent, splendid
веројатно adv.	веројатно, возможно	probably
верува ipf.	ве́рить	believe
весел (-а) adj.	весёлый	joyful, cheerful
веселб а (-и) f.	весёлье	festivity
весник (-ци) m.	газѐта	newspaper
ветен (-а) adj.	обетовáнный	promised
вет ер (-рови) m.	вѐтер	wind
вети pf.	(по)обещáть	promise
веќе adv.	уже́	already
веч ен (-на) adj.	вѐчный	eternal
вечер (-и) m.	вѐчер	evening
вечер adv.	вѐчером	in the evening
вечер а (-и) f.	ужин	dinner, supper
вечера pf. ipf.	поужинáть, ужинáть	eat dinner, eat supper
вечно adv.	вѐчно	forever
вештачк и (-а) adj.	иску́ственный	artificial, man-made
вид (-ови) m.	вид	sight, kind, aspect
вид и (-ов) (се) pf.	увидѐть, увидѐться	see
видување n.	свидáние	meeting, seeing
◇ до видување	до свидáния	good-bye
вие pron.	вы	you
вика (се) ipf.	звать	call, be called
викенд (-и) m.	выходнѐе дни	weekend
вил а (-и) f.	дáча, вѐлла	villa
виљушк а (-и) f.	вѐлка	fork
вино n.	винó	wine
виси ipf.	висѐть	hang
висок (-а) adj.	высо́кий	tall
вистин а (-и) f.	прáвда, ѝстина	truth
вистина adv.	прáвда, действѐтельно	really
вистинск и (-а) adj.	настоящий, подлинный	true, real, genuine
виц (-ови) m.	анекдóт	joke
вклучи pf.	включи́ть	turn on, include
вкупно adv.	итогó, всегó	totally
вкус (-ови) m.	вкус	taste, flavor
вкусно adv.	вкúсно	tasty
влад а (-и) f.	правѐтельство	government
владетел (-и) m.	правѐтель	ruler
влади ка (-ци) m.	владѐйка, епископ	archbishop
влегува ipf.	входѐть	enter
влез (-ови) m.	вход, подбѐзд	entrance

вле зе (-гов) pf.	войти́	enter
внатре adv.	внутри́	inside
внесува ipf. техн.	набира́ть	bring in
внимава ipf.	быть внима́тельным	pay attention, be careful
внимание n.	внима́ние	attention
внимател ен (-на)	внима́тельный	careful
вода f.	водá	water
води ipf.	вести́, выи́гривать	guide, lead
воен (-а) adj.	воéнный	military
воз (-ови) m.	пóезд	train
возбуда f.	волне́ние	excitement
возбужден (-а) adj.	взволно́ванный	excited
воздрж и (-ав) (се) pf.	воздержáться	hold back
воз ен adj. (од возење)	транспóртный	transport
◇ <i>возен ред</i>	<i>расписáние</i>	<i>timetable</i>
вози (се) ipf.	везти́, водить, катáться	drive, ride
војн а (-и) f.	войнá	war
војска f.	áрмия	army
вокал (-и) m.	гласный́	vowel
вол (-ови) m.	вол	ox
волја f.	вóля	will
вол к (-ци) m.	волк	wolf
волнен (-а) adj.	шерстяной́	woolen
воловск и (-а) adj.	воловый́	ox
воопшто adv.	вообщé	generally, at all
воспитан (-а) adj.	воспи́танный	well-mannered, well-behaved
воспитува ipf.	воспи́тывать	educate, train
воспостави pf.	устано́вить	establish, restore
вошк а (-и) f.	вошь	louse
впечато к (-ци) m.	впечатле́ние	impression
врат а (-и) f.	дверь	door
врати (се) pf.	верну́ть, верну́ться	return, give back, come back
враќа (се) ipf.	возвращáть, возвращáться	return, give back, come back
врв (-ови) m.	верх, ко́нчик	top, peak
вред ен (-на) adj.	трудолю́бивый	diligent
вреди ipf.	сто́ить	be worth
врем е (-иња) n.	вре́мя, пого́да	time, weather, tense
врне ipf.	идти́ (об осáдках)	rain
врнежи pl.	осáдки	precipitation
врск а (-и) f.	связь	connection, relation
вртка (се) ipf.	верте́ться, заде́рживаться	potter around,
врук (-а) adj.	горячий́, жа́ркий	hot
врши ipf.	де́лать, исполня́ть	function

всушност adv.	в сущности	in fact, as a matter of fact
вторни к (-ци) m.	вторник	Tuesday
вчера adv.	вчера	yesterday

гади (се) ipf.	брéзговать, тошнить	disgust
газд а (-и) m.	хозяин, богáч	landlord, host, boss
гајл е (-иња) n. разг.	беспокойство, забóта	worry, care
галовно adv.	лáсково, нежно	tender, gentle
гаси ipf.	тушить, гасить	extinguish, put out, turn off
гатанк а (-и) f.	загáдка	riddle, puzzle
глав а (-и) f.	голова́	head
глав ен (-на) adj.	гла́вный	main, principal
главоболка f.	головна́я боль	headache
глагол (-и) m.	глаго́л	verb
глас (-ови) m.	го́лос	voice, sound
глас ен (-на) adj.	грóмкий	loud
гласно adv.	грóмко, вслух	loudly
гледа (се) ipf.	смотре́ть, видеть	see, look, watch
гледање n.	взгя́д	looking, watching
◇ до леданање!	до свидáния!	goodbye
глетк а (-и) f.	вид, зре́лище	view, sight
глувч е (-иња) n.	мышка	mouse
глуп (-а) adj.	глупый	stupid
глупав (-а) adj.	глупый	stupid
говедар (-и) m.	пасту́х	herdsman
говед о (-а) n.	крупный рогáтый скот	ox, bull
говор (-и) m.	речь	speech
говорител (-и) m.	говорящий	speaker
годин а (-и) f.	год	year
годинава adv.	в éтом году́	this year
голем (-а) adj.	большóй	big, large
горе adv.	наверху́, вверх	up, above
гор ен (-на) adj.	вёрхний	upper
горчлив (-а) adj.	гóрький	bitter
господ m.	госпо́дь	lord
господар (-и) m.	хозяин, госуда́рь	master
господари ipf.	госпо́дствовать	govern, rule
господ ин (-а) m.	госпо́дин	Mr., gentlemen
госпоф а (-и) f.	госпожа́	Mrs., lady
госпоѓиц а (-и) f.	ба́рышня	Mss., young lady

гост ин (-и) m.	гость	guest
гостопримство n.	гостеприймство	hospitality
готви ipf.	готóвить	cook
готов (-а) adj.	готóвый	ready, finished, done
граби ipf.	хватáть, забирáть	grab, seize
град (-ови) m.	гóрод	town, city
град m.	град	hail
градб а (-и) f.	пострóйка, сооружéние	construction, building
гради ipf.	стрóить	build
градин а (-и) f.	сад	garden
градск и (-а) adj.	городскóй	urban, city
граѓан ин (-и) m.	гражданín	citizen
грб (-ови) m.	спинá	back
грд (-а) adj.	урóдливый	ugly
греши ipf.	ошибáться	make a mistake
грешк а (-и) f.	ошíбка	mistake
гриж а (-и) f.	беспокóйство, забóта	care, worry
грижи (се) ipf.	беспокóиться, забóтиться	take care of, worry
грми ipf.	гремéть	thunder
грмушк а (-и) f.	куст	bush
гробниц а (-и) f.	гробнiца	tomb
грозје n.	виногрáд	grapes
гром (-ови) m.	гром	thunder
груп а (-и) f.	грúппа	group
групаци ја (-и) f.	группирóвка	grouping, group
губи ipf.	теря́ть	lose
гуш а (-и) f.	гóрло, шéя	throat, neck
гуштер (-и) m.	ящерица	lizard

да part.	да	yes
да conj.	чтóбы	to, if
дава ipf.	давáть	give
дад е (-ов) pf.	дaть	give
далеку adv.	далекó	far, far away
дали part.	ли	interrogative particle in yes-no questions); whether
дарежлив (-а) adj.	щéдрый	generous
дар (-ови) m.	подáрок	gift, present
дарува ipf.	дарíть	give a gift/present
дата f.	числó, дáта	date

два num.m.	два	two
дваесет num.	два́дцать	twenty
двајца num.	дво́е	twosome, two people
дванаесет num.	двена́дцать	twelve
двапати adv.	два́жды, два ра́за	twice
две num. f. n.	две, два	two
двесте num.	двѐсти	two hundred
движење n.	движе́ние	movement
деведесет num.	девяно́сто	ninety
девојк а (-и) f.	де́вушка	girl
дедо (-вци) m.	дед, де́душка	grandfather, old man
дејство n.	де́йствиe	action
дека conj.	что	that
дел (-ови) m.	часть	part
дели ipf.	деле́ть	divide, separate
дел о (-а) n.	де́ло, произведе́ние	act, work
ден (-ови) m.	де́нь	day
денар (-и) m.	де́нар, де́нежная едини́ца Македо́нии	denar, unit of currency in Macedonia
денес(ка) adv.	сего́дня	today
денеш ен (-на) adj.	сего́дняшний	today's, present-day
деноноќи е (-ја) n.	су́тки	twenty-four hours
дење adv.	днѐм	during the day
десет num.	де́сять	ten
десно adv.	спра́ва, напра́во	right
детал ен (-на) adj.	детальны́й	detailed
де те (-ца) n.	ребѐнок, ма́льчик	child, kid
дечки pl. (разг)	ребя́та	children, kids
див (-а) adj.	ди́кий	wild
дињ а (-и) f.	ды́ня	(musk) melon
директ ен (-на) adj.	прямо́й	direct
директно adv.	пря́мо	directly
дискѐт а (-и) f.	дискѐта	disk
длабок (-а) adj.	глубо́кий	deep
до граер.	до, око́ло, ря́дом	by, next to, beside, to
доаѓа ipf.	приходи́ть, приезжа́ть	come
доб ар (-ра) adj.	хоро́ший, до́брый	good
добива ipf.	получа́ть	get
доби е (-в) pf.	получи́ть	get
добредојде n.	привѐтствие	welcome
добро adv.	хорошо́, ла́дно	good
довед е (-ов) pf.	дове́сти, приве́сти	bring
доволно adv.	доста́точно	enough

договор (-и) m.	догово́р	agreement
договара (се) ipf.	догова́ривать, догова́риваться	negotiate, arrange, agree
договори (се) pf.	договори́ть, договори́ться	negotiate, arrange, agree
догодина adv.	в бу́дущем году́	next year
додава ipf.	добавля́ть	add, append
додад е (-ов) pf.	добави́ть	add, append
догато к (-ци) m.	добавле́ние	addition
додека conj.	пока́, до тех пор	while, until
дожд (-ови) m.	дождь	rain
дозволи pf.	разреши́ть, позволити́	permit, allow, let
дозна е (-в) pf.	узна́ть	find out
дојд е (-ов) pf.	прийти́, прие́хать	come
◇ добро дојде	добро́ пожа́ловать с прие́здом	welcome
долг (-ови) m.	долг	debt
долг (-а) adj.	длин́ный, до́лгий	long
доле v. долу	вниз, внизу́	down, under, below
должи ipf.	быть должны́м,	debit
долу adv.	вниз, внизу́	down, under, below
дом (-ови) m.	дом	home, house
дома adv.	до́ма, домо́й	at home
домаш ен (-на) adj.	домо́шный, оте́чественный	homemade
домини́ра ipf.	домини́ровать	dominate
доморо́д ец (-ци) m.	коренно́й жи́тель	native, aboriginal
допаѓа (се) ipf.	нравит́ся	like
допир (-и) m.	прикоснове́ние	touch
допира ipf.	тро́гать, прикаса́ться	touch
допре pf.	тронуть, прикаснۇ́ться	touch
досадува (се) ipf.	надоеда́ть, скуча́ть	bother, be bored
доста adv.	хва́тит, доста́точно	enough
дотера (се) pf.	принаряди́ться	dress up
дотерува (се) ipf.	принаряжа́ться	dress up
доцна adv.	пóздно	late
доцни ipf.	опáздывать	be late
дрвен (-а) adj.	деревя́нный	wooden
дрв о (-а) n.	де́рево, поле́но	tree, wood
држав а (-и) f.	госуда́рство, держа́ва	state, country
држи ipf.	держáть	hold
друг (-а) adj.	друго́й, ино́й	other
другар (-и) m.	товари́щ, друг	friend
другарува ipf.	дружи́ть	be friends with
другпат adv.	в друго́й раз	some other time

дружи (се) ipf.	дружить	be friends with
друштв о (-а) n.	компания, общество	company, society
дури conj.	даже	even
душ а (-и) f.	душа	soul, spirit

Г

ѓавол (-и) m.	чёрт, дьявол	devil
ѓевре к (-ци) m.	бублик посыпанный кунжутом	like a bagel or a pretzel

Е

еве part. dem.	вот	here is
евтино adv.	дешево	cheap
ед ен (-на) num.	один	one
единствен (-а) adj.	единый, единственный	only, unique, united
единствено adv.	только, единственно	only
еднак ов (-ва) adj.	одинаковый	equal
еднина f.	единственное число	singular
еднаш adv.	однажды, один раз	once
езер о (-а) n.	озеро	lake
електрѳнск и (-а) adj.	электронный	electronic
◇ електрѳнска пошта	электронная почта	e-mail
елен (-и) m.	олень	deer
ене part. dem.	вон	there is
ептен adv. разг.	очень, совсем	very much, completely
ера f.	эра	era
есен m.	осень	autumn, fall
ете part. dem.	вот	there is
етички adj.	этический	ethical, ethic
◇ етички даѳив	этический даѳительный	dativus ethicus

Ж

жал m.	тоска, печаль, жаль	sorrow, grief, sadness
жали (се) ipf.	жаловаться, печалиться, горевать	regret, grieve, complain, be sorry
жед f.	жажда	thirst
жед ен (-на) adj.	испытывающий жажду	thirsty

же жок (-шка) adj.	горячий, жаркий	hot
желб а (-и) f.	желание	wish, desire
желк а (-и) f.	черепаха	turtle
жен а (-и) f.	женщина, жена	woman, wife
жени (се) ipf.	женить, жениться	marry (a woman)
женск и (-а) adj.	женский	feminine, female, women's
жешко adv.	жарко, горячо	hot
живее ipf.	жить, проживать	live
живот (-и) m.	жизнь	life
животн о (-и) n.	животное	animal
жираф а (-и) f.	жирáf	giraffe
жител (-и) m.	житель	inhabitant
жито n.	зерно, пшеница	grain, wheat
жолт (-а) adj.	жёлтый	yellow
журк а (-и) f.	вечеринка	party

3

за праер.	для, о, за	for, about
заб (-и) m.	зуб	tooth
забав а (-и) f.	вечеринка, развлечение	party, entertainment
забав ен (-на) adj.	развлекательный	enjoyable, entertaining
забавува (се) ipf.	развлекаться	enjoy oneself, entertain
забележ и (-ав) pf.	замётить	note, notice
заборава ipf.	забывать	forget
заборави pf.	забыть	forget
забранет (-а) adj.	запрещенный	forbidden
забрани pf.	запретить	forbid, prohibit
забранува ipf.	запрещать	forbid, prohibit
заврши pf.	закончить	finish
завршува ipf.	заканчивать	finish
завчера adv.	позавчера	day before yesterday
заград а (-и) f.	скобка	parenthesis, bracket
◇ во заґради	в скобках	in parenthesis
зад праер.	за, сзади	behind
задaч а (-и) f.	задание	task, assignment
зад ен (-на) adj.	задний	back
задовольств о (-а) n.	удовольствие	pleasure, satisfaction
задолжително adv.	обязательно	obligatory
задоцни pf.	опоздать	be late
задутре adv.	послезавтра	the day after tomorrow
заедниц а (-и) f.	союз, община	community, union

заедно adv.	вмѐсте	together
заем (-и) m.	заѐм	loan
заем ен (-на) adj.	взаѐмный	mutual, reciprocal
зазема ipf.	занимáть, захвáтывать	take, occupy
засвони pf.	зазвонѝть, позвонѝть	ring
заја к (-ци) m.	зáяц, крóблик	rabbit
зајде pf.	зайтѝ	set (the sun)
закачалк а (-и) f.	вѐшалка	clothes hanger
закачи pf.	повѐсить	hang up
замена f.	обмѐн	exchange, replacement
замени pf.	заменѝть	replace
заменк а (-и) f.	местоимѐние	pronoun
замин е (-ав) pf.	уйтѝ, уѐхать	leave, depart
заминува ipf.	уходѝть, уезжáть	leave, depart
замор ен (-на) adj.	утомѝтельный	tired, fatigued
занеме pf.	онемѐть	stun, be speechless
занимава (се) ipf.	занимáться	engage in, amuse
заоѓа ipf.	заходѝть	set (the sun)
запад m.	зáпад	west
запад ен (-на) adj.	зáпадный	western, west
запали pf.	зажѐчь, поджѐчь	light
запомни pf.	запóмнить	remember, memorize
запира ipf.	останáвливать	stop, halt
запирк а (-и) f.	запятáя	comma
запиш е (-ав) pf.	записáть, вписáть	write down
запишува ipf.	записывáть, вписывáть	write down
заповед (-и) m.	прикáз	command
заповед ен (-на) adj.	повелѝтельный	imperative
◇ зайоведен начин	повелѝтельное, наклонѐние	imperative
запознава (се) ipf.	знакóмить, знакóмиться	meet, get to know
запре pf.	остановѝть	stop, halt
заработи pf.	зарабóтать	earn, make money
заради ргаер.	рáди, ѝз-за	on account of, for the sake of
за`рѓа pf.	заржавѐть	rust
за`ржи pf.	заржáть	growl
за`рти pf.	начáть прорастáть	sprout, germinate
засака pf.	захотѐть, полюбѝть	fall in love
засега adv.	пока́	for the time being
застан е (-ав) pf.	остановѝться	stand
застапен (-а) adj.	предстáвленный	represented
застуди pf.	похолодáть	turn cold
затворено adv.	закрýто	closed

затвори pf.	закрѣть	close
затоа што conj.	потому́ что	because
зафатен (-а) adj.	за́нятый, занятóй	busy, occupied
зафатено adv.	за́нято	busily
зачува pf.	сохранѣть	preserve, keep
зачуди pf.	удивѣть	surprise, amaze
зашто conj.	потому́ что	because
збир ен (-на) adj.	собира́тельный	collective
◇ збирна множина	собира́тельное <i>мно́жественное число́</i>	collective plural
збор (-ови) m.	сло́во	word
зборни к (-ци) m.	сбо́рник	anthology
зборува ipf.	говори́ть	talk, speak
звук к (-ци) m.	звук	sound
звуч ен (-на) adj.	звóнкий	voiced
згод ен (-на) adj.	удóбный, краси́вый	suitable, convenient, handsome
зград а (-и) f.	здáние, дом	building, apartment house
здодев ен (-на) adj.	надо́дливый	boring
здрав (-а) adj.	здорóвый	healthy
здравје n.	здорóвье	health
зелен (-а) adj.	залёный	green
зеленило n.	зёлень	greenery
зеленчук m.	óвоци	vegetables
зелје n.	сорт шпинáта	eatable leafy plant
зелка f.	капу́ста	cabbage
зема ipf.	брать	take
зе ме (-дов) pf.	взять	take
земичк а (-и) f.	бу́лочка	bun, roll
земј а (-и) f.	странá, землjá	country, land, soil, Earth
земјотрес (-и) m.	землетрясéние	earthquake
зијан m. разг.	ущё́рб, убы́ток	loss
зима f.	зимá	winter
зима́ва adv.	э́той зимóй	this winter
зиме adv.	зимóй	in winter
зим ен (-на) adj.	зи́мний	wintry, winter
зимоска adv.	мину́вшей/бу́дущей зимóй	last/next winter
злат ен (-на) adj.	золотóй	gold
злато n.	зóлото	gold
зми ја (-и) f.	змея́	snake
зн ае (-ам) ipf.	знать	know
знаење n.	знáние	knowledge
знача ен (-јна) adj.	ва́жный	important
значењ е (-а) n.	значéние	meaning, sense

значи ipf.	знача́ть, означа́ть	mean, signify
значи mod.	знача́т, ста́ло бы́ть	so
зошто adv.	почему́, заче́м	why
зра к (-ци) m.	луч	ray, beam
зрел (-а) adj.	зре́лый	ripe

S

свезд а (-и) f.	звезда́	star
свер (-ови) m.	зверь	beast
свони ipf.	звони́ть	ring
своно n. разг.	звонóк	bell
сиври pl.	кальсо́ны	long johns
сид (-ови) m.	стена́	wall
сирка ipf.	подгя́дывать	peer, peek
сирка f.	щель, сква́жина	opening, hole, rip

И

и conj.	и	and
й v. таа	ей	her, to her
иако conj.	хотя́	even though
игл а (-и) f.	игла́	needle
игр а (-и) f.	игра́	play
игра ipf.	игра́ть, танцева́ть	play, dance
играчк а (-и) f.	игру́шка	toy
иде ipf.	идти́, приходи́ть	come
иде ја (-и) f.	иде́я	idea
ид ен (-на) adj.	бу́дущий	future, next
иднина f.	бу́дущее	future
изб ере (-рав) pf.	избра́ть, вы́брать	choose, select
избор m.	вы́бор	choice, selection
избро и (-ив/-јав) pf.	сосчита́ть, вы́считать	count
извади pf.	вы́нуть, вы́тащить	take out
извини (се) pf.	извини́ть, извини́ться	excuse oneself, apologize
извинува (се) ipf.	извиня́ться	excuse oneself, apologize
извични к (-ци) m.	восклица́тельный знак	exclamation mark
извонред ен (-на) adj.	замеча́тельный, исключи́тельный	extraordinary, exceptional
извор (-и) m.	истóчник, родни́к	source, spring
изврши pf.	вы́полнить, соверши́ть	perform, fulfill

изговара ipf.	произно́сить	pronounce
изговор m.	произноше́ние	pronunciation
изградба f.	стро́йка, постро́йка	building, construction
изгрева ipf.	восходи́ть	rise (sun)
изгрее pf.	взойти́	rise (sun)
изгуби (се) pf.	потеря́ть, заблуди́ться	lose
издели pf.	вы́делив, отде́лить	separate
изделува ipf.	выде́лять, отде́лять	separate
издрж и (-ав) pf.	вы́держатъ	hold, bear
изед е (-ов) pf.	съе́сть	eat up
излегува ipf.	выходи́ть	go out, exit
излез (-и) m.	вы́ход	exit
изле зе (-гов) pf.	вы́йти	go out, exit
изми е (-в) (се) pf.	умы́ть, помы́ть	wash
	умы́ться, помы́ться	
измин е (-ав) pf.	пройти́	pass
изморен (-а) adj.	утомле́нный	tired
изненади (се) pf.	удиви́ть, удиви́ться	surprise
изненадување n.	сюрпри́з	surprise
изобилство n.	изобилие	abundance
израдува (се) pf.	обра́довать, обра́доваться	become happy, make someone happy
израз (-и) m.	выраже́ние, оборо́т	expression
изразува (се) ipf.	выража́ть, выража́ться	express, express oneself
изучува ipf.	изуча́ть	study, learn
икон а (-и) f.	ико́на	icon
иконостас (-и) m.	иконоста́с	iconostasis
или conj.	и́ли	or
илјад а (-и) f. num.	ты́сяча	thousand
има ipf.	е́сть, имéть	have
им е (-иња) n.	и́мя	name
именк а (-и) f.	и́мя существи́тельное	noun
инаку adv.	и́наче, по друго́му	otherwise
инаку mod.	в остальнóм, вообше́-то	otherwise
институт (-и) m.	институ́т (научно- иссле́довательский)	institute
интерес ен (-на) adj.	интересный	interesting
интерпункција f.	зна́ки препина́ния	punctuation
исе че (-ков) pf.	вы́рубить, вы́сечь	cut
искажува ipf.	выража́ть	express
искачи (се) pf.	подня́ться	clamber up
исклучи pf.	исключи́ть, вы́ключить	exclude, switch off
исклучител ен (-на) adj.	исключи́тельный	exceptional

исклучо к (-ци) m.	исключёние	exception
ископува ipf.	выкапывать	dig out
испегла pf.	отутюжить	iron, press
испе е (-ав) pf.	спеть	sing
исп ере (-рав) pf.	выстирать	wash
испе че (-ков) pf.	испечь, выпечь	bake, roast
испи е (-в) pf.	выпить	drink
испит (-и) m.	экзамен	exam
испрати pf.	послать, отправить, проводить	send, see off
испраќа ipf.	посылать, отправлять проводить	send, see off
испржи pf.	пожарить	fry
ист (-а) adj.	тот же, такой же	same
истепа pf.	избить	beat (up)
исто adv.	тоже, также	in the same way
истовремено adv.	одновременно	at the same time
исто така adv.	тоже, также	also, likewise
исток m.	восток	east
исчисти pf.	вычистить, очистить	clean up
ит ен (-на) adj.	срочный	urgent
итно adv.	срочно	urgently

Ј

јаболк о (-а) n.	яблоко	apple
јав ен (-на) adj.	публичный	public
јагнешк и (-а) adj.	ягнячий	lamb, lamb's
◇ <i>јагнешко месо</i>	<i>ягнятина</i>	<i>lamb (meat)</i>
јаде ipf.	есть, кушать	eat
јаде е (-а) n.	еда, блюдо	meal, eating, dish
јази к (-ци) m.	язык	language, tongue
јајц е (-а) n.	яйцо	egg
јас prop. pers.	я	I
јасно adv.	ясно	clear
југ m.	юг	south
јуж ен (на) adj.	южный	south, southern
јуна к (-ци) m.	герой, молодец	hero
јунешк и (-а) adj.	говяжий	young beef
◇ <i>јунешко месо</i>	<i>говядина</i>	<i>young beef</i>

К

кавгаци ја (-и) m. разг.	скандалист	quarrelsome person
каде adv.	куда́, где	where
кадрав (-а) adj.	кудря́вый	curly, wavy
каж е (-ав) pf.	сказа́ть	say, tell
кажува ipf.	говори́ть	say, tell
кај prear.	у, око́ло	by, at
кај adv. разг.	куда́, где	where
кајси ја (-и) f.	абрикóс	apricot
како adv.	как	how
как ов (-ва) adj.	како́й	what kind of-
кале n.	кре́пость	fortress, citadel
каме н (-ња) m.	ка́мень	stone
камен (-а) adj.	ка́менный	stone
камил а (-и) f.	верблю́д	camel
кани ipf.	приглаша́ть	invite
канц а (-и) f.	ко́готь	claw
капа к (-ци) m.	кры́шка, ве́ко	cover, lid
капе (се) ipf.	купа́ть, купа́ться	bathe
кара (се) ipf.	руга́ть, руга́ться, ссо́риться	quarrel, argue
карт а (-и) f.	ка́рта, биле́т	map, card, ticket
карфиол m.	цветна́я капу́ста	cauliflower
каса ipf.	куса́ть, куса́ться	bite, sting, nip
кас а (-и) f.	ка́сса, копи́лка	cash desk
кат (-ови) m.	эта́ж	floor
кафез (-и) m.	кле́тка	cage
кафеци ја (-и) m.	люби́тель ко́фе	coffee lover
кафул е (-иња) n.	кафе́	coffeehouse, cafe
качи (се) pf.	подня́ть, подня́ться	climb, go up, get on
кашкавал m.	сыр	kashkaval cheese, yellow cheese
кашлица f.	ка́шель	cough
кеј (-ови) m.	на́бережная	quay
келнер (-и) m.	официа́нт	waiter
керамичк и (-а) adj.	керами́ческий	ceramic
кил о (-а) n. разг.	кило́	kilo
килограм (-и) m.	килогра́мм	kilogram
кипарис (-и) m.	кипарис	cypress
кири ја (-и) f.	наём, а́ренда	lease, rent
кисел (-а) adj.	ки́слый	sour
китк а (-и) f.	пучо́к	bunch
◇ кийка маџдонос	пучо́к петру́шки	bunch of parsley

кифл а (-и) f.	рога́лик	croissant like pastry
клуч а (-и) f.	па́рта, скаме́йка	desk, bench
клуч (-ови/-еви) m.	ключ	key
книг а (-и) f.	кни́га	book
книжарниц а (-и) f.	кни́жный магази́н	bookstore
книжев ен (-на) adj.	литера́турный	literary
кога adv.	когда́	when
код (-ови) m.	код	code
кој (-а) pron.	кто	who
кокодака ipf.	кокода́хтатъ	cackle
кокошк а (-и)	ку́рица	hen
кол а (-и) f.	маши́на	car
колбас (-и) m.	колба́ска	sausage
колег а (-и) m.	коле́га	colleague
колера f.	холе́ра	cholera
колешк а (-и) f.	коле́га	colleague
количество n.	ко́личество	quantity
количина f.	ко́личество	quantity
комар ец (-ци) m.	кома́р	mosquito
колку adv.	ско́лько	how much
компир (-и) m.	карто́фель	potato
компјутерци ја (-и) разг.	компью́терщик	computer person
комши ја (-и) m.	сосе́д	neighbor
кон праер.	к	to, towards
кон ец (-ци) m.	нить, ни́тка	thread, string
консонант (-и) m.	согла́сный	consonant
коњ (-и) m.	ко́нь, ло́шадь	horse
кор а (-и) f.	ко́ра, ко́рка	bark, crust
корис ен (-на) adj.	поле́зный	useful
корист f.	по́льза	benefit, use
кориц а (-и) f.	обло́жка, переплёт	cover, binding
коса f.	во́лосы	hair
коск а (-и) f.	кость	bone
костим (-и) m.	костю́м, купа́льник	suit, swimsuit
котлин а (-и) f.	котлови́на	valley, basin
кош (-ови) m.	корзи́на	basket
кошул а (-и) f.	руба́шка	shirt
крав и (-а) adj.	коро́вий	cow-
краде ipf.	красть, воровáть	steal
крад ец (-ци) m.	вор	thief
кра ј (-еви/-ишта) m.	коне́ц, край	end, region
крајбреж е (-а) n.	побере́жье	coast, shore
крал (-еви) m.	коро́ль	king

краси ipf.	украшáть	decorate
краставиц а (-и) f.	огурéц	cucumber
крат ок (-ка) adj.	корóткий	short
крева ipf.	поднимáть	rise, lift
кревет (-и) m.	кровать	bed
кред а (-и) f.	мел	chalk
крем m.	крем	cream
крен е (-ав) pf.	поднять	rise, lift
крив (-а) adj.	кривóй, изóгнутый	wrong, curved
кри е (се) (-ям) ipf.	прятать, скрывать	hide
	прятаться, скрываться	
крил о (-а) n.	крылó	wing
крп а (-и) f.	полотéнце	towel, cloth
круг (-ови) m.	круг	circle, ring
круп ен (-на) adj.	крóпный	big, large
круш а (-и) f.	грúша	pear
кук а (-и) f.	крюк	hook
кум (-а) m.	крёстный отéц	godfather, best man
куп (-ови) m.	кúча	pile, heap
купатил о (-а) n. разг.	вáнная	bathroom
купи pf.	купíть	buy
купол а (и) f.	кúпол	cupola, dome
курир (-и) m.	курьёр	courier
курс (-еви/-ови) m.	курс	course
кусур m.	сдáча	change
кук а (-и) f.	дом, особняк	house
куфер (-и) m.	чемодáн	suitcase
куч е (-иња) n.	собáка	dog
кучешк и (-а) adj.	собáчий	dog, dog's

Л

лав (-ови) m.	лев	lion
лаг а (-и) f.	ложь	lie
лад ен (-на) adj.	холóдный	cold
лаг а (-и) f.	сúдно, лáдя	ship
лаже ipf.	лгать, занимáть	lie, cheat
лажиц а (-и) f.	лóжка	spoon
лажичк а (-и) f.	лóжечка	tea-spoon
лак (-ови) m.	áрка, свод, лак	arch, lacquer
лаком (-а) adj.	жáдный, áлчный	greedy
ламб а (-и) f.	лáмпа	lamp

лани adv.	в прошлом году	last year
лапа ipf.	лопать, жрать	gobble
леб (-ови) m.	хлеб	bread
лево adv.	налево, слева	left
легни е (-ав) pf.	лечь	lie down
легнува ipf.	ложиться	lie down
лед m.	лёд	ice
леже јки v. adv.	лёжа	lying
лежи ipf.	лежать	lie
лек (-ови) m.	лекарство	medicine
лекар (-и) m.	врач	doctor
лектор (-и) m.	преподаватель языка в ВУЗи, ред-литп равник	lecturer, language instructor
лекци ја (-и) f.	урок	lesson
лес ен (-на) adj.	лёгкий	easy, light
лета ipf.	летать, лететь	fly
лет ен (-на) adj.	лётный	summer
лет о (-а) n.	лёт	summer
лето во adv.	этим летом	this summer
летоска adv.	в это/ в минувшее лето	this/last summer
мршо јад (-и) m.	стервятник	vulture
лешни к (-ци) m.	лесной орех, фундук	hazelnut
ли part.	ли	interrogative particle
либе n.	любимый, любимая	darling
ливад а (-и) f.	луг	meadow
лик (-ови) m.	лицо, внешний вид	figure, character
ликов ен (-на) adj.	изобразительный	visual (art)
лимон (-и) m.	лимон	lemon
лисиц а (-и) f.	лисица	fox
лист (-ови) m.	лист (бумаги)	sheet
лис т (-ја/-је)	лист (дерева)	leaf
лист а (-и) f.	список	list
лиц е (-а) n.	лицо	person, face
лич ен (-на) adj.	личный, красивый	personal, pretty
личи ipf.	быть похожим	resemble, look like
лично adv.	лично	personally
локум m.	рахат-лукум	Turkish delight
лош (-а) adj.	плохой	bad
лошо adv.	плохо	badly
лубениц а (-и) f.	арбуз	watermelon
лу ѓе pl.	люди	men, people
лук m.	чеснок	garlic
луksуз m.	роскошь	luxury

лупи іpf.
лут (-а) adj.

чістити
острий, злой

peel
hot (spicy), angry

Ль

льбез||ен (-на) adj.
люби іpf.
льбов f.
льбовни||к (-ци) m.
льбовци||ја m.

любезный
любить
любовь
любовник
бабник

kind
love
love
lover
lover

М

мавта іpf.
магар||е (-иња) n.
магнос m.
маж (-и) m.
мажена adj.
мажи (се) іpf.
мазно adv.
маиц||а (-и) f.
мајк||а (-и) f.
мајмун (-и) m.
мајмунче n. техн.
мајстор (-и) m.
мајчин (-а) adj.
мак||а (-и) f.
македонск||и (-а) adj.
мал (-а) adj.
малку adv.
манастир (-и) m.
манц||а (-и) f.
мас||а (-и) f.
маслинк||а (-и) f.
матурант (-и) m.
мач||е (-иња) n.
мачи (се) іpf.
машк||и (-а) adj.
меf||а (-и)
мегу праер.

махать
осёл, ишак
петрушка
мужчина, муж
замужняя
выдать/выдавать замуж,
выйти выходить замуж
гладко, ровно
футболка, майка
мать
обезьяна
собачка
мастер, знаток
материнский, родной
мука, мучение
македонский
маленький
мало, немного
монастырь
тушёное блюдо, еда
стол; масса
маслина
выпускник школы
котёнок
мучить, мучиться
мужской
межа
между

wave
donkey
parsley
man, husband
married (to a woman)
marry (a woman)
smooth
t-shirt, undershirt
mother
monkey
at sign
skilled laborer
mother, maternal
pain, suffering
Macedonian
small
a little, a few
monastery
stew
table; mass (of people)
olive
high school graduate
kitten
torture, suffer, bother
masculine
boundary
between, among

меѓународ ен (-на) adj.	международный	international
мелен (-а) adj.	молотый	ground
мера f.	граница, степен	extent
мери ipf.	мерить, взвешивать	measure
мерк а (-и) f.	мера	measure, unit
мермер m.	мрамор	marble
месец (-и) m.	месяц	month
месечина f.	луна	moon
меси ipf.	месить	knead
месо n.	мясо	meat
мести ipf.	размещать, раcтавлять	settle, arrange
мест о (-а) n.	место	place,
местоположба f.	местоположение	location
мете ipf.	местить	sweep
мечк а (-и) f.	медведь	bear
мечт а (-и) f.	мечта	daydream, illusion
мечта е ipf.	мечтать	dream
меша ipf.	мешать, смешивать	mix
мешан (-а) adj.	смешанный	mixed
ми е (-јам) (се) ipf.	мыть, мыться	wash
мижејќи v. adv.	зажмурясь, с закрытыми глазами	with one's eyes shut, blindfolded
мил (-а) adj.	милый, дорогой	dear
◇ <i>мило ми е</i>	<i>мне очень приятно</i>	<i>my pleasure, I am pleased</i>
минато n.	прошедшее	past
мин е (-ав) pf.	пройти	pass
мир m.	мир, тишина	peace, silence
мир ен (-на) adj.	мирный, спокойный	quiet, peaceful
мириса ipf.	пахнуть	smell
мирно adv.	тихо, спокойно	calm
мисл а (-и) f.	мысль, идея	thought, idea
мисль е (-а) n.	мышление, мнение	opinion
мисли ipf.	думать	think
млад (-а) adj.	молодой	young
младина f.	молодёжь	young people, youth
млеко n.	молоко	milk
млеч ен (-на) adj.	молочный	milk, dairy
многу adv.	много, очень; больше	many, much; very
множина f.	множ. число	plural
модар патлицан m.	баклажан	eggplant, aubergine
може ipf.	мочь, можно	can, be able
можеби mod.	может быть, можно	perhaps, maybe
мож ен (-на) adj.	возможный	possible

◇ <i>можен начин</i>	<i>услов. наклонение</i>	<i>hypothetical mood</i>
можност (-и) f.	возможность	possibility
мозаи к (-ци) m.	мозаика	mosaic
мој (-а) pron.	мой	my, mine
молб а (-и) f.	просьба	request
молежлив (-а) adj.	умоляющий	pleading
моли ipf.	просить	beg, ask
молив (-и) m.	карандаш	pencil
молкум adv.	молча	silently
молња f.	молния	lightning
молчи ipf.	молчать	be silent
момч е (-иња) n.	парень, мальчик	boy, young man
мора ipf.	быть должным	must, have to
мор е (-иња) n.	море	sea
морков (-и) m.	морковь	carrot
мост (-ови) m.	мост	bridge
моќ ен (-на) adj.	мощный, сильный	powerful
мошне adv.	очень	very
мрак m.	мрак, тьма	darkness, dark
мраз m.	лёд	ice
мрзи ipf. inr.	быть лень	be lazy
мрзлив (-а) adj.	ленивый	lazy
мрсно adv.	жирная пища	greasy, fatty
музе ј (-и) m.	музей	museum
мустаки pl.	усы	moustache
мушичк а (-и) f.	мошка	midge, fly
муштери ја (-и)	клиент	client

Н

на граер.	на, в(о), за, у, к	on, to, at, of
набљудува ipf.	наблюдать	observe
навечер adv.	вечером	in the evening
навик а (-и) f.	привычка	habit
навикнат (-а) adj.	привыкший	accustomed, used to
навикн е (-ав) (се) pf.	привыкнуть	to accustom, get used to
наводници pl.	кавычки	quotation marks
навреме adv.	вовремя	on time
нагоре adv.	вверх	up, upwards
наград а (-и) f.	награда, приз	prize, award
надарен (-а) adj.	талантливый	talented, gifted
надвор adv.	на дворе, на улице	outside

надева (се) ipf.	надéяться	hope
надеж f.	надéжда	hope
надминува ipf.	преодолева́ть	overcome
надминување n.	преодоле́ние	overcome
надолу adv.	вниз	down, downwards
назад adv.	наза́д, сза́ди	back, backwards
наздрави pf.	вы́пить за здоро́вье	toast, drink a toast
најад е (-ов) (се) pf.	накорми́ть, нае́сться	feed, fill up
најд е (-ов) pf.	найти́	find
намавн е (-ав) pf.	махну́ть	wave
намали pf.	уменьши́ть	reduce, decrease
намерно adv.	наро́чно	intentionally, on purpose
намести pf.	расста́вить, убрáть	set, arrange
нане n.	мя́та	mint
наоѓа (се) ipf.	находи́ть, находи́ться	find
наоколу adv.	вокру́г	around
направен (-а) adj.	сде́ланный	made
напладне adv.	в по́лдень	at noon
наплати pf.	расплати́ться	charge
напор (-и) m.	уси́лие, труд	effort
направи pf.	сде́лать	make
напред adv.	вперёд, впереди́	forward, ahead
напушта ipf.	покида́ть, оставля́ть	leave, abandon
напушти pf.	покину́ть, оста́вить	leave, abandon
наред ен (-на) adj.	очередно́й, сле́дующий	following, next
наре че (-ков) pf.	назва́ть	call, name
народ m.	наро́д	people, nation
народ ен (-на) adj.	наро́дный	popular, folk
нароси pf.	посы́пать	bedew
нарочно adv.	наро́чно	on purpose, intentionally
населб а (-и) f.	райо́н, посёлок	settlement; neighborhood, suburb
населен (-а) adj.	населённый	populated
насмевн е (-ав) (се) pf.	улыбну́ться	smile
насп ие (-ав) (се) pf.	выспáться, отоспа́ться	have a good sleep
настава f.	обучéние, учёба	teaching
наставни к (-ци) m.	преподава́тель	teacher, instructor
настан (-и) m.	собы́тие	event
настапува ipf.	выступа́ть	perform
настрана adv.	в сторонé	aside, away
натпева ipf.	петь лу́чше	out-sing
натпе е (-ав) pf.	спеть лу́чше	out-sing
наука f.	нау́ка	science

наутро adv.	ўтром, поутру́	in the morning
начин (-и) m.	спóсоб, óбраз, манéра; наклонéние	way, manner; mood
наш pron.	наш	our
не part.	не, нет	no, not
нè v. ние	нас	us
небо n.	нёбо	sky
невиден (-а) adj.	навиданный	unseen
негатив ен (-на) adj.	отрицáтельный	negative
негација f.	отрицáние	negation
недел а (-и) f.	воскресéнье; недéля	Sunday; week
нежност f.	нёжность	tenderness; gentleness
независ ен (-на) adj.	независимый	independent
независно adv.	независимо; несмотря	independently, regardless of
нејзин (-а) pron.	её	her
нејке ipf.	не хотéть, не любóить	don't like/wont
нека part.	пусть, пускай	let
некаде adv.	гдé-то, где-нибóдь	somewhere
некако adv.	кáк-то, как-нибóдь	somehow
некак ов (-ва) adj.	какóй-то, какóй-нибóдь	some kind of
некогаш adv.	когда́-то, когда́-нибóдь; иногда́	once, someday, ever
неко ј (-а) pron.	нёкоторый, какóй-то	someone
неколку adv.	нёсколько	some, several
нели part.	ведь, не так ли	right, correct, eh
нема ipf.	нет, не имéть, не	there is/are not, do not have
неменлив (-а) adj.	неизменяемый	unchanging
неодамна adv.	недáвно	recently, lately, not long ago
неопределен (-а) adj.	неопределённый	indefinite
непознат (-а) adj.	незнакóмый, неизвéстный	unknown
неправда f.	несправедли́вость	injustice
непреод ен (-на) adj.	неперехóдный	intransitive
◇ <i>нейреоден злага́ол</i>	<i>неперехóдный глаго́л</i>	<i>intransitive verb</i>
нерасположен (-а) adj.	в плохóм настроéнии	cheerless, joyless
несвршен (-а) adj.	насовершенство́нный; неокóнченный	imperfective; unfinished
нешто pron.	чтó-то, что-нибóдь; кóе-что	something, anything
нивни pron.	их	their, theirs
ние pron.	мы	we
ниед ен (-на) adj.	ни оди́н, никто́	none, not one
◇ <i>во ниедно време</i>	<i>в неурóчное вре́мя; óчень пóздно но́чью</i>	<i>inconvenient time; late at night</i>
низ праер.	сквозь, чéрез	through

ни зок (-ска) adj.	ни́зкий	short; low
никаде adv.	нигдѐ, нигуда́	nowhere
никако adv.	ника́к, ни в ко́бем слúчае	no way, absolutely not
никогаш adv.	никогдá	never
никој ргop.	никто́	nobody
ниту соj.	ни	neither, nor
ништо ргop.	ничегó, ничто́	nothing
нож (-еви/-ови) m.	нож	knife
нос (-ови) m.	нос	nose
носач (-и) m.	носи́льщик	porter, carrier
носи ipf.	носи́ть, нести́	carry, bring
нот а (-и) f.	но́та	note
ноќ (-и) f.	ночь	night
ноќе adv.	но́чью	at night
ноќева ipf.	ночевáть	spend the night
ноќевањ е (-а) n.	ночѐвка	night stay
ноќ ен (-на) adj.	ночно́й	night, nocturnal
нуди ipf.	предлагáть	offer
нул а (-и) f.	ноль	zero

Њ

Њујорк m.	Њю-Њóрк	New York
њуџн m.	њуџн	Newton

О

обележ е (-а) n.	характерна́я черта́	characteristic, feature
обележува ipf.	обознача́ить, отмѐтить	mark, designate
обесува ipf.	вѐшать	hang up
обземен (-а) adj.	увлечѐнный	obsessed
обид (-и) m.	попы́тка	attempt
обид е (-ов) (се) pf.	попыта́ться	try
оби е (-в) pf.	взломáть	brake through
обидува (се) ipf.	пыта́ться	try
обича ј (-и) m.	обы́чай, приви́чка	custom, tradition
обич ен (-на) adj.	обы́чный, обыкнове́нный	ordinary, usual
објасни pf.	объясни́ть, поясни́ть	explain
обла к (-ци) m.	ту́ча, о́блако	cloud
облека f.	оде́жда	clothes

облекува (се) ipf.	одева́ть, надева́ть, одева́ться	get dressed
обожава ipf.	обожа́ть	adore
образ (-и) m.	ли́цо, щекá	cheek
образложение п.	обоснова́ние	explanation
образование п.	образова́ние	education
образува (се) ipf.	образо́вывать, формирова́ть образо́вываться	form, create, be formed
обрати (се) pf.	обрати́ть, обрати́ться	turn, address
◇ <i>обрати́ внимание</i>	<i>обрати́ть внима́ние</i>	<i>pay attention</i>
обува (се) ipf.	обува́ть, обува́ться	put on
ова pron.	э́то	this
овде adv.	зедсь, сюда́	here, over here
овощје п.	фру́кты	fruit
овц а (-и) f.	овца́	sheep
ог ан (-нови) m.	огóнь, костёр	fire
ог ин (-нови) m.	огóнь, костёр	fire
огладн е (-ав) pf.	проголода́ться	become hungry
оград а (-и) f.	забо́р, ограда́	fence
ограничен (-а) adj.	ограни́ченный	limited
од праер.	от, с(о), из	from; of
одамна adv.	давнó, издавна	long ago
одбележува ipf.	отмеча́ть	mark, designate
одби е (-в) pf.	отби́ть; отвёргнуть	refuse
одвај adv.	едва́, с трудóм	barely, hardly
одвед е (-ов) pf.	отвести́	take away
одвреме-навреме adv.	вре́мя от вре́мени	from time to time
одговара ipf.	отвеча́ть	answer
одговор (-и) m.	отвѐт	answer
одговори pf.	отвѐтить	answer
оддалечи pf.	отдали́ть, отодви́нуть	move further, distance
оддел (-и) m.	отдѐл; часть	section
одделно adv.	отдѐльно	separately
одделени е (-ја) n.	класс; отдѐл	class; department
оди ipf.	идти́, ходи́ть	go, walk
одигра pf.	сыгра́ть	play
одлично adv.	отли́чно, прекра́сно	excellent
одмор m.	óтдых, óтпуск	rest, vacation
одмора (се) ipf.	отдыхáть	take rest, relax
однадвор adv.	и́звне, снару́жи	from outside
однатре adv.	изнутри́	from inside
однос m.	отноше́ние	attitude, behavior, relation
одовде adv.	отсю́да	from here

одогора adv.	свѣрху	above, over
одрекува ipf.	отрицать, отказываться	deny, retract
одреч ен (-на) adj.	отрицательный	negative
одржува ipf.	проводить, проводиться	maintain, hold
озвучува ipf.	озвучивать	provide with a sound system
озвучува (се) ipf.	становиться звонким	voice
озгора adv.	свѣрху	above, over
оздрав и (-ев) pf.	выздороветь, вылечить	get well, heal
око (очи) n.	глаз	eye
окол ен (-на) adj.	окрестный, ближний	neighbouring, nearby
околина f.	окрестность, среда	surroundings, environment
околу праер.	вокруг, около	around, about
онаму adv.	вон там, вон туда	over there
опас ен (-на) adj.	опасный	dangerous
опасност f.	опасность	danger
опис m.	опись, описание	description
опис ен (-на) adj.	описательный	descriptive
опиш е (-ав) pf.	описать	describe
опишува ipf.	описывать	describe
опкружување n.	окружение	surroundings, environment
оплакување n.	оплакивание	lamentation, wailing
определен (-а) adj.	определённый	definite; determined
опсто и (-јав) pf.	просуществовать	exist, endure
општ (-а) adj.	общий	general, common
◇ ойшша именка	нарицательное существительное	common noun
ора ipf.	пахать	plough
орев (-и) m.	грецкий орех	walnut
ор ел (-ли) m.	орёл	eagle
ореов (-а) adj.	ореховый	walnut
оригинал ен (-на) adj.	подлинный, оригинальный	original
ор о (-а) n.	народный мак. танец	Macedonian folk round dance
освен праер.	кроме	except, beside
осветлува ipf.	освещать	illuminate
осигур и (-ав) pf.	обеспечить, застраховать	assure, insure
ослаб и (-ев) pf.	похудеть	lose weight
основа f.	основа, основание	base, foundation
основа ipf.	учреждать	found
основ ен (-на) adj.	основной, главный	basic, fundamental
особено adv.	особенно	specially, in particular
остава ipf.	оставлять, бросать	put, leave
остави pf.	оставить, бросить	put, leave
остан е (-ав) pf.	остаться	remain, stay

оствари pf.	осуществить, достичь	fulfill, carry through, realize
осуден (-а) adj.	осуждённый, обречённый	convicted, doomed
отворен (-а) adj.	открытый, общительный	open, communicative
отвори pf.	открыть	open
откаж е (-ав) (се) pf.	отречь, отказаться	cancel, renounce
отров ен (-на) adj.	ядовитый, отравляющий	poisonous, toxic
отсекаде adv.	отовсюду	from everywhere
отсекогаш adv.	издавна, испокон веков	from always
отстапуван е (-а) n.	отступление	deviation
отсутствие n.	отсутствие	absence
отсутвува ipf.	отсутствовать	be absent
отсут ен (-на) adj.	отсутствующий	absent
оттука adv.	отсюда	from here

па part.	ведь, так, же	well
па conj.	затём, и, а потóm	and, so
падн е (-ав) pf.	упасть, пасть	fall
паѓа ipf.	падать	fall
пазар (-и) m.	рынок, базár	farmer's market, market
пазар ен (-на) adj.	рыночный, базárный	market
пазари pf. ipf.	купить, покупать	shop
пак adv.	снова, опять, ещё	again
пакуван е (-а) n.	упаковка	packing, pack
палачинк а (-и) f.	блинчик	crepe, pancake
пали ipf.	жечь, зажигать	light, start up
палт о (-а) n.	пиджак, пальто	jacket, overcoat
памет f.	память, ум	mind
памет ен (-на) adj.	умный	clever, smart
пансион (-и) m.	пансион	board and lodging
панталони pl.	брюки, штаны	pants
пар m.	пара	pair
пари pl.	деньги	money
паркин г (-зи) m.	стоянка	car-park, parking lot
парч е (-иња) n.	кусок, штука	piece, slice
пасош (-и) m.	загранпаспорт	passport
пастрмк а (-и) f.	форель	trout
пат (-ишта) m.	путь, дорога	road, way
пат (-и) m.	раз	time
патеќ а (-и) f.	тропинка, дорожка	trail, path, track
патики pl.	кроссовки	sneakers

патлицан (-и) m.	помидóр	tomato
◇ модар црн пай лицан	баклажáн	eggplant, aubergine
паџопис (-и) m.	путевáя запискa	travel literature
паузa (-и) f.	перерыв, пáуза	pause, break
паун (-и) m.	павлин	peacock
пеглa (-и) f.	утюг	iron
пегла ipf.	гладить, утюжить	iron, press
пее ipf.	петь	sing
пензионёр (-и) m.	пенсионёр	pensioner, retiree
пенкал о (-а) n.	авторучка	pen
пере ipf.	стирать	wash
период (-и) m.	период	period
пер о (-а) n.	перó	feather
песн а (-и) f.	пéсня, стихотворéние	song, poem
пет ел (-ли) m.	петух	rooster, cock
пето к (-ци) m.	пýтница	Friday
печат ен (-на) adj.	печáтный	printed, block
печатен (-а) adj.	печáтанный	printed
пече (се) ipf.	печь, жáрить	roast, bake
печен (-а) adj.	печённый, жáренный	roasted, baked
пешачи ipf.	идти/хóдить пешкóм	walk, hike
пешачк и (-а) adj.	пешехóдный	pedestrian
пеш(ки) adv.	пешкóм	on foot
пиво n.	пíво	beer
пи е (-јам) ipf.	пить	drink
пиенъ n.	питьё	drinking
пижáм а (-и) f.	пижáма	pyjamas
пил е (-иња) n.	цыплёнок	chicken
пинџур m.	овощнáя икрá (пéрец, помидóр, чеснóк)	pinjgur (peppespread) (pepper, tomato, garlic)
пипер m.	пéрец	pepper, paprika
пиперк а (-и) f.	стручкóвый пéрец	pepper
писател (-и) m.	писáтель	writer, author
писм о (-а) n.	письмó	letter
пит а (-и) f.	слоённый пирóг	pie, phyllo pastry with filling
питон (-и) m.	питóн	python
пишан (-а) adj.	пíсанный	written
пишува ipf.	писáть	write
пладн е (-иња) n.	пóлдень	noon, midday
плаж а (-и) f.	пляж	beach
план (-ови) m.	план	plan
планин а (-и) f.	горá	mountain
планинарство n.	гóрный туризм	mountaineering

плат а (-и) f.	плáта, зарплáта	salary, wage
платно n.	полотнó, холст	fabric, cloth, canvas
плаче írf.	плáкать	cry
плачко (-вци) n.	плáкса	cry-baby, whiner
плаши (се) írf.	пугáть, бо́яться	frighten, be afraid
плива írf.	плáвать, плыть	swim
пливање n.	плáвание	swimming
пливач (-и) m.	плóвец	swimmer
плови írf.	плáвать, плыть	float
плод (-ови) m.	плод, резултьáт	fruit, benefits
плошад (-и) m.	плóщадь	square
плус m.	плюс	plus
по граер.	по, пóсле, за	along, after, by, each
поаѓа írf.	отправля́ться, уходи́ть	depart, leave, set out
побед а (-и) f.	побéда, вьигрыш	victory
победи rf.	победíть, выигрáть	win
побуда f.	побуждéние	motive, impulse
повели rf.	извóлить, пожелáть	please, help yourself
повеќе adv.	бóльше, бóлее	more
пови к (-ци) m.	призýв, зов	call, appeal
поврат ен (-на) adj.	возврáтный	reflexive
◇ <i>повраќен глагол</i>	<i>возврáтный глагол</i>	<i>reflexive verb</i>
поврати rf.	стошнíть, вьрвать	vomit
поврзан (-а) adj.	подключённый	connected
◇ <i>поврзан на интёрнет</i>	<i>подключённый</i> <i>к интёрнету</i>	connected
поврзува írf.	связывáть, соединя́ть	connect
површина f.	плóщадь, повéрхность	surface, area
повторува írf.	повторя́ть	repeat, iterate
повтори rf.	повторíть	repeat, iterate
повторно adv.	повтóрно, ещё раз	again
поглед (-и) m.	взгльáд, взор, вид	look, glance, view
погод ен (-на) adj.	подходя́щий, удóбный	suitable, convenient
погоди rf.	угадáть, догадáться	hit, score, guess
погоре adv.	вьше	above
погрешно adv.	ошíбочно	incorrectly, wrong
под граер.	под, нíже	under
подаро к (-ци) m.	подáрок	gift, present
поделб а (-и) f.	разделéние	division, partition
подели rf.	поделíть, разделíть	divide, separate, split
подоцна adv.	пóзже	later
пожар (-и) m.	пожáр	fire
позајми rf.	заня́ть	borrow, lend

поздрав (-и) m.	привѐт, привѐтствие	greeting
поздрави pf.	поздорóваться, передáть привѐт	greet, salute, send regards to
познава (се) ipf.	знать, узнавáть	know
познат (-а) adj.	знакомый, извѐстный	known, well-known, famous
поигра pf.	поигрáть, потанцевáть	play, dance
поинаку adv.	иначе, по-другóму	otherwise, differently
појадо к (-ци) m.	зáвтрак	breakfast
појадува ipf.	зáвтракать	have breakfast
појд е (-ов) pf.	пойт́и, отпра́виться	go, depart, start out
покаж е (-ав) pf.	показáть	show, present
покажува ipf.	показывáть	show, present
показ ен (-на) adj.	указáтельный	demonstrative
◇ <i>показна замена</i>	<i>указáтельное местоимѐние</i>	<i>demonstrative pronoun</i>
покрај ргаер.	вóзле, óколо, у	alongside, by
покрив (-и) m.	крýша	roof
покри е (-в) pf.	покрýть, накры́ть	cover
пол m.	пол	sex, gender
полека adv.	мѐдленно, т́ихо	slowly
полза f.	пóльза	benefit, advantage
полиц а (-и) f.	пóлка	shelf, rack
полицá ец (-јци) m.	полицѐйский	policeman
полно adv.	мнóго, полнó	full
полноќ f.	пóлночь	midnight
половин а (-и) f.	полов́ина	half
положба f.	положѐние, ситуáция	position, situation
положи pf.	сдáть (экзáмен)	pass an examination
помага ipf.	помагáть	help
помалку adv.	мѐньше	less
помин е (-ав) pf.	пройт́и, проѐхать	pass
поминува ipf.	проход́ить, проезжáть	pass
помисли pf.	подúмáть, задúмáть	think
помош m.	пóмощь	help
помош ен (-на) adj.	вспомагáтельный	auxiliary
◇ <i>помошен глагол</i>	<i>вспомагáтельный глагол</i>	<i>auxiliary verb</i>
понатаму adv.	дáлее, потóм	further
понеделни к (-ци) m.	понедѐльник	Monday
понекогаш adv.	иногда	sometimes
попладне adv.	пóсле обѐда	afternoon
пополни pf.	запóлнить	fill out
поправи pf.	попрáвить, почин́ить испрáвить	fix, repair, correct
попуст m.	скíдка, устúпка	discount

попустлив (-а) adj.	уступчивый, мягкий	permissive, tolerant
попушти pf.	уступить, ослабить	discount, weaken
поради праер.	из-за	because of
порак а (-и) f.	сообщение	message
◇ <i>йраиин йорака</i>	<i>послать сообщение</i>	<i>send a message</i>
порано adv.	раньше, прежде	before
порача pf.	заказать, передать	order
порачува ipf.	заказывать	order
пореден (-а) adj.	размещенный	arranged, lined up
посака pf.	пожелать, попросить	wish
посакуван (-а) adj.	желанный	wished
посвета f.	посвящение	dedication
посветен (-а) adj.	посвященный	dedicated, devoted
посветува ipf.	посвящать, уделять	dedicate
посеб ен (-на) adj.	отдельный, особый, специфический	separate, particular, specific
посебно adv.	отдельно, особо, в частности	particularly, especially
посед и (-ов) pf.	посидеть	stay, sit (for a while)
посет а (-и) f.	посещение, визит	visit
посипан (-а) adj.	посыпанный	spilled, sprinkled
посип е (-ав) pf.	посыпать	spill, pour, sprinkle
послед ен (-на) adj.	последний	last
последовател ен (-на) adj.	последовательный	successive, consecutive
пословиц а (-и) f.	пословица	proverb, saying
посолува (се) ipf.	солить	salt
посредство n.	посредство	intermediary,
постапува ipf.	поступать	act, manage
постел а (-и) f.	постель	bedding, bed
постепено adv.	постепенно	gradually, step by step
постигн е (-ав) pf.	достичь, добиться	accomplish, reach
посто и (-ям) ipf.	существовать; постоять	exist; stand for some time
потекло n.	происхождение	origin, heritage
потоа adv.	потом, затем	afterwards, then
потпаѓа ipf.	попадать, подпадать	fall under, come under
потпис (-и) m.	подпись	signature
потпишува (се) ipf.	подписывать, расписываться	sign
потреб ен (-на)	нужный	necessary, needed
потрес ен (-на) adj.	потрясающий,	shaken, shocking
потроши pf.	потратить	spend
почет ен (-на) adj.	начальный	initial, beginner's
почетни к (-ци) m.	начинающий	beginner
почето к (-ци) m.	начало	start, beginning

почитува ipf.	уважа́ть; соблюда́ть	respect
почн е (-ав) pf.	нача́ть	begin
пошта f.	по́чта	post, post office
прав ец (-ци) m.	направле́ние	direction, trend
прави ipf.	де́лать	make, do
правилно adv.	пра́вильно	correctly, rightly
правил о (-а) n.	пра́вило	rule, regulation, norm
право adv.	пря́мо	straight
правоговор ен (-на) adj.	орфоэпи́ческий	orthoepic, correct pronunciation
правопис m.	орфогра́фия	orthography
правопис ен (-на) adj.	орфографиче́ский	orthographic, correct in spelling
праг (-ови) m.	поро́г, нача́ло	doorstep, threshold
празни к (-ци) m.	пра́здник	holiday
праисторија f.	праисто́рия	prehistory
праск а (-и) f.	пе́рсик	peach
прати pf.	посла́ть, отпра́вить	send
праќа ipf.	посыла́ть, отпра́влять	send
прашални к (-ци) m.	вопроси́тельный знак	question mark
прашањ е (-а) n.	вопрóс	question
прашува ipf.	спра́шивать	ask
прв (-а) num.adj.	пе́рвый	first
првин adv.	пре́жде всего́, снача́ла	first
прво adv.	пре́жде всего́, снача́ла	first of all
првобит ен (-на) adj.	первобы́тный	primary, original
првпат adv.	пе́рвый раз	first time
превишува ipf.	превыша́ть	outgrow
пред праер.	пе́ред	in front of, before
предава ipf.	передава́ть, преподава́ть	deliver, lecture
предавањ е (-а) n.	ле́кция, уро́к	lecture
предвечерје n.	кану́н	eve
предвреме adv.	преждевре́менно	ahead of time
пред ен (-на) adj.	пе́редний	front
предло г (-зи) m.	предло́г; предложéние	preposition; proposal
предложи pf.	предложи́ть	propose, suggest
предмет (-и) m.	предме́т, вещь	object, thing
предност f.	преиму́щество	priority, advantage
презим е (-иња) n.	фами́лия	family name
прејад е (-ов) (се) pf.	перекорми́ть, объе́сться	overeat
прекажан (-а) adj.	переска́занный	renarrated
прекинува ipf.	прерыва́ть, прекраща́ть	interrupt, stop
прекрас ен (-на) adj.	прекрасный	splendid, wonderful
преку праер.	че́рез, бо́льше, бо́лее	through, over

прелива (се) ipf.	залива́ть, полива́ть	pour, overfill
преминува ipf.	переходи́ть, переезжа́ть	cross, cross over, pass
пренослиен (-на) adj.	переносный	metaphoric
пренослив (-а) adj.	портативный	transportable, portable
пренокишт е (-а) n.	ночлѐг	lodging
препишува ipf.	списыва́ть	rewrite, copy, prescribe
препорак а (-и) f.	рекоменда́ция, совет	recommendation
препорача pf.	порекомендова́ть	recommend
препорачува ipf.	ракомендова́ть	recommend
престој m.	пребыва́ние	stay
престојува ipf.	пребыва́ть	stay
престол m.	престо́л, трон	throne
престолниц а (-и) f.	столи́ца	capital
претерува ipf.	переба́рщивать	exaggerate
претпладне adv.	до полудня	before lunch
претсоб е (-а) n.	прихо́жая, пере́дняя	entrance hall
претстав а (-и) f.	представле́ние; спектакль	idea; performance
претстави (се) pf.	предста́вить, предста́виться	introduce, present (oneself)
пречека pf.	встрѣтити, приня́ть	welcome, meet
пречекува ipf.	встреча́ть, принима́ть	welcome, meet
пречи ipf.	меша́ть	disturb, distract
пржен (-а) adj.	жа́ренный	fried
приближи (се) pf.	приблизити́ть, приблизити́ться	approach, come close
приближно adv.	приблизительно	approximately
приватно adv.	ча́стным образом	privately, personally
привлекува ipf.	привлека́ть	attract
привлечно adv.	привлека́тельно	attractively
приготвува (-се) ipf.	подготавли́вать, приготавли́вать, собира́ться	prepare, get ready
придружува ipf.	сопровождáть	accompany
признак (-ци) m.	при́знак	characteristic, feature
пријав а (-и) f.	заявле́ние	application
пријател (-и) m.	приятель, друг	friend
пријатлиен (-на) adj.	приятный	pleasant
пријатно adv.	приятно	pleasantly
пријатно intj.	приятного аппетита; до свидания	bon appetite; good bye
прикажува ipf.	представля́ть, показыва́ть	present, show
приказн а (-и) f.	ска́зка	story, tale
прикаск а (-и) f.	ска́зка; болтовня	story, tale; tall tale
прило г (-зи) m.	нарѣчие	adverb
примена f.	применѣние, использо́вание	application, use

применува ipf.	применя́ть	apply, use
пример (-и) m.	приме́р	example
припадност f.	принадле́жность	affiliation
присво ен (-јна) adj.	притяжа́тельный	possessive
◇ <i>присвојна замена</i>	<i>притяжа́тельное местоиме́ние</i>	<i>possessive pronoun</i>
пристаништ е (-а) n.	порт	port, dock, harbor
присуство n.	прису́тствие	presence
присуствува ipf.	прису́тствовать	be present
прифати pf.	согласи́ться	accept
причин а (-и) f.	причи́на	cause, reason
проб а (-и) f.	проба́, приме́рка	test, trial
проблем (-и) m.	пробле́ма	problem
провери pf.	прове́рить	check, verify
проверк а (-и) f.	прове́рка	check
проверува ipf.	проверя́ть	check, verify
провира ipf.	просо́вывать	squeak, push throw
прогласува ipf.	объявля́ть	declare
продава ipf.	продава́ть	sell
продавниц а (-и) f.	магази́н	shop, store
продолжени е (-ја) n.	продолже́ние	continuation
продолжи pf.	продо́лжить; продли́ть	continue; extend
прозвучи pf.	прозвуча́ть	sound
прозор ец (-ци) m.	окно́	window
просева (се) ipf.	зева́ть	yawn
просир ен (-на) adj.	прозра́чный	transparent, clear
производ (-и) m.	проду́кт, изде́лие	product, produce
производство n.	произво́дство	production
пролет f.	весна́	spring
промен а (-и) f.	измене́ние, заме́на	change
пропага ipf.	пропада́ть, тону́ть	collapse
прост (-а) adj.	просто́й, обыкнове́нный лёгкий; невоспи́танный	simple, primitive
прости pf.	прости́ть, изви́нить	forgive, pardon
простор (-и) m.	простра́нство, пло́щадь, ме́сто	space
простува ipf.	проща́ть, изви́нять	forgive, pardon
против граер.	проти́в	against
прочита pf.	прочита́ть	read
прочуен (-а) adj.	изве́стный, знамени́тый	famous, notable
прошета (се) pf.	погуля́ть, прогуля́ться	go for walk, stroll
прошетк а (-и) f.	прогу́лка, пое́здка	walk
прска ipf.	брызга́ть; мороси́ть	squirt; sprinkle

прст (-и) m.	пáлец	finger
прстен (-и) m.	кольцо́, пёрстень	ring
птиц а (-и) f.	птица́	bird
пушење n.	курéние	smoking
пуши ipf.	кури́ть	smoke
пушти pf.	пусти́ть, разреши́ть; включи́ть	let, permit; turn on

 Р

работи ipf.	рабо́тать	work
работни к (-ци) m.	рабо́чий, рабо́тник	worker
радо adv.	с удово́льствием, охóтно	gladly, readily
радос ен (-на) adj.	ра́достный	happy
радост f.	ра́дость	happiness
радува (се) ipf.	ра́довать, ра́доваться	make happy, be happy
раѓа (се) ipf.	рожа́ть, рождáть	give birth, bear fruit
разб ере (-рав) pf.	пониáть, узнáть	understand, hear
разбира ipf.	пони́мáть, узнава́ть	understand, hear
разбирлив (-а) adj.	пони́ятный	understandable
разбуди (се) pf.	разбуди́ть, просну́ться	wake, wake up
развива (се) ipf.	разви́вать, проявля́ть, разви́ваться	develop, expand, evolve
разви е (-в) (се) pf.	разви́ть, прояви́ть, разви́ться	develop, expand, evolve
развиток m.	разви́тие	development, progress, evolution
развој m.	разви́тие	development, progress, evolution
разгледа pf.	осмотрéть, рассмóтрéть	look around, examine
разгледниц а (-и) f.	откры́тка	postcard
разговара ipf.	разговáривать	talk
раздели pf.	раздели́ть, подели́ть, разлучи́ть	divide, split
разлик а (-и) f.	ра́зница, отли́чие	difference
разликува (се) ipf.	различáть, отличáть, отличáться	distinguish, differentiate
различ ен (-на) adj.	разли́чный, ра́зный	different
размислува ipf.	ду́мать, рамышля́ть	think
разурнува ipf.	разруша́ть	ruin, destroy
ра ка (-це) f.	рука́	hand, arm
ракија f.	ра́кия (<i>фрукто́вая во́дка,</i> <i>ча́ще виногра́дная</i>)	rakija (hard liquor)

ракопис ен (-на) adj.	рукописный	handwritten
рам ен (-на)	ровный, гладкий, прямой	flat, even
рамк а (-и) f.	ра́мка, ра́ма, опра́ва	frame, framing
рамнин а (-и) f.	равни́на; плóскось	flatland, plain
рани ipf.	встава́ть ра́но у́тром	get up early
◇ <i>кој рано рани,</i> <i>две среќи зраби</i>	<i>за́ря де́нгу роди́т</i>	<i>the early bird</i> <i>catches the worm</i>
рано adv.	ра́но	early
раси ipf.	па́чкать	sprinkle dirt
расипува ipf.	по́ртить; лома́ть	spoil, corrupt; wreck, ruin
раскаж е (-ав) pf.	рассказа́ть	tell, narrate
раскажува ipf.	расска́зывать	tell, narrate
рассказ (-и) m.	расска́з	short story
раскош ен (-на) adj.	роско́шный; прекра́сный	luxurious, resplendent
раскрениц а (-и) f.	перекрё́сток	crossroad
располага ipf.	располага́ть	possess, have
расположен (-а) adj.	настро́енный, располо́женный	be in good mood, willing
распоред m.	распо́рядок, расписа́ние, гра́фик	schedule, time table
распореди pf.	распреде́лить	arrange, order, distribute
распределба f.	распреде́ление	distribution, allocation
растера pf.	разогна́ть, рассу́ять	drive away, chase away
растител ен (-на) adj.	расти́тельный	vegetable
◇ <i>расти́тельно масло</i>	<i>расти́тельное ми́сло</i>	<i>vegetable oil</i>
растури pf.	сде́лать беспоря́док, раз- броса́ть, распростра́нить	make a mass, disorder, destroy
расцут m.	расцвёт	flowering, blossoming
расцути pf.	расцвести́	flower, bloom
рбет m.	позвоно́чник	spine, backbone
ред (-ови) m.	строка́; ряд, поря́док, о́чередь	line, row, order, queue
реди ipf.	укла́дывать	arrange
редовно adv.	регуля́рно, посто́янно	regularly
ре док (-тка) adj.	ре́дкий; жи́дкий	rare; thin, weak
редување n.	чередова́ние	alternation
режија f.	постановка; режиссу́ра	directing
резба f.	резьба́ (<i>по дере́ву ...</i>	woodcarving
резервација f.	зака́з, брони́рование	booking, reservation
резервира pf. ipf.	заказа́ть, заказа́ывать забро- ни́ровать, брони́ровать	book, reserve
рек а (-и) f.	река́	river
релјеф m.	релье́ф	relief

ремек-дело n.	шеде́вр	masterpiece
рендан (-а) adj.	тёртый	grated, shredded
ренд е (-иња) n.	тёрка	grater, shredder
рерн а (-и) f.	духо́вка	oven
ретко adv.	ре́дко	seldom, rarely
рецепт (-и) f.	реце́пт	prescription, recipe
рецепци ја (-и) f.	администра́ция	reception
ре че (-ков) pf.	сказа́ть	say
речениц а (-и) f.	предложе́ние	sentence, clause
речни к (-ци) m.	словáрь	dictionary
решени е (-ја) n.	реше́ние	solution
решет о (-а) n.	решето́	sieve, sifter
реши pf.	решíть	decide
рѓа f.	ржа́вчина	rust, corrosion
ржен (-а) adj.	ржанóй	rye
ржи ipf.	ржать, рыча́ть	growl
риб а (-и) f.	ры́ба	fish
рис (-ови) m.	рысь	lynx
род (-ови) m.	род	gender
роденден (-и) m.	день рожде́ния	birthday
роди (се) pf.	родíть, родíться	be born, deliver
родители pl.	родíтели	parents
роднин а (-и) m.f.	ро́дственник	relative
рок (-ови) m.	срок, пери́од	term, time limit
роса f.	роса́; ле́тний дождь	dew
рти ipf.	прорастáть; зарожда́ться	sprout, germinate
руб ья (-ли) f.	ру́бль	ruble
рус (-а) adj.	блонди́н, светлволо́сый	blond
руча pf.ipf.	пообе́дать, обе́дать	have lunch
руче к (-ци) m.	обе́д	lunch

саат (-и) m.	час, часы́	hour, clock, watch
саба́гле n./adv. разг.	у́тро; у́тром; за́втра у́тром	morning; in the morning
сабот а (-и) f.	суббо́та	Saturday
сад (-ови) m.	посу́дина; сосу́д	container, vessel
саг а (-и) f.	са́жа, ко́поть	soot
сака ipf.	хоте́ть, люби́ть	want; love; like
сакан (-а) adj.	желáнный, люби́мый	beloved; loving
сала́ма f.	салья́ми, колбаса́	salami
салат а (-и) f.	сала́т	salad

сам (-а) pron.adv.adj.	сам; одѝн	alone; itself
само adv.	то́лько, лишь	only, just
самобитност f.	самобѝтност	sovereignty
самогласк а (-и) f.	гласный звук	vowel
самопослуг а (-и) f.	магазин	supermarket
	самообслуживания;	
самопослужување n.	самообслуживание	self-service
самосто ен (-јна) adj.	самостоятельный	independent
самостојно adv.	самостоятельно	independently
сандал а (-и) f.	босонѝжка	sandal
сапун m.	мѝло	soap
свадб а (-и) f.	свадьба	wedding
сват (-ови) m.	сват (<i>свѝкор до чери/тестъ сѝна</i>), гостъ на свадѝбе	wedding guest, in-law
сведо к (-ци) m.	свидѝтель	witness
сведочи ipf.	свидѝтельствовать	testify, witness
свеж (-а) adj.	свѝжий	fresh
свежо adv.	прохладно	cool
свет m.	мир, свет	world
свет (-а) adj.	святѝй	sacred, holy
свети ipf.	светѝть, светѝться	shine, illuminate
светилк а (-и) f.	лампа; светѝльник	lamp, light bulb
светка ipf.	сверкати	glisten, shine
светло n.	свет	light
светск и (-а) adj.	мировѝй, всемирный	worldly, world
свеќ а (-и) f.	свечѝ	candle
свила f.	шѝлк	silk
свинск и (-а) adj.	свинѝй	pig, pork
◇ свинско месо	<i>свинѝна</i>	<i>pork</i>
свињ а (-и) f.	свињѝ	pig
свирач (-и) m.	музыкѝнт	musician, player
свири ipf.	играѝть; свистѝть	play music; whistle
свој (-а) pron.	свој	one's own
сврт и (-ев) pf.	повернѝть, перевернѝть свернѝть	turn around
свршен adj.	совершенный	perfective, finished
◇ свршен вид	<i>совершенный вид</i>	<i>perfective aspect</i>
се pron. refl.	-ся, -сь	one's self
сѝ pron.	сѝ	everything
север m.	сѝвер	north
сега adv.	тепѝрь, сейчас	now
сегаш ен (-на) adj.	нѝнешный; настоящий	present, current
◇ сегашно време	<i>настоящее время</i>	<i>present tense</i>

сегашност f.	современность, настоящее время	present
седи ipf.	сидеть	sit
седишт е (-а) n.	сиденье, место; офис, штаб-квартира	seat, place, headquarters
седмиц а (-и) f.	семёрка	seven
седмиц а (-и) f.	неделя	week
седн е (-ав) pf.	сесть	sit
секако adv.	обязательно, непременно, во всяком случае	certainly, of course, by all means, indeed
секогаш adv.	всегда	always
секој (-а) pron.	каждый, всякий, любой	everyone, every; any
секојднев ен (-на) adj.	ежедневный; обыденный	daily; ordinary, usual
селан ец (-и) m.	крестьянин; калхóz, невежа	villager, peasant
сел о (-а) n.	деревня, село	village
◇ <i>шипанско село</i>	<i>китийская грáмота</i>	<i>it's all Greek to me</i>
селск и (-а) adj.	деревенский, сельский	village; rural
семафор (-и) m.	светофóр	traffic lights
семе ен (-јна) adj.	семейный	family; familial
семејств о (-а) n.	семья	family
сестр а (-и) f.	сестра	sister
секава (се) ipf.	вспоминать	remember
секавањ е (-а) n.	память, воспоминание	memory, remembrance
сече ipf.	резать, пересекать	cut
сечкан (-а) adj.	рубленный	cut, chopped, shredded
сигур ен (-на) adj.	уверенный, верный, надежный	sure, certain assured
сигурно adv.	точно, верно; наверно	surely, certainly
сила f.	сила	strength, power
симн е (-ав) (се) pf.	снять, спустить, выйти спуститься, слезть	take down, go down, get off
симпатич ен (-на) adj.	симпатичный	cute, likeable
син (-ови) m.	сын	son
син (-а) adj.	синий, голубой	blue
синоќа adv.	вчера вечером	last night
сирење n.	брынза, сыр	cheese
сиромаш в (-шна) adj.	бедный, нищий	poor, needy
сиромаш ен (-на) adj.	бедный, нищий	poor, needy
сиромаштија f.	бедность, нищета	poorness, poverty
сите pron.	все	all
сит ен (-на) adj.	мелкий, некрупный	small, little
ситниц а (-и) f.	мелочь	trifle, detail
ситно n.	мелочь	change

сит о (-а) n.	сѝто	sieve
сјај m.	сияние, блеск, рѝскошь	sheen, gloss
скал а (-и) f.	стремянка	ladder
скали pl.	лѝстница	steps, stairs
скап (-а) adj.	дорогѝй	expensive
скапо adv.	дѝрого	expensive, dearly
скапоцен (-а) adj.	дорогѝй, драгоценный	precious, valuable
скара f.	решѝтка, жарѝвня; мѝсо, жѝренное на решѝтке	grill, barbecue; grilled meat
скокн е (-ав) pf.	прыгнуть; заскочить	jump, leap, pop
скржав (-а) adj.	скупѝй, жѝдный	cheap, tightfisted
скром ен (-на) adj.	скромный, сдѝржанный	modest
скрши pf.	сломѝть, разбѝть	break, crush
слаб (-а) adj.	слабѝй; худѝй	weak; thin
слабее pf.	слабѝть, худѝть	weaken; loose weight
славе ј (-и) m.	соловѝй	nightingale
слави pf.	прѝздравать; отмѝчать	celebrate
сла док (-тка) adj.	слѝдкий, вкѝсный, мѝлый	sweet
слама f.	солѝма	straw
слаткарниц а (-и) f.	кондитерская	sweetshop
слатко n.	варѝенье	fruit preserve
слатко adv.	слѝдко	sweetly
слегува pf.	спускѝться, выходѝть	come down, get down
след ен (-на) adj.	слѝдующий	next, following
следи pf.	слѝдовать, следѝть	follow
сле зе (-гов) pf.	спустѝться, сойтѝ	come down, get down
слеп (-а) adj.	слепѝй, глухѝй	blind
◇ <i>слеѝа улица</i>	<i>тулѝк</i>	<i>blind alley, dead-end-street</i>
слик а (-и) f.	картина, фотографѝя	picture, photograph, painting
сликарство n.	жѝвопись	painting, art
сликовито adv.	живопѝсно, образно	picturesquely
слич ен (-на) adj.	похѝжий, подѝбний	similar, alike
слично adv.	похѝже, подѝбно	similary
слобод ен (-на) adj.	свобѝдный	free
слободно adv.	свобѝдно	freely
словенск и (-а) adj.	славѝянский	Slavic, Slavonic
слог (-ови) m.	слог	syllable
слога f.	согласие	harmony
слуг а (-и) m.	слугѝ	servant; lackey
служба f.	слѝжба	service
службено adv.	официѝльно	officially
служи pf.	служѝть, работѝть, обслѝживать	serve, work

служи (се) ipf.	угоща́ться, по́льзоваться	serve oneself, use
случа j (-и) m.	слу́чай, де́ло	case, instance
случајно adv.	случа́йно	incidentally
случи (се) pf.	случи́ться, произо́йти	happen, take place
случк а (-и) f.	слу́чай, проише́ствие	event, happening
слуша ipf.	слу́шать, слу́шаться	listen, hear
смее ipf.	сме́ть, осме́ливаться	dare, be permitted
смее (се) ipf.	смеши́ть, смея́ться подсме́иваться	laugh
сместен (-а) adj.	устро́енный, уло́женный	situated, set, located
смести pf.	помести́ть, размести́ть; всели́ть, устро́ить	place, put, accommodate
местување n.	размеще́ние, жильё	accommodation, housing
сметка f.	счёт	account, bill
смо к (-ци/-ови) m.	уж	milk snake
смокв а (-и) f.	инжи́р, фи́га	fig
смрачи (се) pf.	стемне́ть, смеркну́ться	darken, get dark
смрт f.	смерть, ко́нec, ги́бель	death
снабден (-а) adj.	снабже́нный	supplied
снајд е (-ов) (се) pf.	пости́чь, пости́гнуть сориенти́роваться, приспосóбиться	befall, happen, cope with, manage get on, get by
снаоѓа (се) ipf.	случа́ться, постига́ть; ориенти́роваться, приспосóбливаться	befall, happen; cope with, menage, get on, get by
снег m.	снег	snow
сношти adv.	вчера́ ве́чером	last night
со праер.	с, на	with
соб а (-и) f.	ко́мната	room
соб ере (-рав)(се) pf.	собра́ть, собра́ться; сесть	collect, gather, assemble, shrink
собира (се) ipf.	собира́ть, собира́ться сади́ться	collect, gather, assemble, shrink
современ (-а) adj.	совреме́нный	modern, contemporary
согласи (се) pf.	согласи́ться	agree, consent
согласк а (-и) f.	согласный	consonant
соговорни к (-ци) m.	собесе́дник	interlocutor
содржина f.	содержа́ние	content
сок (-ови) m.	сок	juice
сока к (-ци) m.	переу́лок, у́лочка	alley, lane
сокол (-и) m.	со́кол	falcon
сол f.	соль	salt
с он (-ови/-ништа) m.	сон, мечта́	sleep, dream

сонант (-и) m.	сонáнт	sonant
сонува ipf.	видéть сон; мечтáть	dream
сонце n.	сóлнце	sun
сонча (се) ipf.	загорáть	suntan
сончев (-а) adj.	сóлнечный	solar, sunny
соодвет ен (-на) adj.	соотвéтствующий	suitable, adequate
сооднос m.	соотношéние	correlation
соопштение n.	сообщéние, извéстие	announcement
соопштува ipf.	сообщáть, извещáть	announce, communicate
сопствен (-а) adj.	сóбственный, свой	own, private
сопствени к (-ци) m.	сóбственник	owner, proprietor
сосед (-и) m.	сосéд	neighbor
состав (-и) m.	состáв; сочинéние	composition, staff
состави pf.	образовáть, сочинíть	form, make
состано к (-ци) m.	заседáние; свидáние	meeting; rendezvous
состојба f.	состояние	state, condition
софра f. арх.	стол, едá, угощéние	table set for/with food
соч ен (-на) adj.	сóчный	juicy
спечали pf.	зарабóтать, скопíть	earn, gain
списани е (-ја) n.	журнáл	magazine, journal
спомен (-и) m.	воспоминáние, пáмять	memory
спомен-плоча f.	мемориáльная доскá	memorial tablet
според праер.	по, соглáсно	according to
споредб а (-и) f.	сравнéние, сопоставлéние	comparison; parallel
споредува ipf.	срáвнивать, сопоставлýть	compare
спрема праер.	по, соглáсно	according to
спрема (се) ipf.	готóвить, готóвиться	prepare, train
спроти праер.	прóтив, напрóтив	opposite, against
спротивно adv.	наоборóт	opposite, counter
спушта (се) ipf.	спускáть, спускáться	lower, pull down
спушти (се) pf.	спустíть, спустíться	lower, pull down
сред а (-и) f.	средá	Wednesday
средб а (-и) f.	встрéча, свидáние	meeting
сред ен (-на) adj.	срédний	medium; neuter
среди pf.	навести порýдок, сдéлать	put in order, arrange fix
средин а (-и) f.	середíна, центр; средá, окружéние	middle, ambience; environment
средств о (-а) n.	срédство, спóсоб	means, agent, instrument
средува ipf.	наводíть порýдок	put in order, arrange
сретн е (-ав) (се) pf.	встрéтить, встрéтиться	meet
среќа f.	счáстье	happiness, luck
среќ ен (-на) adj.	счастлíвый, удáчливый	happy, lucky
срн а (-и) f.	сёрна	doe

срц е (-а) n.	сёрдце; цэ́нтар	heart; center
става ipf.	ста́вить, класть, надева́ть	put
стан (-ови) m.	квартíра	apartment, flat
стан е (-ав) pf.	встать	get up
стан е (-ав) pf.	стать, получи́ться	become, turn
станиц а (-и) f.	ста́нция, остано́вка, вокза́л	station, stop
стар (-а) adj.	ста́рый	old
старина f.	стари́на, дрéвность	antique, antiquity
старост f.	ста́рость, во́зраст	old age
стаса pf.	созре́ть, ви́расти /сде́латься	come, rise, mature, grow, ripen
ствар (-и) m. разг.	вещь, предме́т	thing
створи pf.	сотво́рить, созда́ть	create, make
стекнува ipf.	приобрета́ть, получа́ть	acquire, gain
степен (-и) m.	сте́пень, у́ровень, гра́дус	degree, level
ступенување n.	сте́пени сравне́ния	degrees of comparison
стигн е (-ав) pf.	прибы́ть, прие́хать; догна́ть; хва́тить	arrive, come; catch be enough
сто num.	сто	hundred
сто и (-ям) ipf.	стоя́ть; идти́	stand, stop; suit
стока f.	това́р; скот	goods, stock; cattle
стол (-ови) m.	стул	chair
столб (-ови) m.	столб, коло́нна, столп	pillar, column, pivot
стома к (-ци) m.	живо́т, желу́док	stomach
стопан(ин) m.	хозя́ин, владе́лец	owner, master
стопанск и (-а) adj.	хозя́йственный	economic
страв m.	страх, бо́язнь	fear, fright
стран ец (-ци) m.	иноста́рнец	foreigner, stranger
странство n.	заграница	abroad
страшно adv.	стра́шно, ужа́сно	horribly, terrifyingly
стре а (-и) f.	стреха́, кры́ша, укры́тие	eaves; roof
стрм ен (-на) adj.	круто́й	steep
строг (-а) adj.	стро́гий, жесто́кий	strict, severe
студен (-а) adj.	холо́дный	cold
студентск и (-а) adj.	студе́нский	student
◇ <i>студенѝски дом</i>	<i>студе́нское общежи́тие</i>	<i>student dormitory</i>
студи ipf.	холо́дно	be cold
◇ <i>ми студи</i>	<i>мне холо́дно</i>	<i>I'm cold</i>
студíра ipf.	учи́ться в ВУЗи	study
сув (-а) adj.	сухо́й	dry
сувомес ен (-на) adj.	копче́ный (мясо)	cold cut
суд (-ови) m.	суд, мнэ́ние	court, opinion

судбина f.	судьба, доля	fate, destiny
суди ја (-и) m.	судья	judge
сунѓер (-и) m.	губка	sponge
супа f.	суп	soup, broth
сурфа ipf.	серфовать	surf
сфати pf.	понять, уловить, смекнуть; усвоить	understand, realize
сцен а (-и) f.	сцена	scene, stage

T

таа pron.	она́	she
табл а (-и) f.	доска́	board, panel
тав а (-и) f.	сковорода́, жаро́вня (блóдо и туше́ного мя́са и овоще́й)	pan hotchpotch
таван (-и) m.	потоло́к, черда́к	ceiling
таж ен (-на) adj.	гру́стный, печа́льный	sad, sorrowful
така adv.	так	that way, so
таму adv.	там, туда́	there
танцува ipf.	танцева́ть	dance
таратур m.	та́ратур (<i>салáт из све́жих огурцо́в на кис. молоке́ с чесноко́м</i>)	tarator, tzatziki
тастату́р а (-и) f.	клавиату́ра	keyboard
татко (-вци) m.	оте́ц, па́па	father
тврд (-а) adj.	твёрдый, жёсткий	firm, hard
тврдин а (-и) f.	кре́пость	fortress, citadel
тврдо adv.	твёрдо, кре́пко, уве́ренно	hard, firmly
теáт ар (-ри) m.	теáтр	theatre
театарци ја (-и)	театра́л	theatre lover
тегне ipf.	тяну́ть, тащи́ть	pull, drag, haul
те жок (-шка) adj.	тяжё́лый, трудо́ный	heavy, difficult
тезг а (-и) f.	прила́вок; гонора́рная рабо́та	stand; second job
тел е (-иња) n.	телёнок	calf
телешк и (-а) adj.	теля́чий	calf, veal
◇ <i>шелешко месо</i>	<i>теля́тина</i>	<i>veal</i>
темел (-и) m.	фунда́мент, осно́ва, база́	fundament, base
тем ен (-на) adj.	тёмный	dark
темпо n.	темп	tempo
тенцер е (-иња) n.	кастру́ля	pot

терас а (-и) f.	терра́са, балко́н	terrace, balcony veranda
тес ен (-на) adj.	у́зкий, те́сный	narrow
тесно adv.	те́сно, у́зко	narrow; closely
тесто n.	те́сто	dough; pastry
тетратк а (-и) f.	тетра́дь	notebook
тешко adv.	тяжело́, тру́дно	heavily, hardly
ти pron.	ты	you
тивко adv.	ти́хо, споко́йно	quietly; peacefully
тив ок (-ка) adj.	ти́хий, скро́мный	quiet, silent
тие pron.	они́	they
тиквичк а (-и) f.	кабачо́к	zucchini, courgette
ткае ipf.	ткать	weave
тоа pron.	это́, то	that
тогаш adv.	тогда́	then
тогаш ен (-на) adj.	тогда́шний	of that time, then
тој pron.	он	he
токму adv.	и́менно, точно, как раз	just, right, exactly
толков ен (-на) adj.	толко́вый	explicative
◇ <i>и́олоквен речник</i>	<i>толко́вый сло́вiрь</i>	<i>monolingual dictionary</i>
толку adv.	сто́лько, насто́лько, всё, гото́во	that many, that much
толкува ipf.	толкова́ть, объ́снить	interpret, explicate
толчи ipf.	толоче́, мельчи́тть	crush, pound
топлина f	теплота́, тепло́	heat, warmth
топло adv.	тепло́, горячо́, жа́рко	warmly
топ ол (-ла) adj.	те́плый, горячий, жа́ркий	warm
торб а (-и) f.	су́мка	bag; sack
точ ен (-на) adj.	то́чный, пра́вильный	exact, punctual
точк а (-и) f.	то́чка	full stop
точка и запирка f.	то́чка с запято́й	semicolon
две точки pl.	двоето́чие	colon
точно adv.	то́чно, пра́вильно	exactly, rightly
траг а (-и) f.	след	track, trail
трае ipf.	длiться, хранiться	last
трафик а (-и) f.	кио́ск	kiosk
тргн е (-ав) pf.	отпра́виться, поiти́	leave, depart, start, move
тргов ец (-ци) m.	купе́ц; коммeрсáнт	trader, tradesman
трговija f.	торго́вля	trade, commerce
трговск i (-а) adj.	торго́вый, коммeрче́ский	trade, commercial
треба ipf. mod.	на́до, ну́жно	ought to, should
трева f.	травá	grass
трик (-ови) m.	трюк	trick
тројца num.	трёе	three (people)

трча ipf.	бегать, бежать	run
туѓ (-а) adj.	чужой	foreign, alien
туѓина f.	чужбина, граница	foreign lands, abroad
тука adv.	здесь, тут	here
туку conj.	а, но	but

ќебап (-и) m.	котлётка жареная на решётке	small grilled sausages
ќерк а (-и) f.	дочь, дочка	daughter
ќош (-ови) m.	угол	corner
ќош е (-иња) n.	угол, углоќ	corner
ќуп (-ови) m.	кувшин	pot

убав (-а) adj.	красивый, хорóший	beautiful, pretty
убавин а (-и) f.	красота	beauty
уво (уши) n.	ухо, слух	ear
угорниц а (-и) f.	подъём	uphill
удави (се) pf.	удавить, утопить, утонуть	drown
удоб ен (-на) adj.	удóбный, уютный	comfortable
удолниц а (-и) f.	спуск	descent, downhill
удри pf.	удáрить	hit, strike
украд е (-ов) pf.	украсть	steal
украсен (-а) adj.	украшенный	decorated
украсен (-на) adj.	служáщий для украшения	decorative
украси pf.	укра́сить	decorate
улиц а (-и) f.	улица	street
улог а (-и) f.	роль	role
умее ipf.	уме́ть	know
ум ен (-на) adj.	умный	smart, clever
уметност f.	иску́ство	art
умре pf.	умерéть	die
уништен (-а) adj.	уничтóженный	destroyed, ruined
уништи pf.	уничтóжить	destroy, ruin
упатува ipf.	управлять, указы́вать	direct, instruct
упоришт е (-а) n.	бастиóн, опóрный пункт	bastion, stronghold
употреби pf.	употребить, применитъ	use, employ
услов (-и) m.	усло́вие	condition

усоврши pf.	усовершённостиствовать	improve, perfect, master
успе е (-ав) pf.	успеть, смочь	succeed
успе х (-си) m.	успех, удача	success
успеш ен (-на) adj.	успешный	successful
успешно adv.	успешно, удачно	successfully
усп ие (-ав) (се) pf.	усыпять, проспять	put to sleep, fall asleep
утре adv.	завтра	tomorrow
утр о (-а) n.	утро	morning
учени к (-ци) m.	ученик	learner, pupil, student
учење n.	обучение	study, learning
учесни к (-ци) m.	участник	participant
учи ipf.	учить, учиться	learn
училниц а (-и) f.	класс	classroom
учител (-и) m.	учитель	teacher
уште adv.	ещё	yet, still

фазан (-и) m.	фазан	pheasant
фајде n. разг.	выгода, польза	usefulness, profit
фала ipf. inf.	спасибо	thanks
фалбаџи ја (-и) m.	хвастун	boaster, braggart
фали (се) ipf.	хвалить, хвастаться	praise, boast
фали ipf.	недоставать, нехватать	lack
фати pf.	схватить, ухватить	catch, grab
фаќа ipf.	хватать, брать	catch, grab
фельтон (-и) m.	фельетон	feuilleton
филмаџи ја (-и) m.	кинóшник	cinema
фиок а (-и) f.	ящик	drawer
формулар (-и) m.	бланк, анкета	form, application form
фотел ја (-и) f.	кресло	armchair
фрла ipf.	бросать, кидать	throw, hurl

хартија f.	бумага	paper
храм (-ови) m.	храм	temple
храна f.	едá, пища	food
храни (се) ipf.	кормить, питаться	feed, eat

цар (-ови/-еви) m.	царь, император	tsar, emperor
цвет (-ови) m.	цвет, цветок	flower, bloom
цвете n.	цвет, цветок	flower
цврст (-а) adj.	крепкий, твёрдый	firm, hard
цел (-а) adj.	целый, весь	whole, entire
целосно adv.	в целости	completely
цена (-и) f.	цена	price
ценка (се) ipf.	торговаться	bargain
цепи ipf.	колоть, рубить	split, cleave, chop
цимер (-и) m.	сосед по комнате	room-mate
црвен (-а) adj.	красный	red
цреш а (-и) f.	черешня	cherry
цркв а (-и) f.	церковь	church
црн (-а) adj.	чёрный	black
црта ipf.	рисовать	draw
цртичк а (-и) f.	чёрточка, дефис	hyphen
цути ipf.	цветить, процветать	bloom, flower, blossom
цуцул m.	удод	hoopoe

чадор (-и) m.	зонг	umbrella
ча ј (-еви) m.	чай	tea
чаршија f.	торговые ряды	bazaar
час (-ови) m.	час, урок, занятие	hour, class
чаш а (-и) f.	стакан, бокал	glass
чев ел (-ли) m.	туфля, ботинок	shoe
чека ipf.	ждать	wait
чекор (-и) m.	шаг	step
чепка ipf.	трогать; ковырять	pick, touch
чес ен (-на) adj.	честный, порядочный	honest
чесно adv.	честно	honestly, fair
чести ipf.	угощать	treat (someone to something)
частиц а (-и) f.	частица	particle
често adv.	часто	often
четвртин а (-и) f.	четверть	quarter
четврто к (-ци) m.	четверг	Thursday
четк а (-и)	щётка	brush
чеш ел (-ли) m.	расчёска	comb

чешла (се) ірф.	причёсывать, причёсываться	comb
чешм а (-и) f.	источник, родник, кран	tap
чий (чија, чие, чии) pron.	чей	whose
чини ірф.	стоить, годиться	cost, be worth
чини ја (-и) f.	тарелка, миска	plate
чинич е (-иња) n.	блюдецe, мисочка	saucer
чист (-а) adj.	чистый	clean
чисти ірф.	убирать, чистить	clean
чисто adv.	чисто	cleanly
чита ірф.	читать	read
член (-ови) m.	член	member, article
човек (луѓе) m.	человек	man, person
човеков (-а) adj.	человеческий	human
човечк и (-а) adj.	человеческий	human
чоколад а (-и) f.	шоколад	chocolate
чорбаџи ја (-и) m. арх.	богач, богатый хозяин	rich man
чува ірф.	беречь, хранить	keep
чувств о (-а) n.	чувство, ощущение	feeling, emotion
чувствува (се) ірф.	чувствовать себя	feel
чуди (се) ірф.	удивлять, удивляться	surprise, wonder
чудно adv.	странно	weirdly, strangely
чу е (-в) рф.	услышать, узнать	hear
чука ірф.	стучать, бить	knock, beat
чукн е (-ав) (се)	чокнуться, стукнуть	knock, strike

II

џами ја (-и) f.	мечеть	mosque
џвака ірф.	жевать	chew
џемпер (-и) m.	свитер	pullover, sweater

III

шаблѳн (-и) m.	шаблѳн	mould, pattern
шадрван (-и) m. arch.	фонтан	fountain
шег а (-и) f.	шутка	joke
шегува (се) ірф.	шутить	joke
шета (се) ірф.	гулять, прогуливаться	walk around
шеташишт е (-а) n.	место гулянья	promenade
шетање n.	гулянье, прогулка	walking, strolling

шеќер m.	сáхар	sugar
шири (се) ipf.	расширjать, разводjать, ширjться, расширjться	widen, extend, spread, open
широк (-а) adj.	ширjкий	wide
шифонjер (-и) m.	шифонjер	wardrobe
школ а (-и) f.	шкjбла, учjлище	school
што pron.	что, котjрый	what, that
шум а (-и) f.	лес	forest
шумск и (-а) adj.	леснjй	forest
шушка ipf.	шуршjать	rustle, crackle

СОДРЖИНА

Предговор	5
1 – ПРВА ЛЕКЦИЈА	11
<i>Македонска азбука; Да се запознаеме; Секојдневни зборови и изрази; Дијалог; Вежби</i>	
2 – ВТОРА ЛЕКЦИЈА	15
<i>Самогласки, согласки; Изговор; Секојдневни зборови и изрази; Примери; Вежби; Помошниот збор сум во сегашно време; Вежби</i>	
3 – ТРЕТА ЛЕКЦИЈА	24
<i>Показни заменки; Примери; Вежби; Прашално-присвојни заменки; Помошниот збор има во сегашно време; Вежби</i>	
4 – ЧЕТВРТА ЛЕКЦИЈА	31
<i>Прашални придавски заменки; Примери; Вежби; Прашалните частици дали, ли; Едначење по звучност; Акцент; Вежби</i>	
5 – ПЕТТА ЛЕКЦИЈА	37
<i>Глаголи; Сегашно време; Примери; Мојот обичен ден -текст; Вежби; Добро дојдовите во Македонија; Дијалог; Моето семејство – текст</i>	
6 – ШЕСТА ЛЕКЦИЈА	42
<i>Именки; Род и број; Видови множина; Примери; Во ресторан – разговор; Вежби; На автобуска станица – разговор</i>	
7 – СЕДМА ЛЕКЦИЈА	51
<i>Членување на именките; Значење и употреба на членските морфемии; Примери; Вежби; Дијалог; Интерјункцивни знаци</i>	
8 – ОСМА ЛЕКЦИЈА	59
<i>Придавки; Примери; Вежби; На пазар – разговор; Сопременување на придавките; Примери; Вежби</i>	
9 – ДЕВЕТТА ЛЕКЦИЈА	65
<i>Лични заменки; Примери; Форми за директен и за индиректен предмет; Крајки и долги форми – употреба; Примери; Вежби; Местите на крајните заменски форми во реченицата; Употреба на долгите заменски форми; Примери; Вежби</i>	

10 – ДЕСЕТТА ЛЕКЦИЈА	77
<i>Во хоџел – дијалог; Вежби; Во хоџелска соба – шексџ; Идно време; Примери; Вежби</i>	
11 – ЕДИНАЕСЕТТА ЛЕКЦИЈА	83
<i>Предлозиџе на, в (во); Примери; Вежби; Да-консџрукџија; Телефонски разгловор – дијалози; Вежби</i>	
12 – ДВАНАЕСЕТТА ЛЕКЦИЈА	92
<i>Колку е часоџ? – разгловор; Добро уџиро, Марко! – шексџ; Вежби; Во град; Дијалог; Прошеџка џо древноџоџ град Охрид</i>	
13 – ТРИНАЕСЕТТА ЛЕКЦИЈА	97
<i>Аорисџ и имџерфекџ; Марко и Ана – шексџ; Вежби; Имџерфекџ; Годишни времиња, денови на неделаџа, месеци; Пресџоџ во Македонија – шексџ; Вежби</i>	
14 – ЧЕТИРИНАЕСЕТТА ЛЕКЦИЈА	103
<i>Прилози; Прошеџка на џланинаџа Галичица – шексџ; Вежби; Глагловски џрилоџ; Примери; Вежби; Глагловска именка; Примери; Вежби; Глагловска џридавка; Примери</i>	
15 – ПЕТНАЕСЕТТА ЛЕКЦИЈА	110
<i>Какво е времеџо?; Разгловор; Зайоведен начин; Примери; Вежби</i>	
16 – ШЕСНАЕСЕТТА ЛЕКЦИЈА	114
<i>Дијалог; Минаџо неоџределено несвршено време; Минаџо неоџределено свршено време; Примери; Вежби; Главниоџ град на Македонија – Скоџје – шексџ; Вежби; Камениоџ мосџ во Скоџје – шексџ; На гласџи – разгловор; Реџеџиџи за гласџење; Вежби</i>	
17 – СЕДУМНАЕСЕТТА ЛЕКЦИЈА	121
<i>На буква, на буква...; Вежби; Броеви; Редни броеви; Одредена броџносџ за лица; Колку е часоџ?; Примери; Вежби</i>	
18 – ОСУМНАЕСЕТТА ЛЕКЦИЈА	131
<i>Некои сџоменици во околинаџа на Скоџје – шексџ; Колку чини...?; Вежби; Во џродавница – разгловор; Човечкиоџ живоџ – леџенда</i>	
19 – ДЕВЕТНАЕСЕТТА ЛЕКЦИЈА	135
<i>Предминаџо време; Примери; Минаџо-идно време; Можен начин; Примери; Инџернеџ кафуле – разгловор; Зоолошка гратиџа – разгловор; Вежби</i>	
20 – ДВАЕСЕТТА ЛЕКЦИЈА	142
<i>Предлози; Примери; Вежби</i>	
РЕЧНИК	155

